septimam seu octavam partem, quæ Principi vel Reipublicæ solvitur pro mercibus, quæ ad portum, Civitatem, vel emporium vehuntur, & introducuntur, propriè dictum à vehendo, & quod alias *telonia*, seu *armandia*, & frequentius *Dohana* dicitur, & tamen passim usurpatur pro quacumque publici oneris specie, ut per Capyc. *in dicta investit.feudali* verbo *vectigalibus*, plenè Balzaran. *de feudis in cap.unico*, *quæ sint regalia* verbo *vectigalia nu.* 1. *& seq.* Borell. *de præstant. Regis Catholici c.* 11. *& communiter*, ideòque jus non est in verbis, sed in re.

6 Quatenus igitur ad rem pertinet, observabam istud dici non posse onus civibus, & incolis impositum ratione industriæ, seu mercaturæ, dum illud debetur etiam de frumento aliisque frugibus, quę in prediis, & fundis colliguntur, quod non importat mercaturam, neque regulariter venit sub bannis prohibentibus extractionem, ut benè cæteris allegatis, Ann. *singul.*49 *&* 50.

Minusque dici posse videbatur esse gabellam contractus, cum restricta non esset ad solam venditionem, sed percuteret etiam extractionem ut supra. Ideòque mihi probabilius videbatur istud esse onus merè personale impositum ipsis civibus, & incolis, ita commodius & magis insensibiliter exigendum ex bonis, & frugibus quæ extrahuntur seu venduntur. Quo posito non spectatur locus, ubi actus

7 venditionis sequatur, sed spectatur persona, quàm bona sequuntur, & sic non intrant quæstiones, de quibus Guttierez *de gabellis q.*104. *& seqq. in specie q.*107. de animalibus, quæ ducuntur de loco ad locum, cum revera intrare non videatur localitas, præsertim verò si in loco, in quo fiat vēditio, nulla gabella vel aliud onus, ipsius venditionis ratione solvatur.

8 Probari hæc mihi videbantur cum terminis decimarum congruè ad rem facientibus, quoniam *ut hoc eod. tit. ad hanc vectigalium materiam frequenter habetur*, juxta magis communem, & receptam opinionem, gabellæ & vectigalia dicuntur quædam species decimæ temporalis, quæ principi solvitur adinstar decimæ spiritualis, quæ præstatur Deo, ejusque loco Parochis, & aliis divina ministrantibus.

9 In terminis etenim decimarum solvendarum ex ovibus, aliisque animalibus, quæ non per integram anni partem pascua sumunt in patria, seu in domicilio domini, sed in aliis regionibus, disputant DD. cui Parocho illæ debeantur, & dato concursu alteriùs decimatoris, necnon præsupposito, quod hæc esset decima potiùs realis seu prædialis, quam personalis, magis communiter concludi videtur eas spectare ad utrumque decimatorem pro rata, secus autem ubi cessaret dictus duplicis decimatoris concursus, tunc enim reputantur potiùs decimæ personales solvendæ per Dominum ratione industriæ, ideòque ejus persona, seu subjectio attendenda est, non curato, an in uno vel altero loco animalia morentur, & pascua sumant, ut patet ex collectis per Barbos. de Parocho *cap.*28. *§.*2. *nu.*38. *cum seqq.*

10 Ideòque cum supponeretur, in loco venditionis aliam solutam non esse gabellam, videbatur cum his terminis procedendum esse, spectata persona Domini, & possessoris, secus autem ubi alteram gabellam ibi solvere oportuisset, cum tunc obstare videretur conclusio, quod pro eadem re, seu eodem actu duplicata gabella præstanda non est, Cyriac. *controv.* 646. *num.*7. ubi allegantur Alex. *cons.* 143. *num.*6. *lib.*6. Corneus *cons.*106. *num.*6. *vol.*4. Licèt super hoc nihil determinatè affirmaverim, utpotè extra quæsiti oportunitatem, dum ex facto cessabat difficultas.

11 Clariùs verò hæc sibi locum vendicare dicebam, quia hujusmodi animalium absentia à loco erat occasionalis, pro necessitate scilicèt sumendi pascua, quæ in propria patria certa anni parte haberi non possunt, animo redeundi. Hæc autem absentia non tollit domicilium, ac permanentiam in loco, utpotè causativa seu occasionalis juxta communem, & receptam conclusionem, de qua Felin. *in c. Rodulphus nu.*13. *&* 14. *de rescriptis*, ubi loquitur de seipso, Cyriac. *contr.*292. *nu.*31. apud quem cæteri, & habetur plures, ad materiam civilitatis *sub tit. de præeminentiis*.

12 Et si quæ superesset difficultas, illam omninò cessare dicebam ex observantia, quæ in omni materia est optima interpres, magis verò in hac materia vectigalium & gabellarum, in qua habet aliquid peculiare ac totum facit ad text. *in l. fin. Cod. Vectigalia nova l. si publicanus §. finali, ff. de publicanis* DD. communiter, de quibus Bertazzol. *cons. crim.*256. *n.*12. Surd. *cons.*470. *nu.*15. Cyriac. *controv.*222. *nu.* 18. *& frequenter in aliis hoc eod. tit. ad hanc materiam*. Potissimè quia ista observantia seu consuetudo particularis conformare videtur cum observantia seu consuetudine generali Provinciarum præsertim adjacentium in utroque Abrutio ultra & citra, ubi major assis illorum incolarum consistit in gregibus ovium quæ pro notabiliori parte anni morantur, vel in Apulia, vel in maritimis Status Ecclesiastici, & tamen in supportatione onerum de eis habetur ratio, ac si loco, inspecta persona Domini & possessoris. Ideòque tanquam in casu expressè in jure non deciso, recètè confugiendum est ad observantiam seu consuetudinem adjacentium regionum, ex collectis per scribentes apud Prat. *responso crimin.*46. *nu.* 56. *cum seq.* & de consuetudine vicinarum Civitatum seu regionum aut Ecclesiarum habetur in Forosempronien. seu Eugubina emphyteusis coram Coccino *decis.*257. *nu.*9. *& seqq. par.*11. *recent.* & est conclusio tam hoc tit. quàm in aliis frequenter deducta, utpotè frequens, & recepta. 13

Satisque ad ita sentiendum me impulit consideratio, quod statutum demandat hujusmodi oneris solutionem, etiam pro extractione frumentis, vini, aliarumque frugum, quæ colliguntur in propriis prædiis, & in quibus non intrant termini industriæ seu mercaturæ, ut apud Ann. *d. singul.*49. *&* 50. *cum ibi allegatis*, si enim pro istis hoc onus solvitur, multò magis pro industriis, & negotiationibus.

Ac etiam spectata qualitate loci, cùm non sit Emporium, vel locus mercantilis, ad quem concurrunt negotiantes, itaut ibidem probabiliter omnium bonorum, & mercium, vel saltem majoris partis contractatio sequatur, sed quasi pernecesse oporteat, tam fruges & bona, quam animalia, lanas, pannos, & alia hujusmodi extrahere, ac alio traducere, ut vendantur; unde propterea istud onus alias ferè in nihilo remaneret verificabile, atque facilimè, occasione hujusmodi extractionis exclusivæ fraudis, ita eludere solutionem ejusdem oneris, absque eo quod dici possit id factum esse in fraudem, stante dicto justo motivo, seu causa extrahendi, ut in proposito extractionis animalium vel bonorum de loco ad locum ponderatur apud Guttier. *loco supra citato*, unde remaneret lex omninò elusoria imposita potiùs verbis, quam rebus. Ideòque ex pluribus ita concludendum censui, attenta potissimè qualitate loci, in quo non nisi pro modo facultatum, & ista occasione incolæ videntur collectabiles, seu habiles ad supportationem hujusmodi oneris Domino præstandi. Ac etiam stante exceptuatione Ecclesiarum, & Nobilium, quod propriè comprobare videtur istud esse onus merè personale ipsorum subditorum, & incolarum, ita cum his occasionibus commodius ferendum, ideòque ad solas personas respectus habendus est.

Post hæc scripta reperi gravem Doctorem Sebastianum de Neap. *ad Capit. Regni* 193. *incip. in singul.* juxta compilationem Jo: Anton. de Nigr. *nu.* 8. ubi procedit cum eisdem distinctionibus, & an ocasione nundinarum seu alia occasione alibi animalia vendantur, & an in loco in quo venduntur, aliud supportetur onus necne, unde lætatus sum, quod etiam sine speciali auctoritate dixi idem, quod nostri majores dixerunt, & cum hoc Doctore, solùm eum laudando, pertransit de Marin. *resol.*35. *num. fin. lib.*2.

ROMANA TAXÆ NURSINORUM PRO UNIVERSITATE NURSINORUM, ET CASSIANORUM VENDENTIUM AVES, ET CARNES SILVESTRES NUNCUPATOS CAMPIFLORÆ.

CUM NURSINIS, ET CASSIANIS PISCIUM VENDITORIBUS NUNCUPATIS PISCARIÆ

Casus decisus per Cameram pro Universitate Campifloræ.

De contributione debita Universitati alicujus artis vel exercitii per homines illam artem exercentes. An debeatur licèt artem non exerceant, vel alteri universitati sint adscripti. Et an conventiones habitæ per prædecessores obligent successores idem habentes exercitium.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Obligatio illorum de Universitate proprio etiam nomine se obligantium an substineatur, si obligatio ipsius Universitatis non subsistat.*
3 *De pluribus exemplis, ut una obligatio respectu unius sit valida, & respectu alterius invalida.*
4 *Obligatio quando dicatur causativa seu occasionalis, itaut cessante causa cesset.*

5 *Artifex*

5 *Artifex vel alter se adscribens alicui universitati vel Collegio, an perpetuo sit addictus illis oneribus.*
6 *Notarius si efficiatur Doctor an remaneat Doctor.*
7 *Universitas semper est eadem, licet personę immutentur.*
8 *Quando dicantur una vel plures universitates, & an una formalis divisa esse possit in plures materiales.*
9 *Unus & eidem an possit esse civis plurium Civitatum, seu adscriptus pluribus vel universitatibus.*

DISC. XCVIII.

1 NUrsini, & Cassiani ab antiquissimo tempore artem venditorum avium, & carnium silvestrium in Urbe exercentes, suamque Universitatem, more aliarum artium vel ministeriorum constituentes, cum tempore quadragesimali, ne otiosi manerent, exercitium vendendi pisces per Civitatem assumere cœpissent, se illis opposuit Universitas fori piscarii complexiva omnium pisces vendentium vel aliàs contractantium, prætendendo ex privilegiis, vel antiqua consuetudine, hujusmodi exercitium absque ipsius Universitatis ejusque Consultum licentia explicari non posse. Unde litem habuit cum dicta Universitate Nursinorum, & Cassianorum, cum qua de anno 1583. deventum est ad concordiam, per quam conventum fuit, ut soluta singulis annis per dictam Universitatem Nursinorum, & Cassianorum dictæ Universitati fori piscarii quadam præstatione, liberum eis esset absque alia Consulum licentia pisces vendere.

Tractu temporis, plerique ex dictis Nursinis, & Cassianis, huic novo exercitio magis quam antiquo se tradentes, constituere cœperunt quamdam speciem Universitatis distinctæ ab illa venditorum avium, & carnium silvestrium, itaut vulgò dicerentur Nursini Campifloræ, & Nursini piscarii, ac propterea isti denegare cœperunt antiquæ Universitati omnium hujusmodi nationalium dictas artes exercentium complexivæ taxas, & collectas pro ejus onerum supportatione, per singulos singulis annis solvi consuetas. Sed de anno 1627. deventum est ad concordiam, per quam illi in foro piscario existentes, promiserunt solvere Universitati nuncupatæ Campifloræ singulis annis scut. 15. pro reficienda jactura mensæ Conservatorum, & quasdam alias summas pro aliis oneribus, & de anno 1637. ortis denuò dissidiis, plerique ex dictis nationibus piscium venditores, denuò promiserunt dictam concordiam observare, obligando se ipsos, eorumque hæredes, & bona etiam propriis, & privatis nominibus, prout de facto per plures annos continuarunt.

Defunctis autem pro majori parte dictis obligatis, atque per alios superstites mutato exercitio, vendendo scilicèt pisces, non per Urbem ut priùs, sed in petris, & apotecis, unde prætendere cœperunt fecisse transitum in Universitatem generalem omnium piscariorum. Novis autem nationalibus tanquam non obligatis prætendentibus se non teneri ad dictam collectam de facto denegatam. Hinc propterea ortæ fuerunt novæ controversiæ, super quibus introducta lite in Camera, emanarunt duæ sententiæ contra Universitatem Campifloræ, declarando nullam ei ad dictam taxam seu collectam competere actionem contra dictos Nursinos, & Cassianos piscium venditores.

In hoc autem statu in tertia instantia ad causæ defensionem per dictam Universitatem Campifloræ evocatus, visis præcedentium instantiarum scripturis hinc inde datis, credidi dictas sententias utpotè injustas non posse substineri, dictamque Universitatem Campifloræ, non benè defensam, justam fovere causam. Pro faciliori tamen resolutione distinguendas censui inspectiones inter personas propriis nominibus obligatas adhuc viventes, & alias non obligatas, solo jure universali adstringendas.

2 Primo casu clarum videri dicebam illos teneri, quamvis etiam admitterentur respectu successorum. Et corporis universalis obligationem non substineri. Stant enim benè simul obligationem Civitatis esse invalidam, & tamen validam esse illam civium particularium juxta text. *in l. Civitas ff. si cert. pet.* & tanquam absolutum de jure communi admittitur per DD. Regnicolas, de quibus Marin. *lib.* 1. *var. cap.* 77. *& lib.* 2. *cap.* 59. dum in vim *pragm.* 11. *de administratione Universitatum* agunt de invalida civium obligatione in causam Universitatis ob expressam pragmaticæ dispositionem, qua non ostante de jure ita sæpè dixit Rota, præsertim in Brundusina census 18. Junii 1660. Priolo, & Tarentina census 15. Junii & 5. Decembris 1663. Taja.

3 Stant enim benè simul, unum eumdemque contractum, in quo plures personæ interveniant, respectu unius esse invalidum, respectu verò alteriùs validum, & obligatorium, Cancer. *par.* 3. *var. c.* 2. *num.* 227. Rota in Bononiensi nullitatis Concordiæ 1. Julii 1646. coram Bichio. Unde videmus obligationem contractam per pupillum, & tutorem etiam nomine proprio, non substineri respectu pupilli, sed benè respectu tutoris, ex plenè deductis *dec.* 510. *p.* 5. *recent. ibique adden. dec.*42. post Merlin. *de pign. & in aliis*. Ita pariter de obligatione duorum correorum, quorum unus sit filius familias, vel alias ad contrahendum inhabilitatus, alter verò non impeditus, quia si obligatio respectu primi est nulla, remanet tamen valida, & obligatoria respectu secundi, quamvis in effectu negotium spectare ad primum, itaut iste secundus gereret partes fidejussoris, quoties non tanquam fidejussor, & accessoriè, sed tanquam principalis correus principaliter, & insolidum se obligavit, quia distinctio, an negotium spectet ad unum vel alterum, & quis dicatur principalis, vel fidejussor, rectè procedit inter seipsos, non autem quoad creditorem, cujus respectu tali casu omnes dicuntur principales correi debendi Greg. *dec.* 321. 560. *&* 564. *d. dec.* 510. *par.* 5. *rec. d. dec.*42. post Merlin. *de pign. dec.* 216. *&* 242. post Zacc. *de oblig.* in quibus concordantes. Et in concordia, vel contractu absque solemnitatibus initio per Prelatum vel alios Ecclesiæ administratores, quia non obligat Ecclesiam, & successores, sed benè obligat personas ipsorum contrahentium, si proprio & privato nomine se obligaverint, quatenus tamen concernat ipsorum præjudicium non Ecclesiæ, constat ex deductis per Greg. & adden. *dec.*153. Burat. & adden. *dec. pariter* 152. *ubi cæteri*.

Opponebant obligati, eorum obligationem fuisse causativam, sive occasionalem, ob exercitium scilicèt vendendi aves, & carnes silvestres ac pisces per Civitatem, unde cum primam artem vendendi aves amplìùs non exercerent, sed se restringentes ad illam venditionis piscium, transierint in alteram Universitatem generalem piscariorum, cessare debebat eorum obligatio ex regula text. *in c. cum cessante*, de qua plenè Amatus *resol.*21. *dec.*428. *par.* 1. *rec. & sepè hoc tit. ad materiam officiorum*. Alia etiam regula accedente, quod pro uno eodemque exercitio non debet quis duplici onere gravari, ac per duas Universitates collectari. 4

Sed facilis visa est responsio, quia cum in vim dictæ concordiæ ab hac Universitate dicti obligati ita utriusque artis exercitium acquisierint, si nolebant unam exercere, sibi imputent, nec præterea cessata dicitur eorum obligatio, cum supradicta regula cessantis obligationis causativæ, de qua præsertim in Romana extinctionis locorum montium *hoc tit. ad materiam officiorum disc.* 8. procedat, ubi causa cessat ex casu vel facto tertii, seu natura rei, secus autem si ex voluntate, & mero arbitrio obligati ex deductis per eumdem Amat. *d. resol.*21. *n.*2. 3. *&* 5. Dando exemplum de se adscribente in matricula Notariorum sub obligatione solvendi aliquam præstationem, quia si non vult exercere notariatum, retinet potentiam. Sic pariter desumente licentiam portandi ensem vel alia arma cum similibus. Sicut enim si ipsi vellent exercere dictam duplicem artem, non posset Universitas eos impedire, ita durare debet obligatio ratione istius habitus, & facultatis ex regula correlativorum.

Et Nihilominus cum hæc Universitas sit complexiva istorum nationalium utramque artem exercentium, si aliqui unam non exercent, sufficit quod alteram retineant, præsertim quia de tempore obligationis, apud eosdem obligatos in confesso erat, nonnisi unam artem venditoris piscium tunc exerceri, ideòque istius tantum intuitu principaliter inita fuit obligatio, cujus causa non cessabat, dum in eodem exercitio continuabatur.

Nec referre dicebam, quod ipsi transierint in alteram Universitatem generalem piscariorum, cui taxam solvebant, quia cùm id proveniret ex eorum voluntate, & mero arbitratu, id suffragari non debet, ut supra; non quod hujusmodi obligationes factæ intuitu alicujus officii, vel exercitii debeant aliquem invitum afficere usque ad mortem, cum id jure non subsistere crederem, sed quod durent durante illa causa, quamvis ex eadem alteri universitati, vel Collegio obligati se etiam addicant; Utputa Canonicus alicujus Cathedralis, vel Collegiatæ, ratione illius Canonicatus se obligat etiam proprio nomine ad aliquam annuam præstationem à Capitulo, & Canonicis illius Ecclesiæ, & ratione Canonicatus solvendam, si eodem Canonicatu retento, alium alterius Ecclesiæ suscipiat, vel alicui Congregationi omnium Canonicorum complexivæ se adscribere velit, & istius onera solvere, non inde

inde sequitur cessare primam ejus obligationem, dum adhuc durat qualitas Canonicalis, quæ est illius causa; Sed si Canonicatum dimittat, itaut exeat de illo genere, atque Canonicalem qualitatem nullatenus retineat, tunc non videtur ejus obligationem durare, quamvis Canonicatus dimissio fuisset voluntaria cum similibus.

Sic à pari, si artifex unius artis Universitati, seu matriculæ se adscribat, & pro adscriptione aliquid una vice in inculæ se adscribat, & pro adscriptione aliquid una vice in ingressu solvat pro facultate illam artem exercendi toto ejus vitæ tempore, si deindè mutata voluntate illam amplius exercere nolit, non per hoc repetit solutum; Adinstar suscipientis Doctoratum in jure civili, vel Canonico, quia si unum, & non alterum, vel neutrum exercere velit, non per hoc repetit solutum, quod dicitur pretium susceptæ facultatis, sive habitus ad exercendum; Sed si se obliget ad solvendas annuas taxas, & collecta per artifices solvi consuetas, nisi expressè dicat ad id se obligare pro tempore ejus vitæ, non videtur sibi præclusa facultas relinquendi dictam artem, & transeundi ad sphæram omninò diversam, se privando non solum exercitio, sed etiam habitu, & facultate, ne alias dici contingat susceptionem alicujus artis, vel exercitii esse speciem solemnis professionis emissæ in Religione, sive quod se faciat servum adscriptitium.

Tunc enim procedunt ea, quæ dicunt DD. de Notario
6 effecto Doctore, quod non definit esse Notarius, quamvis Notariatum amplius non exerceat, ex deductis per Rovit. *super pragm. de notar.* quando vult retinere potentiam, & facultatem exercendi etiam Notariatum, quia sola potentia, seu facultas est causa obligationis, neque implicat, ut unius artis, vel exercitii professor, illa saltem habitu retenta, alteram etiam suscipiat; Ut de una, & eadem persona addicta duabus artibus, ac utriusque legibus, & oneribus subjecta, benè Roman. *cons.* 422. Secus si etiam dicto habitu, & facultate se privet, quia tunc exire omninò dicitur ex illo genere, seu sphæra, in qua proindè habetur pro mortuo, seu non extante; Secus autem dicta potentia retenta, quæ sola spectatur, quamvis voluntariè ad actum, seu exercitium non deducatur.

Et ex præmissis in particulari disputatione habita super solo puncto obligationis singulorum, ad favorem Universitatis recedendo ab alias resolutis, contra obligatos judicatum fuit, ac punctus habitus pro claro.

Assumpta deindè in separata disputatione alia inspectione super obligatione corporis universalis, & consequenter successorum, quamvis propriis nominibus obligati non essent; Dicebam adhuc idem esse respondendum, quia posita obligatione Universitatis, nihil refert immutatas
7 esse personas, quæ se obligarunt, cum Universitas dicatur semper unum, & idem corpus, quod ex personarum mutatione non immutatur, Calderin. *cons.* 21. *de præbend.* Merlin. *dec.* 663. *num.* 64. & 65. *alias decis.* 3. *par.* 7. *recent.* ubi concordantes, unde successores in Universitate remanent sine dubio obligati ad corporis universalis onera, quoties istius valida obligatio datur.

Pro valida autem obligatione totius corporis, dicebam istam esse unicam Universitatem utriusque artis, vel exercitii complexivam, quamvis ratione diversitatis exercitiorum, ac etiam locorum, seu quarteriorum, ubi vivunt, & exercent, illa materialiter divisa appareat, quia formaliter est una; Neque de jure implicat, unam eamdemque Universitatem formaliter constitui ex pluribus corporibus
8 materialiter divisis, ex theor. *in leg. omnes populi num.* 7. *ff. de justit. & jure*, ubi cœteri, de quibus Lofeus *de jure Universitatis par.* 3. *cap.* 15. *n.* 4. Anna *singul.* 83. Rota in Comen. Collegii 14. Februarii 1653. coram Zarata. Quod etiam habemus in Ecclesiis, ut dari possit una Cathedralis formalis constituta ex pluribus Ecclesiis materialibus inter se distinctis, & in diversis locis constitutis, ex deductis apud Peniam *dec.* 696. Othobon. *dec.* 4. Cæsaraugustana Cathedralis 21. Junii 1655. & 6. Martii 1656. coram Bichio, ut latius habetur in eadem Cæsaraugustana, & in Syponina *sub tit. de Præeminentiis*.

Obiiciebatur in contrarium, solam naturalitatem hujusmodi obligationem non inducere, neque ex eo, quod quis sit Cassianus, vel Nursinus resultare, quod debeat invitus esse de hac Universitate; Replicabam tamen id esse verissimum respectu illorum Nursinorum, & Cassianorum, qui hoc exercitium vandendi pisces non habent, sed aliis artibus, & exercitiis se addicunt, secus autem respectu illorum, qui hujusmodi artem exercere volunt, nam eo ipso, quod illam faciunt, efficiuntur ipsius artis Universitatis subditi; Ideòque taxa non prætendebatur ab omnibus hujusmodi nationalibus in Urbe commorantibus ex sola ratione patriæ, seu nationis, sed ab illis exercere volentibus hanc artem dictæ Universitati respectu istorum nationalium subjectam; Et ad ea, quæ dicebantur de transitu ad aliam Universitatem generalem discariorum, respondebam cum eisdem superius dictis, respectu eorum, qui se particulariter obligaverant; Quę omnia visa sunt relevantia, ideòque revocatis contrariis sententiis præcedenbus, pro Universitate concordibus votis judicatum fuit.

Difficultas, & quidem relevans, solum fuit in eo, quod prætendebatur huic Universitati in vim concordiæ initæ cum dicta Universitate generali piscariorum, non competere, nisi facultatem vendendi pisces per Urbem, non autem in petris, & apothecis, sive emendi more mercatorum, ut vulgò dicitur, *al cottio*; Unde propterea illi Nursini, & Cassiani, qui juxta hunc modum artem exercere volebant, dicebant se ab hac Universitate exemptos, sed difficultas sublata fuit ex facto, in quo cum observantia ab ipsius concordiæ tempore probatum fuit, hujus Universitatis nationales liberum habere exercitium tam uno, quam altero modo; Quodque adscriptio Universitati magnæ, seu generali omnium piscariorum erat voluntaria, & gratia obtinendi artis Consulatus, & officia, aliasque honorificentias, quia non implicat unam, eamdemque personam duabus artibus addictam esse juxta *d. cons.* 422. Romani, Franch. & Add. *dec.* 175. Cabedo *dec.* 158. *par.* 1. Rovit. *super pragm. in rubr. de Magistris artium*.

Ac magis proximè, non implicat unum esse civem duarum Civitatum, in quarum una retineat civilitatem naturalem, in altera eam acquirat per allectionem, itaut utriusque prærogativis gaudeat, & oneribus subjaceat, ut *sub d. tit. de præeminentiis, ubi de materia civilitatis*, ita in præsenti possunt isti esse de Universitate minori complexiva dictorum nationalium tantum dictas duas artes, vel earum alteram exercentium, & tamen esse etiam de Universitate generali, & majori, solumque difficultas caderet, quando id, quod ob adscriptionem Universitati majori facere possunt, esse eis interdictum, si huic tantum Universitati adscripti essent.

ROMANA CONTRIBUTIONIS PRO UNIVERSITATIBUS REGATTERIORUM, ET ALIORUM ARTIFICUM CUM ACADEMIA PICTORUM.

Casus resolutus, ut infra.

An contributio debita per reventidores picturarum, vel aliarum rerum intret, ubi pictura, vel res venditur accessorie ad illud opus.

SUMMARIUM.

1 *Casus controversiæ.*
2 *Mandatum de faciendo non exequutum non importat factum.*
3 *Imposita gabella exercentibus aliquam artem, de quibus intelligatur.*
4 *In odiosis mixtum non venit sub simplici.*
5 *De distinctione artium, & artificum.*
6 *In dubio contra gabellam.*
7 *Qui dicantur mercatores, & qui artifices.*

DISC. XCIX.

1 CUm Academia pictorum, ac sculptorum, de anno 1633. decrevisset, quod omnes hujusmodi professiones exercentes, seu alii artifices circa idem opus cooperantes dictæ Accademiæ aggregati, tenerentur quamdam mensfruam collectam, seu contributionem dictæ Universitati pro ejus indigentiis solvere, atque in eundem effectum de facili assequendum, judicem particularem cum oportunis facultatibus à Sanctissimo deputatum obtinendi, porrectisque desuper precibus Urbano VIII. Hic per litteras in forma brevis Cardinali Barberino ejusdem Academiæ Protectori facultatem dedit dictum decretum approbandi, & confirmandi, omnesque ejus defectus supplendi, necnon judicem particularem deputandi, ac etiam ordinandi, præcipiendi, & mandandi, quod singuli lapicidæ, calceolarii, barbitonsores, propali, vulgò *regatterii*, & alii tabulas pictas revendentes, seu eas confici facientes, ut venderent, scuta decem singulis annis eidem Academiæ solvere tenerentur, Cardinalis autem in vim dictæ facultatis decretum prædictum approbavit, ac judicem deputavit, sed in ultima parte cogendi alios, ut supra ad annuam contributionem scut. decem mil. decrevit, atque spatio annorum 30. & ultra nil de hac ultima contributione exactum fuit usque ad annum 1644. in quo Academia prædicta eam exigere velle tentavit à propalis, seu regatteriis generalibus omnium supellectilium, & mobilium diversi generis, tabulas pictas unà cum dictis aliis bonis vendentibus, & ab illis artificibus, qui frequentius in via coronariorum existentes, cornices seu alia ornamenta, æris, auricalchi vel argenti, ad formam parvarum iconarum cum tabulis pictis admixtis conficiunt, & vendunt.

Unde pro utraque Universitate, licet separatim scribens, injustam dicebam Academiæ actricis prætensionem, ex eo præcipuè fundamento utrique Universitati, ac omnibus aliis reventidoribus communi, quod deficeret legitima facultas exigendi ab invitis, & non existentibus de corpore Academiæ dictam collectam, quam utpotè de Re-
2 galibus, nemini quam Principi, vel cui Princeps concesserit, indicere ac exigere licet; Et quamvis in præsenti hæc facultas per Papam concessa esset, quia tamen non erat pura, & dispositiva, sed in forma commissaria, itaut potius mandatum de indicendo, quam indictionem contineret, idcircò non sequuta ejusdem facultatis executione, perindè habendum erat, ac si concessa non esset, quia mandatum de providendo, seu faciendo, non sequuto facto, seu provisione nullum jus format, seu tribuit, ad notat. per Card. & Vital. *in Clem. unic. de excess. Præl. in regul. de* Mand. *annal. q.* 55. *n.* 3. Rebuff. *in prax. benef. tit. de reser. in forma dignum n.* 2. 3. Lotter. *de benef. lib.* 3. *qu.* 8. *n.* 138. *& seq.* Rot. in Tridentina Parochialis 5. Decembris 1646. coram Cerro, & in aliis, cum sit propositio in materia beneficiali quotidiana, quoties ad executionem deventum non est, licet ea exequuta, seu exequutione de jure non deneganda, etiam gratia in forma dignum, seu mandatum de providendo dicatur jus tribuere, ut non semel habetur in sua materia *sub tit. de beneficiis*.

Plura enim motiva concurrere potuerunt in Cardinali Protectore ad denegandam executionem hujus ultimę gratiæ, dictaque facultate non utendum, atque dum ex pluribus in eadem commissione contentis, aliqua approbavit, signum est, quod in omissis noluit, accedente præsertim tricennali observantia hujusmodi voluntatem corroborante; Si enim longæva observantia annorum 30. est apta ad inducendam exemptionem à collectis, & contributionibus, quamvis aliàs legitimè indictis, & de jure exigibilibus, *ut non semel deductum habetur hoc titulo*, multò magis attendenda est ad inducendam hujus gratiæ ineffectuationem.

Cœterum, ubi etiam talis contributio dispositivè per Papam demandata esset, sive per Cardinalem Protectorem indicta, adhuc tamen respectu Universitatis regatteriorum,
3 dicebam id intelligendum esse de illis, qui principaliter, seu simplici ter artem emendi, & revendendi tabulas pictas exercent, ut plerique in Urbe adsunt, non autem de illis regatteriis generalibus, quorum institutum est emendi omnia mobilia, seu supellectilia, ornamenta, & massaritias domorum, sub quibus emuntur, & revenduntur etiam tabulæ pictæ, vel statuæ, tanquam venientes sub uni-
4 versitate supellectilium, & ornamentorum, quia in odiosis, & præjudicialibus, ut absque dubio sunt hujusmodi contributiones, & onera, sub simplici non venit mixtum, ex plenè deductis per Barbos. *axiom.* 152. *nu.* 11. & Surd. *dec.* 174. *nu.* 14. *cum seqq.*

Magna enim differentia est inter artes, quæ considerantur, & exercentur tanquam distinctæ, distincta Collegia, seu Universitates habentes, & illas artes, quæ consistunt
5 circa res mixtas, plurium artium complexivas; Primò enim casu exercens plures artes, omnium statutis, & oneribus subjacet, ac privilegiis, & favoribus respectivè, seu distributivè potitur, *juxta cons. Roman.* 422. cum aliis in Romana taxæ pro Universitate Nursinorum Campiflori *hoc tit. disc.* 99. In secundo autem casu, qualis est ille hujusmodi regatteriorum ementium, & revendentium bona diversarum specierum spectantium ad plures artes separatas, dicitur quædam ars mixta, continens tertiam speciem, & de nulla dictarum inter se distinctarum artium sapiens, nam aliàs duo sequerentur absurda; Unum quod isti regatterii, nullam constituere possent universitatem repræsentantem propriam artem; Alterum, quod cogerentur subjecti esse omnibus universitatibus, seu collegiis singularum artium, ad quas pertinent respectivè singulæ species suppellectilium, & ornamentorum domorum, quæ per istos ita in confuso contractantur.

Atque saltem ex hoc negari non posse dicebam, casum 6
reddi dubium, ut pro eis conventis esset respondendum; Tum ex observantia, quæ in omni materia interpretationis primatum obtinet, præcipuè verò in illa gabellarum, & onerum totum facit, ut sæpius *hoc tit.* Tum quia in dubio contra gabellas, & onera respondendum est, Cyriac. *controv.* 350. *nu.* 24. Rota *dec.* 118. *p.* 11. *rec. in fine*.

Respectu verò alterius Universitatis illorum, qui fabricabant cornices, seu ornamenta, ut supra, adhuc dicebam eos sub tali dispositione non comprehendi, ex eadem superius dicta regula, ut sub simplici non veniat mixtum, ac etiam, quia per istos, tabulæ pictæ non revenduntur pro mercatura, itaut in hujusmodi reventidione eorum institutum consistat, sed cum ipsorum ars principaliter versetur circa prædictorum ornamentorum constructionem, adjiciuntur deindè tabulæ pictæ, accessorie, & consequutivè ad operis perfectionem, ideòque illarum mercatores, seu reventidores dici non possunt.

Mercatores enim, seu reventidores, proprie dicuntur illi, qui bona, seu merces emunt, ut eadem, non immutata specie revendant, secus autem, ubi cum eorum opi- 7
ficio in diversas species reducunt, & vendunt, præsertim ubi opificium est principale, res autem empta est accessoria, itaut regulando actum à præponderanti, institutum in opificio magis consistere dicitur, ad text. *in cap. ejiciens* 88. *dist.* Feder. de Sen. *cons.* 204. & cæteri apud Surd. *dec.* 313. *n.* 1. concurrente etiam diuturna observantia optima interprete; Audio quod de facto tunc pro unica vice ex quibusdam respectibus demandata fuit quædam solutio.

ROMANA COLLECTÆ HEBRÆORUM PRO UNIVERSITATE HEBRÆORUM CUM HEBRÆIS PARTICULARIBUS,

Habentibus bona juramento subjecta.

Responsum pro veritate.

Facto juramento, seu æstimo bonorum Hebræorum pro datis solvendis per quinquennium, si isto durante bona possessa per unum ex causa dotis, vel alia transeant in alium, An & quomodo datium augeri, ac respectivè minui, seu aliàs variari debeat.

SUMMARIUM.

1 *Facti series, & quomodo fuit juramentum, seu æstimum Hebræorum.*
2 *Casus controversiæ circa dicti juramenti intelligentiam.*
3 *Juramentum, seu æstimum importat quemdam contractum inter Universitatem collectantem, & eum, cujus bona æstimantur.*
4 *Durante quinquennio illius æstimi collectę sunt invariabiles, nec alterari possunt ex facto privatorum in præjudicium Universitatis.*
5 *Alienatis bonis positis in æstimo de uno in alterum, est in electione Universitatis exigere collectas ab uno, vel altero possessore.*
6 *De augmento, vel diminutione bonorum allibratorum, an durante quinquennio, vel alio tempore habenda sit ratio.*
7 *Æstimum faciendum est quolibet quinquennio, & ita servat Universitas Hebræorum.*
8 *Faciendum est de falcum bonorum, quæ pereant, vel diminuantur ex incendio, furto, vel infortunio.*

DISC. C.

1 IN capitulis conditis per Universitatem Hebræorum su-
per juramento universali per singulos in eo quinquennio præstando pro solutione collectarum, præsertim in cap. 26. dispositum fuit, ut jurantes infra summam sc. 500. solverent bajoc. 12. cum dimidio pro quolibet centenario, eandemque ratam solvere deberent exercentes bancum, quamvis nihil haberent juramento subjectum, illi vero, qui jurarent possidere bona supra dictam summam scut. 500. sed infra mille, solvere deberent ad rationem bajocor. 15. ad quam etiam rationem tenerentur exercētes bancum, quamvis nihil haberent juramento subjectum, quoties habeant in banco pignora excedentia summam scut. mille, jurantes vero ultra summam scutorum mille tenerentur solvere juxta bonorum quantitatem absque alio augmento.

Item in capitulo 19. dispositum fuit, eos qui pecunias receperunt ex causa dotis ante dictorum capitulorum confectio-

fectionem, teneri de illis præstare juramentum, tanquam de bonis propriis, de dotibus autem solutis post capitulationem, dandam esse notulam Universitatis, factoribus, qui summam solutam defalcare deberent solventi, & adscribere viro, qui recepit, excepto casu quo integra dos de tempore nuptiarum solveretur, quo casu tota defalcanda esset solventi, viro autem recipienti solùm imputanda pro duabus tertiis, detracta restanti tertia parte, habito respectu ad expensas nuptiales, & ratam, quæ recipi solet in pannis, & jocalibus.

His ita stantibus, cum contingeret, quod hebræus,
2 qui juravit infra summam scutorum mille, post juramentum præstitum uxorem duceret, dotemque reciperet in summa, quæ unita etiam cum bonis propriis jam juratis non excedat mille, ut puta jurat quis possidere scuta 600. & sic ultra 500. sed infra mille, unde tenetur solvere ad rationem bajoccorum 25. perinde ac simille possideret, deinde recipit pro dote scut. 350. seu etiam 400. itaut dos recepta, unita cum bonis antea possessis, & juratis, non excedat scuta mille; Hinc pronde dubitatum fuit, an teneatur solvere solum bajoccos 25. prout solvebat antea, vel potius, ultra summam de bonis propriis debitam, teneatur etiam solvere aliud datium pro dicta dote sibi obventa; Atque cùm desuper pro veritate interrogatus essem ex parte Universitatis.

Mihi videbatur pro ipsa Universitate, respondendum esse, quod scilicet utrumque ipsa exigere posset; Atque ad id sentiendum movebar, quia de tempore quo præstatur juramentum (quod idem importat, ac æstimum, seu allibratio inter Christianos,) acquisitum illico fuit Uni-
3 versitati quoddam jus quasi invariabile pro illo quinquennio circa solutionem collectarum, cum dictum æstimum importet quemdam contractum inter Universitatem, & illum, cujus bona æstimantur, ut per Thomat. *de collectis, vers. si negatum num. 22. inter tract. magnos tom. 12. fol. 152. à tergo*; Ec sic cum juramento jam firmatus est, status toto illo quinquennio invariabilis.

De illa vero dote, quæ postmodum solvitur, Univer-
4 sitas pariter acquisivit jus exigendi collectas à dotante, quod ex facto partium postea sequuto non videtur minuendum, vel alterandum, dum retenta quantitate collectarum jam taxata, variatur solùm persona, quia summa soluta diminuitur solventi, & imputatur recipienti, tanquam patrimonium novum, & diversum ab illo, super quo juramentum præstitum fuit, & ex cujus præstatione jam Universitas in bonis antea possessis jus acquisiverat exigendi ad rationem bajoccorum 25. Unde allibratis, seu positis in æstimo omnibus bonis territorii pro bonis Titii, & Caii, itaut contra utrumque fit firmata quantitas collectarum, si deinde Titius vendat Cajo aliquod prædium,
5 utique illud non erit computandum inter antiqua bona Caii, sed iste solvere debet nomine Titii venditoris, id quod ille solvere debebat si non vendidisset, & hoc arbitrio Universitatis, ut per Thomat. *loco sup. cit.*

Alias sequeretur, quod Universitas defalcaret dotanti summam ex causa dotis solvendam absque relatione,
6 contra expressum tenorem capitulorum, & præsertim dicti cap. 19. ubi disponitur, quod si uni detrahitur, alteri imputetur absque defalco; Et meritò, quia ut dixi, dictum juramentum, quod importat allibrationem, seu æstimum, firmat statum invariabilem, itaut si durante quinquennio bona augeantur, vel minuantur, nulla augmenti, vel diminutionis ratio habeatur, nisi in novo juramento, seu æstimo pro sequenti quinquennio faciendo, ad text. *in l. fin. C. de alluv.* ubi Bald. & bene incertus auctor *cons. 1. impress.* post Petr. de Ubaldis *in tract. de gabellis num. 1. & 8. inter tractat. magn. dict. tom. 12. fol. 99.* Et de æstimo
7 faciendo quolibet quinquennio, ad effectum attendendi variationem bonorum medio tempore sequutam, quia interim status est invariabilis, Menoch. *consil. 1144. num. 89. & 90.* Cyriac. *controv. 156. num. 5. & seq. hoc tit. disc. sequenti.*

Quodque status bonorum jam firmatus de tempore juramenti, sit invariabilis, & solùm concedatur commutatio de persona ad personam, constat etiam ex cap. 21. ubi in casu restitutionis dotis disponitur, ut summa, quæ restituitur, defalcetur restituenti, & adscribatur recipienti, & sic semper debet esse idem, & conformis bonorum sta-
8 tus, variata solum persona, quæ non facit cessare conventam quantitatem, nisi in casu incendii, furti, vel alterius infortunii gravis, ob quod notabilis diminutio sequatur, quo casu remissam est arbitrio factorum, quale defalcum faciendum sit, ut in cap. 16. & sic semper stare firmum videtur, quod jus Universitati jam quæsitum ex facto contractu resultante à juramento, non deberet ex facto partium pati diminutionem.

Et idem, quod dictum est de jurantibus supra 500. sed infra mille, procedit proportionabiliter de jurantibus infra 500. seu infra 200. cum eadem sit ratio in omnibus, & hanc dixi mihi videri veritatem.

ROMANA COLLECTÆ HEBRÆORUM PRO EADEM UNIVERSITATE HEBRÆORUM CUM JOSEPHO TOSCANO ETIAM HEBRÆO.

Casus resolutus per Locumtenentem Vicarii pro Vniversitate.

In datiis, seu collectis Hebræorum, an sit habenda ratio bonorum sub juramento cadentium in sorte principali, vel in fructibus.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Collectæ de jure debentur pro modo fructuum.*
3 *Declaratur.*
4 *Quod non sit practicabile cum hebræis.*
5 *Etiam propecuniis, mercibus, aliisque bonis ad industriam retentis solvendæ sunt collectæ.*
6 *Prout solvendæ sunt per capita ratione laboris, & industriæ personalis.*
7 *Æstimum faciendum est juxta consuetudinem & præteritam observantiam, à qua non est recedendum.*
8 *Illud tamen quibusque temporibus est renovandum non ad effectum immutandi modum consuetum in genere, sed ad effectum adæquandi variationes medio tempore contingentes.*
9 *Quod per Universitatem Judæorum practicatur singulis quinquenniis, prout practicatur in Statu Mediolani.*
10 *Vbi æstimum fit per æs, & libram habita ratione valoris bonorum in sorte principali non inspicitur, an ex illis possessor majorem, vel minorem utilitatem percipiat.*
11 *Valor intrinsecus locorum montium, vel aliorum jurium ob accidentia sæpe minuitur.*

DISC. CL.

1 Cum hæc Universitas soleat singulis quinquenniis pro publicis taxis, & collectis renovare juramentum, quod idem est, ac facere novum æstimum, ut in aliis discursibus pro eadem universitate hoc pariter titulo, atq; retroactis temporibus Toscanus possidens in Civitate Florentiæ loca cetum duodecim illius montis saltim in valore intrinseco importantia summam scutorum 12. mil. prætenderet ob illorum diminutos fructus, ac difficultatem exactionis, consuetum intrinsecum valorem esse notabiliter diminutum (ut in effectu diminutus erat,) idcirco concordavit cum Universitate jurandi hanc bonorum speciem pro summa scut. 5. mil. ad cujus rationem datia, seu collectas ad illam rationem tot pro centenario, ad quam taxa fieri solet, solvere deberet, atque ita per tria quinquennia servatum fuit; Cumque non obstante, quod dictorum locorum valor hoc medio tempore notabiliter auctus esset, Universitas ad eandem summam concordatam in novo juramento continuaret, prætendere cœpit Toscanus, se in hoc notabiliter læsum esse, eo quia ejus Consultores calculando cum evidenti equivoco fructus, qui ex dictis Montibus pro rata scut. 5. mil. percipiebantur, ostendebant collectas importare majorem summam, integros fructus excedentem, quod prorsus injustum ac irrationabile dicebant, cumulando cum incongrua applicatione magnam Doctorum caterva ad probandum, collectas & datia taxanda esse per æs, & libram, habita ratione ad fructus, qui ex bonis percipiuntur, & pro istorum rata tanquam species decimæ, non autem ad valorem bonorum in sorte principali, & prout taxantur pecuniæ, quas Hebræi retinent sub industriis, mercimoniis, vel usuris, ex quibus longè majorem fructum percipiunt.

Sed pro Universitate scribens dicebam, jura disponen-
2 tia, collectas, & onera publica ferenda esse pro modo facultatum habita ratione fructuum, præsertim *in l. 1. & seqq. C. de annon. & tribut. lib. 10. leg. ultim. Cod. de immunit. nemin. conced. cum concord.* per Menoch. *cons. 1144. n. 6.*

atque

atque auctoritates juxta dictarum legum dispositionem lo-
3 quentes, prorsus extraneas esse à casu controversiæ, utpotè procedentes in illis ordinariis muneribus realibus, quę per subditos solvuntur loco antiqui tributi, quod tanquam
4 pars, seu quota fructuum Principi solvebatur ratione bonorum, & tanquam onus prædiale; Quæ onerum species inadaptabilis est Judęis non possidentibus bona stabilia fructifera, ex quorum fructu tale munus Principi solvendum sit cùm tantùm eis conveniant, vel illa munera extraor-
5 dinaria, quæ etiam inter Christianos solvuntur propter pecuniam, merces aliaque bona mobilia sub industria, & mercimonio retenta, ex deductis per Menoch. *dict. cons. 1144. n. 31. & seq.* Natt. *cons. 433. n. 5.* vel illa munera per-
6 sonalia, quæ in singula capita ob quotidianum laborem, & industriam etiam inter Christianos solvuntur sub capitationis vocabulo in jure nuncupata, & de quibus Menoch. *dict. cons. 1144. nu. 40. cum seqq.* & de qua onerum specie etiam inter Hebræos habetur *disc. seqq.*

Quodque dum ab annis 100. & ultra, quantum hominum memoria suggeret constabat, ad formam capitulorum ab eadem Universitate; Sede Apostolica approbante editorum, semper hujusmodi juramenta, seu æstima fa-
7 cta esse habita ratione bonorum in sorte principali, deviandum non erat ab observantia, & consuetudine in hac materia Principatuum obtinente, ut benè in his terminis faciendi æstimum, cæteris allegatis Menoch. *de cons. 1144. nu. 89. seqq.* Cyriac. *controv. 156. n. 8. cum seq.*

Qui solùm benè observant singulis quibusque congruis
8 temporibus renovanda esse æstima, non ad effectum immutandi modum consuetum illa faciendi, cùm in hoc omnes concordent omninò deferendum esse consuetudini, sed ad effectum reducendi onera ad justitiam, & æqualitatem, cum tractu temporis bonorum pretia variari soleant, prout variari possessorum facultates, ut qui de uno tempore est dives, tractu temporis fiat pauper, & contra; Et ex
9 qua ratione ex Bossio, & aliis testantur inductam esse praxim in Statu Mediolani renovandi æstimum singulis quinquenniis, prout hæc Uniiversitas etiam ab antiquo prudenter servavit, & servat, ideoque prorsus vanam dicebam hujusmodi prætensionem.

Neque posito hoc modo æstimandi & collectandi, inspi-
10 ciendum est, an bona, quæ per Hebræos possidentur fructent multum, vel modicum cum id esset impracticabile, atque inextricabilem confusionem induceret, sufficit enim, quod bona tanti valoris possideat Hebræus, qui sibi imputet, cur non magnum, sed modicum fructum percipiat, itaut si casus daret pecunias retineri otiosas in arca, non inde resultet datiorum exemptio; Proindèque dicebam, quod si hic opponens credebat pecuniam in dicta loca montium investitam parum fructiferam esse, illa venderet, atque pretium in pignorando sub usuris, vel in alia mercimonia more aliorum hebræorum converteret, ut ita majus emolumentum perciperet.

Verum adhuc spectata fructuum quantitate, videbatur manifestum esse æquivocum, quia fructus, qui ex omnibus dictis locis 120. percipiebatur ad rationem scut. quatuor pro quolibet loco, redacto eorum valore ad solam summam scut. 5. mil. ob extrinsecam, & accidentalem intrinseci valoris diminutionem, improbat ad rationem circiter decem pro centenario, itaut spectandus esset fructus
11 integræ summæ scut. 12. mil. ad hanc minorem summam redactę ob accidentia istorum jurium intrinsecum valorem diminuentia, eo modo quo practicatur in juribus Hispaniarum, aliorumque Principatuum, ut præsertim constat apud Capyc. Latr. *dec. 188.* ac supra hoc eodem titulo in Romana locorum montium de Oricellariis *disc. 30.*

Quinimo cum hoc intermedio tempore, postquam dicta conventionalis reductio sortis ad dictam summam scut. 5. m. facta fuit, dictorum locorum valor notabiliter excrevit, itaut de præsenti valerent fere ultrà dimidiam ejus, quod tunc valebant, intrinsecum valorem fere adæquando ex jam dicta ratione variandi æstimum pro ratione augmenti, vel respectivę diminutionis bonorum eorumque valoris, potius dicebam, ex hujusmodi continuatione gravatam esse Universitatem, quæ istis reclamantibus onera juxta præsentem statum augere poterat, & debebat; Et ex his juste mandavit Judex servari solitum rejecta dicta reclamatione, reservando Universitati jus agendi pro augmento ad portionem excreti oneris, pro quo credebam ei bonum jus, ac justitiam assistere; Appellavit Tuscanus, & commissa fuit causa in Rota, sed prosecutio usque adhuc cessat.

ROMANA DATIORUM PRO EADEM UNIVERSITATE HEBRÆORUM CUM HEBRÆIS BONA NON POSSIDENTIBUS.

An & quando Hebræi non possidentes bona cadentia sub juramento, seu æstimo, possint collectari pro lucris ex industria & labore personali; Et quid in hoc operetur observantia, præsertim respectu onerum ex causa extraordinaria omnes tangente, pestis vel belli, aut simili.

SUMMARIUM.

1 *Vniversitatibus etiam inferioribus, & recognoscentibus Superiorem competit de jure facultas imponendi collectas pro publicis oneribus.*
2 *Universitas hebræorum id habet in facultatibus ex indulto Apostolico.*
3 *Vbi collectæ solitæ sunt exigi per es, & libram an possit solitum alterari, & induci solutio per capitationem.*
4 *Collectæ proprię sunt, quę solventur Principi ex fructibus bonorum tanquam tributum, seu species decimę in quota fructuum solvenda.*
5 *Ex qua causa solvantur per hebręos datia, & onera.*
6 *Onera personalia, vel mixta, seu aliàs omnibus de Universitate communia, ab omnibus solvenda sunt.*
7 *Capitatio est collecta imposita per capita personarum, & ratione laboris, & industrię personalis.*
8 *Quomodo intelligendi sunt damnantes modum collectandi per capitationem volentes fieri debere per es, & libram.*
9 *Pauperes non sunt collectandi, & quomodo id intelligatur, & qui in proposito dicantur pauperes,*
10 *Pro artificio, seu labore, & industria personali imponi possunt collectę, & contributiones.*
11 *Judęi non possident bona stabilia, & fructifera, sed solum pecunias, & merces, quorum ratione solvunt collectas.*
12 *Collectę dicuntur species decimę, quibus equiparantur, earumque more regulandę sunt.*
13 *Decimę debentur etiam ex opificio, industria, & labore personali.*
14 *In facultate Universitatis est vivere per collectas, vel per gabellas, ac onera uno, vel altero modo exigere.*
15 *Quoties ex preterita observantia resultat injustitia, & gravamen circa modum collectandi, ab ea est recedendum.*
16 *Immunes, & exempti ab oneribus, & collectis tenentur ad illas, quę imponuntur ex causa pestis, vel alia omnibus communi.*

DISC. CII.

1 Universitas Hebræorum Urbis pro solvendis tributis, aliisque oneribus Cameralibus, vel Communitativis, imponere solita est singulis quinquenniis collectam per æs, & libram, ut in præcedenti habetur; Cum autem ob graves impensas, quas pati coacta est ex causa pestis in Urbe grassantis anno 1656. æs alienum contraxisset, pro quo consuetas collectas augere, vel novas imponere cogeretur, atque adverteret multos Hebræos, ne juramento, & oneri contributionis subjacerent, licèt alioquin industrios, in dies cum quotidiano labore, vel industria vivere, non curando cum parsimonia aliquod peculium sibi constituere; Hinc proindè determinavit istos etiam ita viventes proportionabiliter collectare, quibus se opponentibus, ac introducta causa in Tribunali Vicarii.

Pro Universitate scribens dicebam illius intentionem fundatam esse, tum in dispositione juris, per quam etiam inferioribus Universitatibus conceditur ejus subditis im-
2 ponere collectas pro supportandis oneribus Communitativis, ac solvendis tributis, aliisque contributionibus Principi, Alex. *cons. 78. n. 4. l. 6.* Capyc. *in investit. feud. verbo cum collectis*, Thesaur. *dec. 257.* Farinac. *q. 173. n. 72.* Buratt. *decis. 751. n. 4.* Marot. *in toto ejus tractatu de collect. seu bonatenentia*, apud quos concordantes; Tum certiùs, dum concurrebat expressa facultas, quæ concessa legitur in capitulis hujus Universitatis confirmatis à Clemente VII. & successivè ab aliis Pontificibus, præsertim ab Innocentio X. in erectione, seu aggregatione Montis pro ejusdem Universitatis debitis, & oneribus solvendis.

Neque

Neque obstare dicebam præteriti temporis observan-
3 tiam, ostendentem hujusmodi collectas imponi tantùm consuevisse per æs, & libram, & sic juxta quantitatem bonorum, ideoque solitum alterari non posse, neque permittendam esse capitationem, ex deductis per Beroum *cons.* 150. *lib.* 3. Paris. *cons.* 25. *lib.* 1. & *alios*, quoniam isti loquuntur de illa collecta, quæ imponitur pro oneribus merè rea-
4 libus, quæ ut potè perpetua, & uniformia solvuntur Principi, tanquam tributum, seu verius, & tanquam decima, seu portio fructuum prædiorum, & bonorum sub ejus ditione existentium, & quæ verè, & propriè collectarum appellatione veniunt, juxta text. *in l. fin. ff. de muneribus*, Ansal. *cons.* 43. *n.* 24. & quæ onera, fixa, perpetua, & invariabiptos juxta receptam distinctionem, de qua in Bundusina gabellæ coram Penia *inter suas dec.* 1079. & in Alben. gabellę coram Merlino, & *pariter inter suas dec.* 902. de quibus in Hydruntina onerum *disc.* 50. & *in aliis hoc tit.* Quæ tamen collecta, seu onerum species in hac Universitate non datur, cùm Hebræi non possideant bona stabilia, tanquam ad illa obtinenda, & possidenda inhabilitati.

Quare cum agatur de oneribus personalibus, quæ om-
5 nes, & singulos tangunt, vel quia solvantur Principi pro eorum toleratione, & protectione, quod tamen est quid satis modicum, vel quia ipsorum publicos usus percutiant, & in quo ferè omnia onera consistunt, ideòque regula juris est, ab omnibus supportanda esse, *cum ea onera, quæ*
6 *omnibus communia sunt, ab omnibus ferri debeant, atque à summis sarcina usque ad infimos decurrere debet*, ut sunt verba text. *in l. 1. fine, Cod. de quibus muneribus nemini, &c. lib.* 10. ideòque solvi potius debent per capitationem, quę pro-
7 priè est collecta imposita per capita personarum, ac ratione laboris, & industriæ personalis, ad text. *in leg. fin. C. si propter publicam penstationem cum concord.* per Alex. *cons.* 68. *num.* 3. *lib.* 2. Bertacchin. *de gabell. in prælud. nu.* 11. Bovadill. *in politic. lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 25. & 26. Rovit. *super pragm. in rubr. de appretio*.

Et quamvis plerique DD. etiam pro oneribus communitativis, vel aliis, quæ personalia, vel mixta sint, dam-
8 nent hujusmodi collectandi speciem per capitationem, atque magis laudent alteram per æs, & libram, seu pro quantitate bonorum, attamen id procedit ad tollendum inconveniens, ne idem, & æquale sit onus divitum, ac pauperum, tunc enim intraret injustitia considerata per DD. cumulatos per Barbatum *in tr. de divis. fructuum par.* 1. *cap.* 8. *num.* 38. & in hoc admittebam non pariformiter collectandum esse divitem, ac pauperem, sed proportionatam rationem haberi debere, nedum ad industriam personalem, sed etiam ad bona.

Prout admittebam traditionem Bald. *in l. etiam, C. de exe-*
9 *cut. rei judic. nu.* 17. ut collectari pro publicis oneribus debeant bona possidentes, ac etiam mercatores, & fœneratores ex pecunia lucrum reportantes, non autem pauperes ex quotidiano labore viventes, ubi adeò sunt pauperes, ac minus industrii, quod diurnus labor vix alimentis, & substentationi sufficiat, cum tunc cesset etiam onus decimarum, quibus collectæ assimilantur, ut infrà.

Non inde tamen dicebam inferii posse, artifices, & alios industrios in summa paupertate non constitutos, & ad contributionem idoneos, remanere debere omninò exemptos sub hoc prætextu, quod bona cumulata non habeant, quia
10 etiam pro industria, & labore personali debet proportionabiliter aliqua contributio fieri, ut in specie firmant Dec. *cons.* 334. Natt. *cons.* 418. *n.* 3. Bellon. sen. *consil.* 12. *n.* 16. Cyriac. *controv.* 156. *nu.* 21. & *per tot.* Menoch. *cons.* 1144. *ubi de materia*; Aliàs enim esset inducere maximum inconveniens alliciendi istos hebræos, quamvis industrios, & ex labore notabile lucrum comparantes, ad imitandam potiùs cicadam, quàm formicam, atque in turpi otio, seu in imprudenti, & damnata profusione totius lucri vivendum, itaut melioris essent conditionis otiosi, vel malè viventes eorum lucrum quotidie consumantes in cauponis, & luxibus, quàm illi, qui cum debita diligentia & parsimonia aliquod peculium ex industria, & labore acquirere curant, & sic esset punire virtutem, & præmiare vitium, dictamque Universitatem ita tractu temporis omninò inhabilitare ad publica onera non supportanda.

Clariùs hæc procedere dicebam, ponderando collectas
11 juxta præteritam observantiam per æs, & libram, non solvi ratione fructuum, qui ex bonis perciperentur, cùm per istos nulla possideantur bona fructifera, sed totum eorum æs consistat in pecunia, & mercibus de sui natura infructiferis, eatenùs fructum, seu utilitatem producentibus, quatenùs possessoris industria concurrat, igitur totus est effectus industriæ, & laboris, cum hac solùm differentia, quod isto casu dicitur fructus mixtus, comparatus nempè partim ex industria personali, partim ex commodo, & usu pecuniæ, in aliis verò pecuniam, vel merces non habentibus dicitur emolumentum simplex ex mera industria, seu labore personali resultans, unde nulla subest ratio, cur de una, & non de altera industriæ specie contributiones, & collectæ juxta debitam proportionem solvi debeant.

Idem comprobari dicebam ex altera juris propositione, quod collectæ, quæ per subditos Principi solvuntur, seu 12
alia onera, quæ pro Republica supportantur; æquiparantur decimis, earumque more data proportione regulari debent, Lucas de Penna *in l. annonas nu.* 3. *C. de erogatione militaris annonæ lib.* 12. Ansald. *de jurisd. par.* 5. *tit.* 2. *de tributis n.* 30. & est sæpiùs hoc eodem titulo deductum; De-
13 cimæ autem non solùm sunt prædiales, & quæ de bonorum fructibus debentur, sed etiam personales debitæ, ex industriæ, opificio, & labore personali, *c. Pastoralis de decimis*, ubi DD. Bart. *dec.* 582. *n.* 10. Barbos. *de Parocho c.* 28. & *cæteri passim*; Igitur sicut decimæ deberentur, ita intrant hujusmodi contributiones illis assimilatę.

Hinc dicebam non obstare præteritam observantiam, tum quia in facultate Universitatis repositum est vivere 14
per collectas, vel gabellas, atque onera uno, vel altero modo solvere, Capyc. *dec.* 148. de Marin. *resol.* 63. *n.* 3. *vol.* 1. unde in facultativis non datur præscriptio absque notis requisitis præviæ prohibitionis, seu respectivè petitionis cum subsequuta acquiescentia, seu denegatione; Tum etiam, quia forsan antiquitus hominum malitia non adeò excrescente, non dabatur hoc inconveniens, quia quilibet validus, & industrius, cum debita parsimonia, & diligentia aliquod peculium sibi parare satagebat; Vel in omnem eventum prædecessorum administratorum negligentia, vel culpa Universitati præjudicare non debuit, neque exindè permittenda erat certa injustitia, qua concurrente, à præterita observantia super modo collectandi recedendum est, ut post Dec. 234. & alios benè probat Cyriac. *controv.* 156. *n.* 20. *cum seqq.*

Demum ubi etiam præmissa cessarent, itaut ex observantia, immunitas non habentium bona, & successivè juramento, seu æstimo non subjacentium inducta esset; Adhuc tamen respectu hujus collectæ, quæ controversiæ causam dedit, dicebam casum esse extra controversiam, cum illa imposita esset pro satisfaciendo ęre alieno contracto ex causa pestis, quæ pro eorundem hebræorum præservatione, & subsidio magnas produxit impensas, ideòque ad 15
eam etiam immunes tenebantur, ut in specie aliis allegatis firmatur per Thesaurum juniorem *lib.* 1. *qu. forens.* 13. *num.* 5. *cum seqq.* Et ita justè, ac fundatè judicatum fuit, quia istæ impensæ magis pro pauperibus, quàm pro divitibus fiunt; Sed judicatum quoad effectum remansit ferè inane, quia dictum fuit collectari debere pro eo, quod lucrum excederet necessaria alimenta, qui casus vel nunquam, vel satis de raro datur; Unde propterea Universitas nullum levamen exindè sentit.

ALIA ROMANA DATIORUM PRO EADEM UNIVERSITATE HEBRÆORUM CUM LEONE CAMIZ.

Casus terminatus per Concordiam.

An Universitas impedire possit Hebræis, ne ab Urbe extrahant, alioque traducant in notabili quantitate pecunias, merces, aliaque bona in præjudicium collectarum, & datiorum ipsius Universitatis.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Forenses non tenentur pati gabellas pro debitis universitatis.*
3 *Universitas an possit impedire hebræis exteris extractionem pecuniarum, & bonorum in præjudicium datiorum, & collectarum.*
4 *Datia hebræorum licèt sint personalia, attamen ob Cameræ, & aliorum cautelam videntur realia, itaut pro eis sint affecta bona hebræorum.*

5 *Quo-*

5 *Quomodo intelligenda sit dicta propositio. de bonis affectis pro oneribus, & datiis.*
6 *Multa, quæ alias de jure permissa sunt, prohibentur ex capite publicæ necessitatis, seu utilitatis.*
7 *De prohibita extractione victualium ratione publicæ annonæ.*
8 *An Baronibus, & Civitatibus competat jus revocandi Cives, seu Vassallos, ut ad patriam redeant.*
9 *An Episcopus impedire possit simplices Presbyteros, vel Clericos onus residentiæ non habentes, ne à Diœcesi discedant.*

DISC. CIII.

1 Contracto matrimonio inter quendam Leonem Camiz hebræum Anconæ commorantem, & filiam Josephi Toscani hebræi habitantis in Urbe cum dote scut. 5000. dictoque matrimonio dissoluto per mortem mulieris, superstite unica filia infante, cum Leo vir prætenderet, sive ex Statuto Urbis, sive ex Hebræorum ritibus, & traditionibus, dotem superlucratum esse, vel saltem se tanquam patrem filiæ ex matrimonio superstitis esse ejusdem dotis administratorem, & usufructuarium, atque volens ad patriam reverti, intenderet dotem prædictam in pecunia consistentem, à socero debitore viribus præturæ compulso jam depositatam, secum asportare; Se opposuit Universitas; prętendens adeò notabilem pecuniarum quantitatem ejus æstimo, seu juramento pro collectis jam affectam à Ghetto Urbis extrahi non posse, ideòq; investitam remanere debere pro collectarum, & onerum contributione, unde introducta lite cor. Vicario, seu ejus V. Gerente.

Ex parte Leonis pecuniam extrahere volentis insistebatur in eo, quod cum ipse esset forensis occasione matrimo-
2 nii solùm aliquo tempore in Urbe commoratus, teneri non debebat ad datia, & onera Universitatis, præsertim pro debitis anteà contractis, ad id allegando auctoritates latè congestas *dec.* 3. post Cenc. *de censib. ac sæpius hoc tit. in aliis deductas*, dictæque propositioni adjungebantur regulæ generales, quemlibet esse rei suæ liberum administratorem, & arbitrum, neque naturalem libertatem transmutandi personam, & bona de loco ad locum, non concurrente aliquo legitimo titulo servitutis, impediendam esse.

Pro universitate autem scribens dicebam, quod omissa
3 etiam inspectione, an dictus Leo in Urbe in colatum contraxerit, ut scribens in facto pro Communitate prætendebat, atque admissa forensitate; Adhuc tamen dictam extractionem adeò notabilis pecuniarum quantitatis justè impediendam esse, non ex jure collectandi ipsum Leonem forensem, & tanquam ejus bona, sed tanquam bona Josephi Toschani hujus Universitatis subditi, & quæ sub juramento, quod inter Judæos est idem, ac æstimum, seu allibratio, jam posita fuerunt, itaut affecta essent oneribus publicis, & præsertim debitis jam contractis per Universitatem in summa scut. 180. m. pro qua Innoc. X. ad eandem Universitatem à gravioribus usuris sublevandam, illam admiserat ad quendam Montem Cameralem, pro cujus dote, & fundo obligavit omnes pecunias, merces, aliaque bona, quæ à singulis Judeis possiderentur, itaut licet in puncto juris hæc non sint onera merè realia, sed vel personalia, vel mixta, ut habetur in præcedenti, nihilominùs prodictorum onerum implemento, ac Montis fundo,
4 & cautela videntur speciem realium habere, ideòque in merè realibus bona illis subjecta transeunt in quemcumque quamvis exemptum cum sua causa, ex plenè deductis in Brundufina gabellæ cor. Penia *dec.* 1079. & Alben. gabellæ cor. Merlino *dec.* 902. de quibus in Hydruntina onerum *disc.* 50. & *in aliis hoc tit.*

Sive stante expressa hujusmodi bonorum, pecuniarum, & mercium obligatione pro dicti Montis, seu creditorum cautela, recte intrabant, quæ in jure habentur de bonis hypothecatis penès quemcumque tertium cum hujusmodi affectione transeuntibus; Licèt enim hujusmodi proposi-
5 tio ita generaliter, & abstractè sumpta recipienda non videatur, utpotè impeditiva commercii, quod aliàs cum Hebræis nullatenus haberi possit, unde restringenda venit ex illa æquitate, quam præter juris dispositionem forus ex traditione Doctorum passim admittit in quibuscumq; mercibus, & mobilibus, ut scilicet, quamvis creditorum hypothecis affecta sint, attamen in tertium libera, & immunia transeant, & ex deductis per Capyc. Latr. *dec.* 24. *nu.* 12. Otthobon. *dec.* 55. *num.* 9. *aliàs* 107. post Merlin. *de pignor. ubi cæteri*; Nihilominùs ista ratio non urget in constitutione dotis, quam nihil publico commercio interest in tuto poni, & non extrahi ab Urbe, præsertim dum nulla urget necessitas, ut hebræi Urbis maritent filias potius aliis hebræis forensibus, quam concivibus.

Ideòque propositio prædicta, nec generaliter recipienda, nec generaliter respuenda videtur, sed sano modo, & discretè juxta facti circumstantias intelligenda, nam aliàs, si ita de facili cuicumque hebræo liberum esset pecunias, & merces in tam notabili quantitate pro libito extrahere, stante gravitate onerum, quæ in Urbe per eos solvuntur per æs, & libram, quilibet ad onera effugienda sub figuratis prætextibus curaret ejus pecunias, & merces extrahere alibi occultò sub industria retinendas, itaut Universitas redderetur impotens ad onerum supportationem, & quod magis est elusi remanerent creditores, qui sub hujusmodi bonorum, & mercium cautela Universitatis fidem sequuti sint, sub assecuratione etiam, & fide publica Principis, qui Montis erectionem, seu aggregationem concessit, ex deductis in Romana usurarum judicatarum *sub tit. de usur. disc.* 6.

Multa enim ex justa causa publicæ utilitatis, vel neces-
6 sitatis præter juris regula, & contra naturalem libertatem conceduntur, unde licet quilibet sit rei suæ moderator, & arbiter, ejusque bona ex naturali libertate quocumque velit, ducere valeat, nihilominùs si ratio publicæ annonæ, vel altera secus exigat, prohibita est extractio, ut passim
7 de victualibus, & aliis ubique videmus, ac de jure aliis allegatis probant Rovit. *super pragm. in rubr. de tractis, seu extractionibus*, Apont. *de potest. Proreg. tit. de variis provisionibus, eadem rubr. de tractis*, Mauson. *in tract. de contraban. post tract. de caus. executivis*, ubi plenè de materia.

Prout conceditur Baronibus, vel Civitatibus jus revocandi vassallos, seu cives patriam deserentes, ut ad illam 8
redeant, quoties discessus est talis, quod illius desertionem, seu notabile præjudicium causet, ex deductis per Marin. *resol. quotid.* 107. *lib.* 1. & addit. ad Reverter. *decis.* 398. ubi etiam observat, quod licèt Episcopus impedire 9
non possit simplices presbyteros vel clericos residentię beneficium non habentes ne discendant à Diœcesi, attamen ex justa causa desertionis Ecclesiarum id facere potest cum similibus.

Eòque magis præmissa in proposita facti specie procedere dicebam, ob illius particularem circumstantiam, quod sive ex statuto Urbis 131. sive ex dispositione Juris communis *in auth. uxore mortua, C. de secundis nupt.* quamvis vir hujusmodi dotem lucratus esset, illius tamen proprietatem reservare tenebatur filiæ superstiti adhuc infanti, pro cujus cautela rectè Joseph avus, & dotans, ac eadem Universitas se opponere poterant, ut hujusmodi summa poneretur in tuto, neque permitteretur extractio sub dissipationis periculo, Et ad ita decernendum, judex inclinabat, sed concordia controversiæ finem dedit, quia pecunia data fuit ad cambium ipsi universitati.

ANCONITANA ONERUM HEBRÆORUM, PRO UNIVERSITATE HEBRÆORUM ORIENTALIUM ANCONÆ COMMORANTIUM, CUM UNIVERSITATE HEBRÆORUM ITALORUM SEU OCCIDENTALIUM EJUSDEM CIVITATIS.

Causa pendet in Rota.

De immunitate ab oneribus concessa Hebræis exteris Orientalibus ad Civitatem Anconæ accedentibus, An competat illis, qui longo tempore in eadem Civitate incolatum habuerunt, sive iis, qui ex orientalibus procreati sunt & ibidem nati, Et an istis potiùs Itali censendi veniant, quàm Orientales.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *An executio aliàs competens litteris Apostolicis procedat respectu limitationis, seu exceptuationis contra eum, in cujus gratiam, & privilegium dictę litteræ emanarunt.*
3 *Litteræ Apostolicę tunc habent paratam executionem, quando agitur de facto executoris merè, secus autem non executoris mixti procedentis tanquam Judicis.*
4 *In exceptuationibus, & limitationibus, quę continentur in privilegiis, Princeps dicitur habere se negativè, ac nihil*

nihil disponit, sed relinquit casum exceptuatum extra privilegium, & sub dispositione juris.

5 *Domicilium non contrahitur sine animo, & per habitationem occasionalem, quamvis longævam.*

6 *Ex quibus excludatur animus non contrahendi domicilium per habitationem.*

7 *Græci longo tempore viventes, vel etiam nati in Italia seu aliis partibus Ecclesiæ latinæ sub quo ritu vivere debeant.*

8 *Commorantes in aliqua Civitate occasione mercaturæ vel artis, an fiant domiciliarii, vel potiùs dicantur continuare civilitatem originariam.*

DISC. LIV.

1 ADalliciendo ad portum, & Civitatem Anconæ exteros mercatores, præsertim hebræos in Orientalibus partibus commorantes, consueverunt antiquitus Pontifices eis concedere varias exemptiones, & privilegia, per Paulum III. demùm confirmata, & ampliata, inter quæ illud habetur, ut Hebræi orientales ultra exemptionem à dohanis, & oneribus pro mercium introductione seu contractatione solvi consuetis, immunes etiam esse deberent à collectis, & taxis imponi solitis per Universitatem Hebræorum in dicta Civitate, & locis adjacentibus cum perpetuò incolatu commorantium pro solvendis oneribus Cameralibus, & aliis eidem Universitati incumbentibus, exceptis tamen illis hebræis, quos in dicta Civitate clarè constiterit juxta juris communis, non autem statutorum dispositionem domicilium elegisse, & contraxisse, Undè propterea sequutum est, per unam, & alteram hebræorum speciem duas diversas constitui Universitates, unam nuncupatam Orientalium, alteram verò Italorum, duasque haberi diversas Scholas seu Synagogas. Cùm autem tractu temporis aliqui ex Orientalibus occasione mercaturæ longevum incolatum in dicta Civitate contraxerint, atque ibidem filios procreaverunt, idem parentum exercitium continuantes, easdemque Orientalium Universitatem, & Scholam sequentes, prætendere cœperunt dohanerii, istos utpotè in dicta privilegiorum exceptuatione comprehensos ad dohanarum aliorumque onerum solutionem teneri, & introducta causa sub Paulo V. coram Gubernatore Anconæ, prodiit sententia hebreis favorabilis, in gradu appellationis confirmata in Urbe per Thesaurarium Generalem, & in tertia Instantia per Cameram, quæ sententiæ munitæ etiam fuerunt cum Brevi Pauli V. qui prævia narrativa prædicti privilegii cum dicta exceptuatione per Paulum III. concessi, illud confirmavit ac servari voluit, A quo tempore citra dicti originarii Orientales quamvis in dicta Civitate, seu aliis Italiæ locis orti, utpotè sub Orientalium non autem Italorum Schola, & Universitate viventes, dictis exemptionibus potiti sunt, donec nuper Universitas Hebræorum Italorum prætendere cœpit, illos utpotè Italos sibi esse subjectos, & ad ejus onera, & contributiones teneri, atque ita Orientalium Vniversitate indefensa, ab A. C. tanquam litterarum Apostolicarum executore, & sub titulo executionis dictarum litterarum Pauli V. sententiam obtinuit, qua prodita, occasione adeundi Signaturam ad effectum videndi, an locus esset appellationi suspensivæ regulariter ab executione litterarum Apostolicarum denegandæ.

2 Ex parte dictæ Universitatis Orientalium in hoc statu ad Causæ defensionem assumptus, quoad ea quæ ordinem seu appellationem respiciunt, prorsus vanam dicebam dictæ Universitatis Italorum prætensionem super appellationis suspensivæ denegatione, quia litteræ Pauli V. continent favorem, & privilegium Orientalium, in quorum gratiam tantùm emanarunt, undè absonum in jure videtur, ut privilegia contra ipsos privilegiatos exequi, & rigorosè practicari debeant; Et quamvis replicaretur non impugnari privilegium, sed peti solùm executionem limitationis seu exceptuationis in eo contentæ adversus eos, qui domicilium in dicta Civitatem contraxerunt, Adhuc tamen dicebam chimericam remanere appellationis denegationem sub prætextu executionis litterarum, hæc enim tunc intrare dicitur ita privilegiata, ubi agitur de nuda illarum executione in iis, quæ ibidem explicitè demandantur absque aliqua Juris inspectione, & judicatur, ac legitimo contradictore cessante, itaut executor dicatur merus, secus autem ubi ille assumere debet partes Judicis cum legitimo contradictore, itaut dicatur executor mixtus, quia tunc intrat sine dubio appellatio, ac procedendum est juxta judiciarium ordinem, cum tali casu appellari non dicatur ab ipsis litteris earumque dispositione, sed à mala judicis declaratione seu executione, Scacc. *de appell. qu.* 17. *limit.* 4. *n.* 64. & 65. Mantic. *dec.* 324. *n.* 3. *dec.* 701. *par.* 2. *recent. dec.* 352. *par.* 10. & *sæpius*, quia est propositio plana, satisque frequens in materia beneficiali. 3

Clarius, quia Paulus V. in ejus litteris circa dictam exceptuationem nihil disponit, sed tantùm narrat tenorem litterarum Pauli III. dictam exceptuationem continentium, Et nihilominus etiamsi dispositivè, & ex integro dictam exceptuationem continerent, non indè tamen inferri posse dicebam quod in hac parte hujusmodi litteræ aliquid disponerent, vel præciperent, itaut executionem mereantur, sed tantùm exceptuant casum, quod idem est, ac declarare illum non esse comprehensum sub privilegio, sed remanere sub dispositione juris, itaut in hac parte Papa se habeat solùm negativè; Exceptio enim vel præservativa nihil de novo continere dicitur, nec aliquid dare, vel tollere, sed solùm relinquit res in suo statu naturali, perindè ac si privilegium, vel alia dispositio, in qua continetur, non adesset, Gregor. & adden. *decis.* 158. *n.* 5. Royas *decis.* 132. *n.* 16. *decis.* 100. *p.* 10. *rec.* 4

Quo verò ad justitiam, & merita negotii principalis, cum sensu etiam veritatis, dicebam injustam esse prætensionem Universitatis Italorum, quia Papa exceptuat eos orientales, qui juxta dispositionem juris communis domicilium elegerint, & contraxerint, Quod sequutum dici non poterat ex solo longævo incolatu, seu etiam ex nativitate in loco absque declaratione animi expressa vel etiam implicito, & præsumpta resultante à conjecturis à jure probatis, aliàs enim hoc animo cessante solus incolatus, seu nativitas occasionalis, occasione scilicet mercaturæ, officii, militiæ, feudi, vel simili, non importat domicilium, vel civilitatem, etiamsi per mille annos, invito eo de cujus domicilio vel civilitate agitur, ad text. *in l. Cives*, ubi glos. *verbo larem*, *C. de Incol. lib.* 10. quam communiter sequuntur DD. congesti per Barbos. *de Episcopo vlleg.* 4. *n.* 22. *cum seqq.* Buratt. & *adden. dec.* 75. *n.* 19. Otthobon. *dec.* 145. *n.* 30. & 31. 5

De hoc autem animo contrahendi domicilium non constabat, quinimmò de contrario, dum isti quamvis in dicta Civitate nati, seu longævo tempore commorantes, non sub Italorum Universitate vel Schola vixerunt, sed illam eorum parentum, & orientalium sequuti sunt, & sequuntur, undè clarè declararunt animum non contrahendi domicilium in loco, sed occasionaliter tantum in eo permanentes, continuandi antiquam, & paternam civilitatem; Quod etiam inter Christianos ejusdem vel diversi ritus in dies ubique practicari videmus, Multi siquidem, præsertim in Italia, adsunt Græci, qui ab illis partibus venientes, longo tempore in istis commorati sunt, filiosque, & nepotes procrearunt, qui in Italia nati, ac Italiæ idioma, & mores habentes, potiùs Itali, quàm Græci dicendi venirent, & tamen si juxta Græcorum ritum vivere continuant, eis ille permittitur, & pro Græcis, non autem pro Latinis reputantur. 6 7

Item plures, præsertim in Italia nationes habemus mercaturæ occasionem per omnes ferè Christiani orbis partes, & primarias Civitates versantes, ut in specie sunt Januenses, Florentini, Bergomenses, Lucenses, & alii sparsi, nedum per omnes conspicuas Italiæ Civitates, sed etiam per Galliam, Hispaniam, Germaniam, Poloniam, Angliam, ac etiam in Indiis, & nihilominus, quamvis ibi longam moram trahant, itaut ibidem habeant ortos patres, & avos, attamen utpotè sub propriæ nationi Consulatu viventes, ejusque Universitatem, & Ecclesiam sequentes, antiquam propriæ patriæ originariæ civilitatem retinent, nec proindè inter cives locorum, in quibus occasionaliter commorantur, computandi sunt, quia ut dictum est, occasionalis incolatus vel nativitas, cessante præsertim animo, novam non inducit civilitatem, nec antiquam cessare facit. Accedente potissimè in præsenti longeva observantia, quę tãquam optima interpres quamcumque dubietatem, si quæ adesset omninò tollebat; Et juxta præmissa fuit sensus signaturæ Justitæ, quæ proindè causam appellationis commisit ad utrumque in Rota, ubi post has annotationes semel proposita causa coram Carpineo pendet absque resolutione, quod sciam. 8

RO-

ROMANA DEFALCHI SALIS, PRO NERLIIS APPALTATORIBUS SALARIÆ URBIS, CUM CAMERA.

Casus disputatus in congregatione Camerali, & sopitus per concordiam.

An deficientia hominum ob bellum divinum vel humanum, deficere facit in parte substantiam appaltus salis ad effectum defalchi.

Et de materia vectigalis salis, & salinarum earumque origine, & usu, ac jure, quod Princeps in eis habet, & an salinæ dicatur de Regalibus.

SUMMARIUM.

1 *Defalcum non competit, nisi pro damno intolerabili, & quale illud dicatur ubi est in fructu.*

2 *Ubi verò est in substantia reficitur tale, quale sit.*

3 *Quando dicatur damnum esse in substantia vel in fructu.*

4 *Distinctio prædicta procedit in bonis naturaliter fructiferis, non autem in salaria, quæ ob hominum deficientiam dicitur cessare in substantia.*

5 *Salaria seu appaltus salis, in quo consistere dicatur.*

6 *Appaltus salis dicitur continere quamdam speciem gabellæ, seu vectigalis.*

7 *An substantia salariæ dicatur esse in hominibus salem emenvibus, vel in ipso jure vendendi.*

8 *In quibus vectigalium, vel aliorum appaltuum substantia consistat.*

9 *Pretium salis est inalterabile.*

10 *Appaltus salis potiùs speciem administrationis continere dicitur, & de differentia inter istum, & alios appaltus.*

11 *Ubi accedit pactum non requiritur damnum esse intolerabile.*

12 *Declaratur, ubi pactum esset relativum ad juris dispositionem.*

13 *De differentia inter salinas, & salariam.*

14 *Salinæ possunt esse de dominio privato.*

15 *Salinæ computantur inter Regalia, sed declaratur, in quo hoc jus Regulariæ consistat.*

16 *De origine salinarum Urbis seu Hostiæ.*

DISC. CV.

CONcesso per Cameram Apostolicam Nerliis appaltu salinarum Urbis, ac salinarum ad ostia Tiberina existentium, in quibus sal pro usu Urbis, & locorum adjacentium fabricari solet pro annua pensione sc. 94500. cum ob pestem grassantem in Urbe, & locis adiacentibus de annis 2656. & 1657. magna personarum diminutio contigisset, undè consequenter salaria prædicta notabile passa est detrimentum circa consuetam salis estitationem, ac propterea dicti Appaltatores peterent defalcum, Prætendebat Camera damnum contigisse in fructu, ideòque non intrare remissionem mercedis, nisi quatenus probaretur damnum esse intolerabile, quod juxta unam opinionem dicitur, ubi non remanet quantum sufficiat ad solvendam medietatem pensionis, juxta *dec.* 422. Coccini, & juxta aliam in hujusmodi appaltibus fiscalibus receptam, ubi læsio est in sexta parte, ut fusiùs habetur in Romana defalchi pro Ravenna *disc.* 65. & *in aliis hoc tit.* 1

E converso autem Appaltatores prætendentes damnum fuisse in rei substantia, undè remissio competit pro toto damno, quale quale sit, itaut restringeretur disputatio ad hunc punctum, an scilicet damnum causatum ex peste, & hominum mortalitate in appaltu salis, dicatur circa fructum, vel circa substantiam rei. 2

Dicebant Camerales, censeri debere in fructibus, quia tunc dicitur perire substantia rei, quando destruitur seu deficit ipsa potentia seu causa productiva fructuum, & emolumentorum, quia nempè conducto molendino, illud impetu fluminis destruatur, sive conducto prædio, domo, vel alia re, illa in toto vel in parte chasmate peteat, seu ex alio accidenti perpetuò inutilis, & infructifera fiat, quia sic deficere, vel diminui dicitur ipsa rei substantia, Secus autem si ipsa re, seu causa productiva in suo naturali, & consueto esse continuante, ex aliquo accidenti proveniat temporanea minor fructuum perceptio, itaut impedimentum non percutiat potentiam, seu causam productivam, ac jus perceptionis fructuum, sed solùm ipsum actum alicujus minoris consequutionis, juxta distinctionem, de qua sepiùs *in aliis hoc tit.* & in alio *de locatione, & conductione*; Unde cum salinæ non defecerint, sed in eorum naturali cursu continuaverint, neque defecisset salaria, idest jus distribuendi seu vendendi salem, sed solùm ex diminutione populi causata esset aliqua minori venditio, in qua majori, vel minori consistere dicitur salariæ fructus, seu utilitas, utique damnum non in substantia, sed in fructibus contigisse videtur, & consequenter dicebant, locum non esse pretio restauro, nisi damnum probetur intolerabile, ut supràà. 3

Pro Appaltatoribus autem scribens dicebam, hujusmodi distinctionem esse veram, ac rectè procedere in prædiis, aliisque bonis indifferentibus naturaliter fructiferis, non autem in hac salaria tanquam re ab aliis differente, & in qua hominum, & populi deficientia substantiæ peremptionem sive diminutionem causare dicitur. 4

Appaltus etiam salis non consistit in ipsa materia, quæ de per se, ac juxta suam intrinsecam qualitatem nullus vel satis modici valoris sit, sed consistit in ipso jure privativo vendendi salem populis pro pretio à Principe locatore taxato, quod satis longè superat pretium seu valorem intrinsecum, & in quo jure privativo vendendi, ac extrinseco pretii argumento consistere dicitur vectigal, quod ita occasione hujus necessarii victualis Princeps à subditis, vel aliis in sua ditione commorantibus exigere dicitur, & cujus ratione pensio per appaltatorem solvitur, ut benè in puncto appaltuum salium Marchiæ, Soccin. *consil.* 156. *vol.* 2. quod est in materia magistrale, & de alio appaltu salium, Surd. seu verius alter scribens apud eum *consil.* 607. *numer.* 7. & *per tot.* quod etiam constat ex Anchar. *consil.* 414. ubi quod interesse Appaltatoris consistit in jure vendendi salem aliquibus populis, qui emere recusabat; & *ex consil.* Beroi 143. *nu.* 1. & *seqq. vol.* 1. ubi pariter de appaltatore salium, qui damnum patiebatur ob reditam difficiliorem consuetam salis venditionem; Idemque habetur apud Corneum *consil.* 139. *vol.* 1. *in principio*, ubi de appaltu salis considerato circa distributionem faciendam populis. 5

Quodque vectigal salis dicatur species capitationis, quia respicit personas, & distribuitur per buccas, Bellon. *consil.* 12. *n.* 9. quod etiam dicit Bossius *de Principe n.* 100. *in fine*. Et in individuo appaltus salis diminuti ob exinanitum populum ex causa pestis, & novi appaltus regulandi ad propositionem populi, & buccorum comedentium, Cyriac. *controv.* 461. Quod etiam probari videtur ad sensum ex ratione naturali, quia salis materia de per se considerata est inutilis, nullumque vel satis exiguum habet pretium, quod totum in proposito hujusmodi appaltuum consistere dicitur in ipso jure vendendi populis, quibus salis usus est necessarius, unde si populus non adesset, etiam dictum jus vendendi esset inutile, ac nullius fructus productivum, ideòque dicebam rectè per Surd. sive scribentem apud eum *dict. consf.* 507. *nu.* 7. asseri, quod deficientibus hominibus dicitur deficere substantia hujusmodi salarium. 6

Quamvis autem hæc, quæ tanquam Advocatus deducebam, aliquam probabilitatem habere videretur, stante præsertim dicta individuali auctoritate Surdi, seu alterius apud eum scribentis *dicto consf.* 507. *numer.* 7. Mihi tamen minus fundata videbatur, quia licèt verum sit appaltum non consistere in ipsis salinis materialibus, sive in ipsa materia salis, sed in jure privativo vendendi pro pretio alterato, quod vectigal potius, seu gabellam continere dicitur, ut supra itaut emolumentum consistat in majoris, vel minoris quantitatis estitatione pendente à numero populi, quod diminuto absque dubio minor remanet æstitatio, & notabilis pars salis vendi consueti remanet inutilis; Nihilominus semper verum erit hæc omnia percutere fructum, ejusque majorem, vel minorem perceptionem, non autem substantiam, seu causam fructuum productivam consistentem in ipso jure vendendi, quod est idem, nullumque recipit impedimentum; Ac aliàs in omni materia etiam indiferenti idem dici posset, nam triticum, vinum, oleum, aliique terræ fructus, eatenus valorem habent, & pro eis conductores prædiorum pensiones solvunt, quatenus adsit homines, qui comedant, unde ob victus necessitatem eos emere cogantur, itaut diminuto populo, adhuc fructuum consuetorum pars excrescens remaneat inutilis, sive omnium valor ex ista excrescentia notabiliter minuatur, & tamen vanum est ex hoc motivo prerendi per prædiorum aliorumq; bonorum indiferentium conductores restaurum, nisi damnum sit intollerabile; juxta termi- 7

L nos

nos text. in cap. potuit & cap. propter sterelitatem; cum substantia non sit diminuta, vel perempta.

Non sic est in casu Soccini, Ancharani, & Beroni, de quibus supra, quia ibi impeditum erat ipsum jus privativum in aliquibus locis, alique ita impedimentum erat in ipsa substantia consistente in jure privativo vendendi; Ea etiam concurrente circumstantia, quod impedimentum providebat ex facto locatoris, seu tertii, cui locator præcipere poterat, unde non removendo impedimentum quod poterat removere, dicebatur non præstare patientiam, ad quam de jure locator tenetur, & sic termini erant diversi.

Et quidem, licèt hunc punctum perenntis substantiæ ob impedimentum contingens in fructuum æstitatione non
8 semel disputaverim, seu disputatum viderim, nunquam tamen illum vidi admissum, ut præsertim disputavi in Romana defalchi pro Ravenna, de qua *hoc tit. disc.* 65. ubi de appaltu dohanarum consistentium in vectigali portorii, seu introductionis mercium exterarum, unde substantiam deficeret, Ego & cæteri Appaltatores scribentes assumebamus ob introductionem artium in Urbe, ob quam longè minores merces exteræ introducuntur, sive ob impeditum commercium ratione pestis, unde merces introduci non potuerunt; Sed hoc motivum semper fuit rejectum, quamvis ex aliis motivis in eo casu satis honesta concordia prodierit.

Idemque assumpsi disputandum in una Bonon. Cursitationis, ubi de conductore Cursitationis, sive postarum prætendente defectam appaltus substantiam ob impeditum commercium; unde cursus haberi non poterat; Nihilominus contrarium judicatum fuit, ac etiam in una Romana pischeriarum *disc.* 134. ubi de conductoribus cujusdam lacus dicentibus substantiam defectam; vel diminutam esse, stante impedimento introducendi pisces in Urbem ex causa pestis, ac etiam majori accidenti, quod ex eadem causa dispensatum fuerat vesci carnibus, aliisque
9 cibis pascalibus in Quadragesima; Ac idem, quamvis in causa non scriberem, scio disputatum, & decisum in Camera in una Tusculana, in qua conductor macelli pro consueta pensione intuitu magni emolumenti percipi soliti ex concursu incolarum Urbis, & locorum adjacentium ad quasdam nundinas, & festivitates ex dicta causa pestis prohibitas, & nihilominus non probato damno intolerabili, prætensio rejecta fuit, quia verè impedimentum est in causa fructuum productiva consistente in ipsa potentia, seu jure vendendi, ut in terminis appaltus vectigalium, & similium, quod appaltus consistere dicatur in ipso jure, seu potentia, latè probat Larrea *allegat. fiscal.* 17. *cum pluribus seqq.*

Solidum autem in ista causa Appaltatorum fundamentum consistere putabam in ea particulari circumstantia hujus appaltus salis, quod materiæ usus esse non potest ad luxum, & oblectamentum, sed ad solam necessitatem, quia nemo emit salem, illoque in condendis cibis utitur, nisi quantum necessitas postulat; Ac etiam quia ejusdem materiæ pretium semper est uniforme, ex accidentibus bonis, vel malis non alterabile etiam sub pœnis, ut in specie considerat Soccin. *d. cons.* 156. *num.* 9. *lib.* 2. Unde propterea quando fit appaltus, est moraliter certum emolumentum inde percipiendum, quia ad pensionem regulandam, tam ex parte locatoris, quàm conductoris habetur ratio ad quantitatem, seu numerum populi, ad cujus verisimilem proportionem pensio constituit, unde Appaltatoris damnum, vel respectivè lucrum versari dicitur circa eam variationem, quam præter opinatam verisimilitudinem ipsa veritas, sive rei eventus tribuit, quod nec magnum lucrum, nec magnum damnum importare solet, ac
10 propterea administrationis potius, quàm locationis, & conductoris naturam iste appaltus habere dicitur; Neque in eo intrare videntur termini, seu ratio textus *in l. licèt, C. locati, & c. potuit, & cap. propter sterilitatem extra eodem*, quod scilicet conductor aleam, seu fortunam conduxisse dicatur, ex qua, sicut ratione sterelitatis, vel alterius mali eventus, damnum reportare potest, ita ratione nimiæ fertilitatis, vel alterius boni eventus, aut alterationis pretii victualium, magnum lucrum obtinere; Ut nedum in conductionibus prædiorum, & bonorum, quæ sunt naturaliter fructifera, sed etiam dohanarum, & vectigalium frequenter practicatur, & contingit; Idcòque sicut in casu fertilitatis, & lucri locator pensionis augmentum non petit, ita conductor in casu sterelitatis, & damni diminutionem petere non debet, ut æqualis sit contrahentium conditio, atque sentiat damnum, qui lucrum sentire potest.

Hæc autem ratio huic appaltui salis ex supradictis convenire non potest, ut benè ratiocinatur Surd. seu scribens apud eum *dicto cons.* 507. *num.* 6 cujus auctoritas in hac parte videtur vera, & benè fundata; Et in terminis appaltus transitus salis cum narrativa, seu præsupposito, quod singulis annis tanta modiorum quantitas transire soleat, ut tanta quantitate non transeunte, habenda sit ratio ad faciendum defalcum, supponitur apud Bursatt. *cons.* 104. licèt ejus disputatio alios terminos percutiat; Ac etiam, quia in casu sterelitatis fructuum istorum valor notabiliter augetur, unde majus pretium competat illorum minorem quantitatem, quod in sale non est adaptabile.

Aliam item in hac materia considerabam diversitatis 11
rationem, ob quam casus pestis cum terminis sterilitatis
14 illarum rerum naturaliter fructiferarum regulandus non venit, ut sæpiùs in aliis consimilibus controversiis hoc eodem titulo contentis, vel sub altero de locat. dicere solebam, quod scilicet in casu sterelitatis vitio Cœli, vel naturæ, sperari potest ab eodem Cœlo, vel natura compensatio damni cum subsequenti nimia fertilitate; Prout impedita in uno anno mercium introductione ex causa belli, vel alio accidenti, potest in anno sequenti fieri duplicata introductio, cum similibus, itaut unius anni damnum cum alterius lucro, & utilitate compensetur, ut in eisdem juribus suprà allegatis disponitur.

Hoc autem verificabile non est, ubi damnum provenit ex causa pestis in hac præsertim materia salis, quia diminuto populo ob pestem, sperari non potest, quod in anno sequenti ille adeò crescat, ut major solitò quantitas esitetur, cum neque sæculum sufficiat ad re sarciendum damnum, quod in populi diminutione pestis infert; Quinimò ubi etiam, non ex causa pestis, sed ex alio accidenti in uno anno consueta salis esitatio impeditur, adhuc populo etiam non diminuto, sperari non potest compensatio damni cum utilitate anni sequentis, quia usus salis, ut supra, non est ad luxum, & oblectamentum, sed ad solam naturæ necessitatem, unde homines, & bruta, quibus anno præcedenti impeditus est usus salis dandi per Appaltatorem, consumere non possunt in anno subsequenti non impedito duplicatam quantitatem; Ideòque huic subiectæ materiæ nullatenus convenire posse dicebam dispositionem, vel rationem dictorum jurium, quorum applicatio verè continere videtur æquivocum manifestum, Quod tamen difficile est judicibus suadere, maximè hodiernis temporibus, in quibus insistitur solùm in auctoritatibus, rejectis solidis, & legalibus ratiociniis, quibus doctrinæ passim prævalent quales illæ sint.

Aderat etiam pactum expressum faciendi defalcum in casu belli divini, vel humani, vel absentiæ Papæ ab Urbe; Unde dicebant Appaltatores, & cæteri pro eis agentes, ex hoc cessare omnem difficultatem, quia cum pactum non debeat esse otiosum, sed aliquid operetur ultra juris dispositionem, opus non est damnum esse intollerabile, sed sufficit tale quale, juxta *consil. Angeli* 312. *num.* 6. *& per tot.* ut admittitur apud Coccin. *decis.* 422. *numer.* 11. & 12. & in terminis appaltus salis, Surd. *dicto consil.* 507. *numer.* 2. & 3. & fusiùs habetur in Romana defalchi pro Pacinis *tit. de locat.* Sed ego de viribus hujus motivi dubitabam, stantibus illis verbis pactum qualificantibus, *Conforme sarà di ragione*, ex quibus *cons. Angeli*, non in- 12
trare, neque pactum habere suam consuetam operationem, sed attendendam esse juris dispositionem circa damnum intollerabile firmant in specie Mantica *de tacitis lib.* 5. *tit.* 8. *numer.* 21. & Tondut. *qu. civili* 31. *numer.* 12. & 13. & nihilominus aliqui pro Appaltatoribus agentes in istis verbis majus fundamentum constituebat, ac forsan probabile est, quod credentes adhibere majorem cautelam, illa in capitulis apponi curaverint, ut consuetæ sunt cautelæ inductorum.

Super puncto autem perempta, vel diminutæ substantiæ, de quo supra, Camerales ad motivum evitandum insistebant, appaltum non consistere in ipsa salaria, sed jure vendendi salem, sed in ipsis salinis tanquam prediis fructiferis, & causa salis productiva, quæ semper eadem continuavit, ac produxit fructum consuetum, cujus venditionem, seu corruptionem, vel aliud accidens locator curare non tenetur; Si enim locato prædio productivo tritici, vini, olei, vel aliorum fructuum, conductor percipit fructus consuetos, qui deindè à solo separari disrobentur, seu aliàs corrumpantur, vel inutiles fiant, non per hoc intrat remissio mercedis, sic à pari.

Verùm nisi leve videbatur istud Cameralium fundamen-

13 mentum, si quidem retroactis temporibus etiam modernis, salinæ locari solebant distinctæ à salaria pro satis modica pensione, cùm modicus sit earum fructus, seu utilitas naturalis; Inspecto enim valore intrinseco salis, qui in eis fabricatur, detractis expensis in salinarum cultura, & salis fabricatura necessariis; satis modica remanet utilitas; Pensio autem hujus appaltus in adeò notabili quantitate scutorum ferè 100. mill. juxtà consuetum solvitur pro salaria, idest pro eo vectigali, quod exigi dicitur à populis cum extrinseco; & alterato pretio salis, non aliundè habendi, sed de necessitate emendi à Principe, seu cui Princeps dederit.

Salinæ siquidem de privato dominio esse possunt, ad text.
14 *in l. forma*, §. *Salinæ quoque*, *ff. de Censibus*, *l. magis puto*, §. *sed & si salinæ*, *ff. de reb. eorum*, *l. generali*, §. *uxori*, & §. 1. *dum quæsivit*, *ff. de usu & usufructu legat. l. sed & si*, *ff. de publican. cum concord.* per Borell. *de præstantia Regis Catholici cap.* 23. *num.* 8. *& seqq.* Altograd. *in appendice ad cons.* 70. *volum.* 1. *vers. Planè fol.* 749. Barbosa *l. divortio*, §. *vir num.* 27. *in fine*, *ver. Juxta hæc*, *& c. ff. solut. matrim.* Rosenthal. *de feud. cap.* 5. *conclus.* 89. *num.* 2. Atque antiquitus, quando juxta dictum Sanazarii boves loquebantur, cuilibet salem in proprio fundo fabricatum vendere licebat; Principes verò deindè optimum vectigal exindè capere volentes, introduxerunt jus privativum, quod hodie computatur inter Regalia *in cap.* 1. *quæ sint regalia*, verbo *Salinæ*, sub quo verbo, verè, & propriè non veniunt salinæ materiales, quia hæ etiam privatorum, ut supra esse possunt, sed vel jus exigendi decimam à salinarum privatis, vel verius hoc jus privativum vendendi populis pro pretio sibi benè viso, in cujus pretii alteratione, & de necessitate solvendi, propriè consistit vectigal Principis, qui propterea emere solet à privatis salinarum dominis ipsam materiam salis pro vili pretio, & ipse deindè per suos Appaltatores cariori vendit populis, quibus aliàs, quam ab ejus manibus salem habere prohibetur, ut egregiè Barbosa *in dict. l. divortio*, §. *si vir num.* 29. & 30. ubi mentionem facit de Constitutionibus Pauli III. & Greg. XIII. ita disponentibus, & Borell. ubi supra *n.* 10.

Et in individuo istarum salinarum propè Hostiam Tibe-
16 rinam, eas instituere Ancus Martius Tertius Romanorum Rex, ut salis congiarium populo daret, hoc est donativum de eo faceret, Post longum autem temporis intervallum, expulsis Regibus M. Livius Censor, cui exindè Salinatoris nomen datum fuit, introduxit salis vectigal consistens in dicto jure vendendi alterato pretio, ut ex Livio, aliis Borell. *d. c.* 25. *num.* 1. Igitur utilitas non est in ipsis salinis, sed in jure privativo vendendi pro alterato pretio, quod vectigalis speciem habet; Dictumque vectigal esse antiquissimum etiam temporibus Machabæorum habetur *lib.* 1. *Machab. c.* 10. *& cap.* 12. & ubique reputari tale habetur latè collectum per Solorzan. *de jure Indiarum tom.* 2. *lib.* 5. *cap. unic.* Larrea *alleg.* 77. *n.* 7. & alios.

Quia tamen non expedit cum fisco litigare, consului Appaltatoribus, ut eam quam posset amplecterentur concordiam; seu pensionis remissionem concorditer faciendam, & ita sequutum fuit.

ANNOT. AD DISC. CV. & CVI.

In his discursibus, occasione diversarum quæstionum, agitur de materia salis, & salinarum, de qua etiam agi- 12
tur infrà *disc.* 158. & 159. ac etiam infra in Placentina salis *disc.* 168. cum revera omnia videatur coincidere in idem, ac propterea procedi non potest cum solis generalitatibus, cùm totum pendeat ex facti circumstantiis, pro diversis legibus, stylis Regionum, vel Principatuum.

TUDERTINA SALIS PRO COMMUNITATE TUDERTI CUM PETRO NERLIO APPALTATORE SALARIÆ URBIS.

Casus respectivè decisus per Cameram per Appaltatore, postea concordatus.

Subappaltator certæ quantitatis salis singulis annis levandæ, An teneatur ad integrum pretium conventum, quamvis integram quantitatem non levaverit, itaut obstet, necne exceptio rei non traditæ, & de ratione.

Pretium salis per Appaltatorem augeri non potest, & si exigatur in excessu, est restituendum. Et quando excessus in aliquo loco exigi solitus per Communitatem, dicatur potius gabella Communitativa.

SUMMARIUM.

1 Facti series.
2 *De exceptione rei non traditæ quando venditori non obstet, itaut etiam re non tradita pretium ab emptore consequatur.*
3 *Pretium salis ultra valorem intrinsecum materiæ dicitur importare vectigal consistens in augmento, seu pretio extrinseco.*
4 *Exceptio compensationis admitenda est etiam adversus rem judicatam, & post factam executionem.*
5 *Compensatio concurrente æquitate admittenda est etiam in casibus, in quibus aliàs non intraret.*
6 *Purgatio attentatorum quando reservetur in fine litis.*
7 *Pretium salis per Appaltatorem augeri non potest.*
8 *Et exactum in excessu est restituendo, & quando augmentum spectet ad Civitatem.*
9 *Pretium salis neque minui potest, & quomodo intelligenda sit facultas data Appaltatori vendendi salem extraordinarium pretio benè viso.*
10 *Æquitas non est attendenda, ubi juris dispositio resistit.*
11 *Princeps, vel ejus Appaltator habens facultatem cogendi Communitates ad accipiendum salem: non potest ad id per Communitates cogi, & sic necessitas est reciproca.*

DISC. CVI.

A B antiquo, duorum circiter sæculorum spatio, soli- 1
ta fuit Communitas Tudertina sumere subappaltum salis esitandi in ipsa Civitate, ejusque Castris in quantitate rubrorum 500. singulis anni solvenda (juxta subiectæ materiæ naturam) sive salis quantitas levaretur, sive non; Sed quia aliqua Castra à dictæ Civitatis jurisdictione exempta, seu dismembrata fuerunt, prætendere cœpit Communitas, nolle ampliùs ad tantæ quantitatis susceptionem teneri. Unde de anno 1647. deventum est cum Appaltatore salariæ ad concordiam, per quam Communitas ad septenium suscepit subappaltum salis pro ejus Civitate, & Castris subjectis pro rubris 360. singulis annis solvendis, sive levetur, sive non, ad rationem scut. septem cum dimidio pro quolibet rubro, quorum scuta sex, importabant tria nova augmenta imposita per Urbanum VIII. reliquum verò pro ãtiquo vectigali admixto cum valore intrinseco ipsius materiæ, & cum obligatione Appaltatoris in fine appaltus consignandi vel deponendi salis quantitatem non levatam; Cum autem in hoc septenio Communitas non levasse rubra circiter mille, per Appaltatorem factis aliquibus intimationibus depositata in quodam horreo, dictique salis non levati prætenderet pretium non solvere ab Appaltatore petitum; Hinc proindè introducta fuit causa in prima instantia coram Thesaurario generali, qui pro Communitate pronunciavit, eo sub fundamento, in quo Communitatis defensores insistebant, quod venditori agenti ad pretium obstaret exceptio rei non traditæ, juxta terminos textus *in leg. Julianus*, §. *offerri*, *ff. de action. empt.* quodque iniquum esset velle consequi pretium, & rem in manibus habere ex iis, quæ habetur in Romana Locationis venæ ferri 6. Junii 1644. coram Verospio, de qua *hoc eod. tit. disc.* 117. Ponderando hujusmodi pacta non esse obligatoria, utpotè continentia pœnam de æquitate canonica hodie non exigendam ultrà id quod interest, ut *d. disc.* 117.

Et quamvis ex parte Appaltatoris replicaretur se ex parte sua implevisse, faciendo depositum salis exuberantis in fine appaltus, & quem promptus erat præstare, itaut cessare diceretur dictum inconveniens obtinendi rem, & pretium; Replicabant tamen agentes pro Communitate, de- 2
positum ob non benè factas intimationes, eaque servata, quæ de jure pro depositorum validitate servanda sunt, haberi pro infecto; Et in hoc stantibus facti circumstantiis benè dicebant, præsentaneam scilicet oblationem salis non suffragari; Tum quia ob imminutum ejus pretium de mandato Superiorum longè minus valebat, itaut res non esset integra; Tum etiam, quia finito appaltu, & cessato consequenter jure privativo vendendi (in quo substantia appaltus, ac ferè totum pretium, vel major pars consistere dicitur) sal remanebat inutilis, itaut oporteret proiicere, vel illum vendere pro vilissimo pretio intrinseco solius materiæ, ideòque firmum remanebat, solvi debere pretium rei non habitæ.

Introducta verò per appellationem causa in Camera, hæc in contraria fuit sententia, atque per binas resolutiones (implicitè circumscripta dicta sententia Thesaurarii) pro Appaltatore respondit etiam in processu executivo, non curata vulneratione, regulariter ex sententia absolutoria resultante, ob illius insubsistentiam, quam credidit manifestam.

In hoc statu ad Communitatis prædictæ defensionem assumptus, cupiens pro mea informatione, & causæ directione congressum Advocatorum ex laudabilissimo Curiæ stylo frequentem, & verè in causis nimis proficuum, exagerantibus aliis defensoribus hujusmodi resolutionum injustitiam ob dicta juris clara principia Communitatis assistentia, contrarium Ego sentiebam, resolutiones scilicet videri justas, & benè fundatas.

Licèt enim supradictæ propositiones essent de jure verissimæ, difficultatem tamen consistere observabam in applicatione; Illæ siquidem rectè procedunt in emptione, & venditione mercium, & rerum habentium de per se valorem intrinsecum, itaut remanentes penès venditorem, illum de æquivalenti ditare dicantur; Secus autem in hujusmodi rebus, quarum valor intrinsecus, nullus, vel satis modicus est, & quæ penès venditores remanentes ei non prosunt, cum pretium consistere dicatur in jure privativo vendendi cum subsequuto effectu venditionis statutis temporibus ex eisdem rationibus, & auctoritatibus, quæ deductæ habentur in dicta Romana locationis *disc.* 117.

Prædicta enim exuberans quantitas salis remanebat penes Appaltatorem inutilis, solùmque ejus interierat quantum importaret solus valor intrinsecus materiæ, quia licet ipse renovato appaltu salariæ cum Camera, ejusdem juris vendendi exercitium continuaret, in hoc tamen reputabatur novus homo, diversus ab eo primo, quem in præcedenti appaltu repræsentabat, itaut esitatio hujus salis pro integro pretio constituto ex vectigali ad commodum Communitatis empticis, vel sui ipsius tanquam appaltatoris prædecessoris, importaret supplantatioùem appaltus currentis, atque esset percipere fructus rei conductæ post finitam conductionem ad novum conductorem pertinentis; Et ex qua ratione, ubique terrarum receptum est, in quibuscumque appaltibus rerum mineralium, & præsertim frequentius in hoc salis; Appaltatorem finito appaltu, exuberantem materiam ampliùs vendere non posse intra illam Provinciam, seu d tionem in qua appaltus consistit, ut non semel *hoc tit.* & est praxis ubique indubitata.

Idque discurrebam non solùm fundari in ratione prædicta, sed etiam in altera, ut pretium salis, quod ultrà ejus intrinsecum valorem à populis solvitur, dicatur vectigal, seu onus publicum personale, quod Princeps ab ejus subditis, vel aliis in ejus ditione comorantibus, ita commodè, & insensibiliter exigit occasionem hujus victualis adeò humano usui necessarii, ut habetur etiam deductum in Romana Defalchi, seu appaltus pro eodem Nerlio *hoc eod. tit. disc. præced.* ubi concordantes auctoritates cumulatæ habentur, & in aliis. Unde quando Communitas dictum subappaltum in certa, & determinata salis quantitate suscepit, aliud in effectu fecisse non dicitur, (prout antecedenter longo continuato tempore consuevit,) nisi se componere cum Appaltatore in eo vectigali, quod per ejus cives, & incolas occasione prædicta, forsan in majori quantitate solvi debuisset, expediendo ipsi Communitati ejusdem vectigalis diminutam exactionem à singulis facere, ob exactionem alterius oneris Communitativi, quod ipsa in augmento pretii ejusdem materiæ à subditis exigere consueverat, ut infrà.

Quibus stantibus, inevitabilem remanere dicebam solutionem dicti pretii, tanquam vectigalis, seu oneris illorum annorum, non commiscendi cum alio vectigali, seu onere solvendo in annis sequentibus; Quibus auditis cæteri cum jam dictis regulis generalibus rerum indifferentium procedentes acquieverunt, proindèque conclusum fuit, hujusmodi puncti disputationem ulteriùs prosequendam non esse.

Verùm quia eadem Communitas vigore indulti sibi concessi à Summis Pontificibus indicendi pro publicis occurrentiis collectas, & onera, pro minori civium, & comitatensium incommodo, ab antiquo consueverat vendere salem ad minutum pro tribus quadrantibus ultra id, quod vel antiquum vectigal, vel deindè nova augmenta importarent, ex quo majori pretio percipiebatur utilitas singulis annis scutorum mille, & ultrà, atque completo dicto subappaltu de anno 1654. ab eo tempore usque ad illud, in quo hæc agebatur, spatio decennii idem Nerlius appaltator, cessante ulteriori subappaltu, salem in dicta Civitate, ejusque districtu vendiderat juxta consuetum pretium, sicut suprà per Communitatem alterum, itaut sic haberet in manibus de bonis Communitatis longè, ultrà quam præfatum ejus creditum importabat; Opportunum proindè censui, derelicta priori via, novam aggredi, petendo in eodem Tribunali admitti ad compensationem unius debiti cum altero, cum reconventione ejusdem Appaltatoris ad restitutionem illius pluris; Licèt enim Appaltator haberet resolutiones pro consequutione 4
sui crediti in processu exequutivo, & cum ea manu Regia, quæ Appaltatoribus Cameralibus competere solet, adhuc tamen in hoc statu non incongruam dicebam allegationem compensationis, quæ etiam post rem judicatam opponi potest, cùm non sit exceptio impugnativa, sed modificativa, Otthob. *decis.* 235. *num.* 15. Et quod opponi possit etiam ad effectum satisfaciendi clausulæ, *parito*, Greg. *decis.* 342. *num.* 1. *cum seqq.* Et de ejus admissa oppositione post jam factam exequutionem, Rota in Romana expensarum 15. Decembris 1653. §. 1. coram Bichio.

Fortiùs concurrente æquitate, ob quam compensatio saltem jure retentionis admittenda est, quamvis alias in 5
stricta juris censura non deberet admitti, Gregor. *d. decis.* 342. *num.* 3. & 4. Zacch. *de oblig. Camer. quæst.* 18. *num.* 23. *cum seqq.* Æquitas autem in præsenti dupliciter concurrebat; Primò nempè quod, ut suprà Tribunal æquitatem cum actore exercuerat, dando locum processui executivo, quia ex sententia absolutoria declarante viam executivam non competeret, de stricta juris censura vulneratus erat, juxtà, *decis.* 78. *Coccini*, & 42. *Martini Andr. cum concord. in Romana pecuniaria* 5. *Julii* 1665. *coram Bevilaqua*, & *in alia Romana pecuniaria* 19. *Januarii* 1661. *coram Albergato*; Et secundò, quia cùm impossibile esset Communitati cum bonis, vel redditibus communalibus solutionem summæ adeò notabilis facere, unde propterea opus esset illam exigere per viam collectæ à singulis, cum maximis totius populi in his calamitosis temporibus, incommodis, molestiis, clamoribus, & scandalis, iniquum dicebam, cum irreparabilibus præjudiciis permittere istum inanem circuitum, dum è converso actor erat ejusdèm Communitatis, vel populi debitor in longè majori summa; Unde etiam in rigorosissima attentatorum materia receptum habemus, quod licèt illa in primis, & ante omnia, quocumque bono jure non obstante purgari debeant, nihilo- 6
minùs ubi purgatio fieri non potest sine scandolo, vel ubi concurrit paupertas purgare debentis, gustato bono jure admittitur æquitas pro illorum rejectione ad finem litis.

Bonum jus Communitatis in proposito dicebam clarum, quoniam Appaltatori licitum non est alterare pro libito pretium salis, ex deductis in Spoletana salis *hoc tit.* 110. 7
ex jam dicta convincenti ratione, quod non est vendere ipsam mercem pro eo majori, vel minori pretio, quod vel partium conventio, vel rerum, & temporum variæ circumstantiæ exigat, ut contingit in tritico, vino, oleo, & similibus, sed est exigere vectigal, seu gabellam à populo subdito sub occasione necessarii usus hujus victualis; Et ideò cum gabella sit de Regalibus, non imponenda nisi per Principem, illicitum est Appaltatori pretium alterare, cum concessum sibi solùm videatur jus exigendi id, quod Princeps locator, seu Camera ejus nomine exigere solita est, tum ex regula, ut semper appaltus concessi censeatur juxtà solitum, Cavaler. *decis.* 60. & *frequenter hoc tit.* ad materiam vectigalium, eorumque appaltum; Tum etiam, quia esset ita cum privata auctoritate novum vectigal indicere, vel consuetum augere.

Multò magis, quia constabat de causa augmenti, quod scilicet Civitas solita per viam subappaltus hujusmodi vectigal à singulis exigere, istud augmentum adjecerit tanquam onus Communitativum, quod aliàs ab eisdem civibus, & incolis pro supplendi publicis necessitatibus aliundè solvendum esset, itaut duplici onere hic populus aliàs gravaretur.

Et si replicaretur de defectu protestantis in Communitate super augmento pretii in hujusmodi Regaliis Principi reservatis; Ultrà responsionem resultantem ex facto centenariæ observantiæ, ob quam quicumque melior titulus allegari, potest; Ponderabam, replicantem convinci posse cum inevitabili dilemmate, quod aut Communitas hujusmodi augmentum imponere potuit, aut non; Si potuit, ergo ad ipsam pertinet, & consequenter eidem restituendum est ab appaltatore, quod suum non est exigente;

Et

Et si non potuit, ergo fuit gabella indebitè exacta, restituenda proindè eidem populo indebitè illam solventi, ex deductis in Romana appaltus gabellæ carnis *hoc eod. tit. disc.* 71. & consequenter dicebam magis de plano intrare debere compensationem pro evitando verè inani, & adeò incommodo, ac scandaloso circuitu exigendi minutatim à singulis de populo per viam collectæ debitum solvendum Appaltatori, qui deindè eandem, & majorem summam pariter minutatim eidem populo restituere deberet, quod esset impracticabile, ac magnas pareret confusiones.

Assumpta igitur desuper disputatione, Appaltator Ma- 9
gnum constituebat fundamentum in quodam capitulo appaltus, per quod facultas sibi conceditur vendendi salem extraordinarium pro pretio sibi benè viso; Respondebam tamen hujusmodi capitulum loqui de illa emptione, & venditione, quæ sequeretur ex merè voluntaria partium conventione, in qua cadere potest industria emptoris, vel venditoris, atque unus potest alterum circumvenire, juxtà text. *in l* 2. *Cod. de rescind. vendit.* ut clarè probant illa verba capituli, *per il prezzo, che saranno d'accordo*, ideòque intelligendum de venditionibus, quæ fierent non subditis, & extra appaltus limites, seu ditionem; Vel etiam inter subditos salis extraordinarii, de quo propriè capitulum loquitur, qui sal extraordinarius dicitur ille, qui populi necessitatem, & consuetum usum exuberans, emitur per subditos voluntariè, & ad industriam pro faliendis carnibus porcinis in magna quantitate pro mercatura, vel similiter, itaut esset in utriusque partis omnimoda libertate emere, & respectivè vendere, necne; Secus autem in sale ordinario, idest consueto, & usui necessario, qui pro certo pretio taxato per ipsum Appaltatorem venditur in publico foro, quia neque hic dicitur sal extraordinarius, neque venditur pro pretio conventionali, sed coacto cum sola taxa posita per ipsum Appaltatorem, qui si longè majus posuisset, adhuc stare jure privativo, populus coactus fuisset illum emere tanquam victuale humano usui necessarium, unde propterea, ut superiùs dictum est, istud pretium dicitur potius gabella personalis, quæ per Principem à subditis occasione hujus necessarii victualis exigitur, itaut esset alterare vectigal, vel novum imponere, quod per Appaltatorem fieri non potest, cum hic dicatur Procurator Principis in rem propriam exigens illud vectigal, quod ipse Princeps vult, & solet exigere, & non ultrà; Quæ ratio non militat in eo sale extraordinario, qui vendatur non subditis, vel etiam subditis ad industriam, & ex mera facultativa partium conventione, quacumque necessitate cessante; Atque hunc dicebam, cum sensu etiam veritatis, verum ac germanum dicti capituli intellectum à communi totius orbis observantia comprobatum.

Præterea eadem communi observantia suadente, dicta facultas vendendi quamcunque quantitatem salis extrardinarii pro pretio concordando cum emere volentibus, verè in capitulis appaltuum adiici solet in gratiam appaltatorum, ut ita majorem quantitatem esitare possent etiam pro minori pretio, cùm in hoc smaltimento verè, & propriè consistat appaltatoris lucrum, quamvis prodimidiato, vel longè minori pretio, quam vendatur sal ordinarius, seu necessarius populis subditis; Ideoque apponitur hoc pactum ad tollenda impedimenta, quæ aliàs Princeps locator dare posset, prohibendo huiusmodi venditiones, utpote supplantantes appaltum pro tempore futuro ex iis, quæ habetur deducta in Rom. bulli alearum *hoc eod. tit. disc.* 79. Nunquam vero, nec theoricè, nec practicè dici potest, quod in vim hujusmodi facultatis licitum esset appaltatori populus suffocare, atque salis pretium pro libito alterare.

Agnoscentes Appaltatoris defensores in prima disputatione, (quæ absque resolutione sequta est) hujus fundamenti insubsistentiam, convolarunt ad alterum refectionis damnorum per Communitatem sibi debitæ ob non sequutam esitationem consuetæ quantitatis rubrorum 500. vel respectivè 350. ad quam Communitas juxta longissimam observantiam annorum circiter 200. tenebatur, dum in facto ostendebat ex venditione salis in hoc novenio ad dictam alteratam rationem quadrantium 12. fuisse potius in damno, atque non percepisse illam pecuniarum summam, quam percepturus fuisset si Communitas ejus risico suscepisset rubros 350. singulis annis, ut antecedenter factum fuerat, sed longe minorem, itaut nullum adesset lucrum, vel excessiva vectigalium exactio, minusque aliquod Communitatis damnum; Et ex hoc fundamento, quod procedendo cum quadam non scripta æquitate, seu naturali discursu, visum fuit subsistens, prodiit resolutio Appaltatoris favorabilis.

Resolutio mihi non placuit quia ubi juris regulas, & dispositionem habemus, attendenda non est ista non scripta æquitas apud rusticos, & idiotas attendi solita, non autem attendenda per eos, qui judicare debent, prout de 10
jure *decis.* 243. *num.* 22. *part.* 5. *recent.* 172. *num.* 57. & *seqq. par.* 6. & in alis per Adden. *ad decis.* 28. *par.* 3. *recent. n.* 437. & *seqq.* Quicquid enim sit de obligatione Communitatis, & an hæc finito præcedenti appaltu cogi potuisset ad suscipiendam suo risico consuetam summam rubrorum 350. juxta ultimam conventionem, eorumque pretium solvendi sive esitaret, sive non, ut supra, quod tunc examinatum non fuit.

Attamen hoc erat privilegium Cameræ ejusque Appaltatoris, in cujus facultate positum erat ad id cogere Com- 11
munitatem, sed econversò ipse ad id cogi non poterat, ex deduct. per Jas. *consil.* 117. *num.* 4. & 5. *lib.* 1. Castill. *decis.* 270. *num.* 12. *cum seqq. lib.* 3. & conferunt, quæ in simili habentur de pacto resolutivo apud Merlin. *de pignor. lib.* 5. *q.* 7. Oleam *de cess. tit.* 5. *q.* 3. *num.* 26. *decis.* 422. *par.* 4. *recent.* & *in alis*. Et sic poterat Appaltator uti hac facultate, quatenus voluisset, sed dum usus non est aliamque viam eligere voluit, sibi patere debebat via, quam elegerat, & ex qua sicuti facere potuisset majus lucrum esitando majorem quantitatem, illudque fuisset suum, ita suum esse debebat damnum, sed non per hoc dici poterat licitum fuisse pretium consuetum alterare; Si enim sibi competente facultate usus esset, atque Communitatem interpellasset ad continuandum solitum, ista sibi consuluisset distribuendo saltem per cives, vel aliàs providendo; Nunquam vero jure dici posse videbatur, quod ignarus, & non interpellatus, quinimo videns expressum non usum facultatis sibi competentis teneatur ad damna, & interesse, ad quorum effectum præcisè necessaria est memoria; Ideoque resolutio nullum habere videbatur probabile juris fundamentum; Nihilominus opus fuit se concordare eo meliori, seu minus malo modo, quo potuit.

FULGINATEN. SALIUM.

PRO PETRO ANGELINO, ET HIERONYMO LILIO SUBAPPALTATORIBUS SALARIÆ FULGINEI

CUM HONORATO THESAURARIO MARCHIÆ.

Casus disputatus in Camera, sopitus per concordiam.

Concesso appaltu salariæ cum obligatione præstandi, & respectivè recipiendi singulis annis certam quantitatem satis consueti, & certæ qualitatis pro certo pretio; Si deficiente sale consueto, tradatur sal diversæ regionis, & qualitatis. An possint Appaltatores prætendere aliquod defalcum, vel interesse ex immutata specie, seu qualitate resultans.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Sal majorem habens mixturam terræ est minoris ponderis, seu operationis.*
3 *In quo consistere dicatur damnum Appaltatoris salariæ resultans ex mutatione consuetæ salis, ejusque diversa specie.*
4 *Conventio de præstando salem in genere, censetur juxta solitum, & in genere, seu specie consueta.*
5 *Et ita judicavit Camera.*
6 *Ubi conductori non præstatur implementum, seu usus rei conductæ, si provenit sine culpa locatoris, debetur remisso pensionis damni quale qualesit, & si cum culpa, debetur totalis refectio damni etiam ratione lucri amissi.*
7 *De defalco competente Appaltatori vectigalium, ob istorum immutationem, vel quamcumque alterationem, seu etiam immutationis rumorem, & suspicionem.*
8 *Quando impedimentum conductoris dicatur provenire ex culpa locatoris.*
9 *Dicitur in culpa, ubi non adhibet eas diligentias, ex quibus conductoris impedimentum removeri possit.*

DISC. CVII.

2 CONduxerunt Angelinus, & Lilius ab Honorato Marchie Thesaurario ad novennium salariam Fulginei cum obligatione sumendi, & respectivè præstandi singulis annis 80. mil. libras, seu ut vulgò dicitur 800. milliaria salis per conductores solvendi ad rationem scutorum 7. cum altero julio pro quolibet milliare, ad quorum solutionem teneri voluerunt, sive habuerint conventam salis quantitatem, sive non dummodo ex culpa locatoris id non proveniat, quoque salem in fine appaltus, vel non habitum, vel apud eos remansum inventum, juxta hujus appaltus consuetam naturam restituere tenerentur ipsi locatori, vel alteri in Thesauraria successori, soluto tantùm ejus pretio intrinseco, & naturali, quod est quorundam paucorum juliorum pro quolibet milliare.

In primis tribus, vel quatuor annis, juxta hujus, & fere omnium similium appaltuum naturam conductores integram quantitatem quinimo neque medietatem levarunt, nec esitarunt, stantibus populorum provisionibus in fine appaltus præcedentis factis; Cùm autem inciperent anni boni, in quibus, nedum currentem quantitatem singulorum annorum, sed etiam excrescentem in præcedentibus, ac extraordinariam conductores levare, & esitare sperabant, dedit casus sterelitatem salinarum Cerviæ, unde defecto sale consueto dictarum salinarum, quo fere totus status Ecclesiasticus utitur, opus fuit, ut prævia Papæ licentia, dictus Thesaurarius Marchiæ introduceret salem externum Barlettæ, illumque subappaltatoribus distribueret, cujus salis longe diversa qualitas magnum causavit consuetæ, ac verisimiliter speratæ esitationis impedimentum; Tum quia utpote magis aridum, minusque terrosum, majorem habet acrimoniam cum minori quantitate eandem condiendi operationem faciendo, itaut una libra istius salis fere condiret, quantum ducti consueti salis Cerviæ, ex ea clara ratione, quod dum minore habet terram insulsam, & aquam admixtam, majoris est condimenti, ut in specie observat Rovit. *super pragmaticis in rubr.*
2 *de sale, & salinis num.* 4. Tum quia populi hujusmodi salis magis asperi usui non assueti satis dubitantes
3 illum esse præiudicialem ovibus, aliisque animalibus viventibus, ac minus aptum carnibus, caseis, & piscibus saliendis, que magis fieri potuit, abstinuerunt ab ejus usu, Tum demum, quia ob satis diversam coloris qualitatem, cum iste esset albus, nostralis verò Cerviæ niger, ac similis salis, quo uti solent Principatus, & Provinciæ adjacentes, ista coloris diversitas totaliter prohibuit forenses in notabili quantitate, quamvis clandestinè emere solitos, cum ex colore satis de facili convinci potuissent de contraventione, atque subiici pœnis, quæ ubique habentur adversus introductores salis exteri, & ab alio ementes quam à proprio Princeps, vel quem Princeps in loco deputavit.

Hinc finito apaltu, prætendente locatore solutionem pretii pro integra conventa quantitate, quamvis juxta formam pacti non levata; Econverso autem prætendentibus condutoribus, non solùm à solutione salis non habiti excusari, sed actionem habere adversus locatorem ad interesse pro eo lucro, quod in venditione conventæ quantitatis fecissent, si consueta salis qualitas nostralis continuata fuisset; Introducta causa in Camera, locator fundaram dicebat ejus intentionem in conventione clara, quam adimplevisse dicebat, dum ejus obligatio erat consignandi tantùm salem in genere absque alicujus specie restrictione, ideòque suæ obligationi satisfecerat præstando idem genus, quod erat in obligatione.

Pro conductoribus autem scribens, dicebam conventionem, quamvis genericè de sale loquentem, omninò intelligendam esse de nostrali consueto Cerviæ, quo & non alio populi, & Appaltatores uti solent, ac debent privativè
4 ad quamcumque aliam speciem, etiam sub gravibus pœnis ex Constitutionibus Pauli III. Gregorii XIII. & Clement. VIII. de quibus duabus primis mentionem facit Barbos. *in l. divortio, §. si vir num.* 29. & 30. *ff. solut. matrim.* ideòque appaltus censetur factus juxta solitum, & eo modo, quo de prætio est consuetum, Cavaler. *decis.* 60. *num.* 4. Burfatt. *cons.* 190. *num.* 37. & cæteri ad materiam gabellarum non semel hoc eod. tit. deducti.

Ideòque cum à sæculo citrà alia salis species cognita, non usitata non habetur, quinimò sub gravibus prohibitionibus, & pœnis, neque haberi posset; Hinc videbatur de aliquo partes non sentiisse, tum ex dicta regula, quod appaltus censeatur factus juxta solitum, tum ex alia, quod omnes actus, & conventiones censentur rebus in eodem statu permanentibus, ac etiam, quia nunquam censetur deductum in contractum, id quod continet delictum, & gravis pœnæ incursum, prout est introductio salis externi, & diversæ qualitatis, ut in specie, quod contractus initus super traditione salis intelligatur de illo Cerviæ, utpote solito, Surd. *cons.* 563.

Atque super hoc Camera nullam habuit difficultatem, sed concorditer judicavit partes intellexisse de sale nostrali 5
consueto, unde deputavit peritos ad referendam differentiam inter unam, & alteram speciem, & quanti interesset conductoribus dictam immutationem sequutam esse, mandando interim supersederi in paghis.

Qua resolutione sequuta, dum peritorum judicium pendebat, assumpta disputatione super effectibus ex dicta variatione resultantibus, de duobus tractari contigit. Primò nempe, an conductoribus competeret defalcum pensionis, seu conventi pretii pro rata non factæ esitationis ex dicta causa. Et secundò, an eisdem competeret actio ad totale interesse etiam pro lucro, quod in diminutis venditionibus fecissent, cum in jure privativo vendendi, & in utilitate ex hujusmodi venditione resultante consistat substantia hujusmodi appaltuum, juxta punctuale *consil.* 156. *Soccin. lib.* 3. cum aliis in discursu proxime præcedenti.

Quoad primum, etiam cum sensu veritatis nullam cadere dicebam difficultatem super conductorum instantia, 6
quia ubi conductori non præstatur implementum, ac liber, & consuetus rei conductæ, sive proveniat à casu, sive à facto tertii, vel alias quomodocumque, etiam sine culpa, & facto locatoris, certum est pensionis remissionem intrare pro parte deficiente, quia sic deficere dicitur substantia rei conductæ, sive præstatio patientiæ; Accedente vero culpa locatoris, non solum intrat remissio pensionis sed actio ad interesse etiam ratione lucri, ut ex magistrali theorica Bart. firmant in terminis individualibus appaltus salis, Soccin. *d. consil.* 156. *lib.* 2. & Ancar. *consil.* 414. Et in consimilibus terminis appaltuum aliorum vectigalium, Alberic. *in rub. Cod. de vectigalib.* & plenius *in tract. de statut. quæst.* 123. & Rota *decis.* 285. post Pacific. de Salv. ubi de appaltatore vini obtinere debente remissionem ex immutato consueto statu, quia impositum sit novum onus, ob quod consueta vini quantitas vendita non fuit; Et de Appaltatore macelli, seu gabellæ carnis ob novi oneris impositionem, & consueti statu immutationem Eugen. *consil.* 50. *lib.* 1. & Anna senior *allegat.* 21. qui fortius firmat in his materiis sufficere solam famam, seu rumorem novi oneris vel alterationis consueti status, quamvis deinde non sequatur effectus, quia solus rumor Appaltatori notabiliter præjudicat, ut quotidiana experientia docet; Et in terminis Appaltatoris gabellæ farinæ, Marcian. *consil.* 7. *tom.* 2. Atque in hoc primo puncto Camera pro conductoribus sentiebat, quia iniquum esset, nedum privari lucro, sed absque propria culpa sentire debere damnum solvendi id quod haberi non potuit.

Et quamvis locator diceret, quod qui præstare tenetur deterius, longe magis ejus obligationem explicare dicitur, præstando melius; Facili tamen negotio replicabam, meliorem qualitatem respectu conductorum consistere in deteriori ex qua resultat major esitatio, ut habetur fusius in Urbinat. pretii salis *hoc eod. tit. disc.* 111. *seu* 114. quia quo magis sal est bonus, & perfectus, magis condit, ideoque minor quantitas venditur, & in hoc consistit damnum Appaltatoris, cujus utilitas in majori venditione consistit, ob illud extrinsecum pretium resultans à privativo jure vendendi in quo consistit appaltus, ut per Soccin. *dicto consil.* 156. *lib.* 2.

Difficultas igitur tota residebat in secundo puncto, an scilicet conductoribus competeret actio ad interesse passum, etiam ratione lucri, cujus decisio attenta magistrali, ac recepta distinctione Bart. *in leg. si uno, §. item cum quidam, ff. locat.* de qua in his terminis salis non traditi habetur in Ferrarien. salis pro Rimbaldesio *hoc eod. tit. disc.* 109. Pendebat ab eo, an conductoris impedimentum, seu implementum à locatore non præstitum, provenerit à casu fortuito, seu facto tertii, cui locator providere non poterat, vel potius ab ipsius locatoris culpa, seu alterius facto, cui locator poterat providere, ut primo casu intret solùm remissio pensionis, neque aliud à conductore prætendi possit, secus autem in secundo, in quo recte conductor

ductor actionem habet adversus locatorem ad interesse non solùm ratione damni passi, sed etiam lucri amissi, ut apud allegatos, & bene *dict. decis.* 285. post Pacificum de Salvegatos, & bene *dict. decis.* 285. post Pacificum de Salvegatos, ideoque tota quæstio versabatur in facto, & super dictæ distinctionis applicatione.

Dicebat enim locator, sterelitatem salinarum Cerviæ, utpote provenientem vitio Cœli, seu naturæ, casui tribuendam esse, ut habetur in Cervien. seu Ravennaten. *disc. seqq.* Et quatenus etiam negligentiæ, & malæ culturæ tribui posset, non per hoc tamen ipsius culpæ tribuendum erat, cum dictarum salinarum administratio, & cultura non incumberet Thesaurario Marchiæ locatori, sed Thesaurariis Æmiliæ, seu Romandiolæ, certam salis quantitatem præstare obligatis Thesaurario Marchiæ pro hujus Proviuciæ usu.

E converso conductore, non ex hoc locatoris culpam
8 deducebant, sed ex eo, quod cum ex Thesaurariæ capitulis haberet in facultatibus, in casu deficientiæ hujusmodi salinarum, se aliunde providendi de salis quantitate necessaria, seu consueta, non debebat ob aviditatem lucri facere hujusmodi provisionem de sale *Barlettæ* in Apulia omnino diversæ qualitatis, utpote vilioris pretii, vel minoris impensæ in conducendo, sed providere de sale *Paghi* in Dalmatia, quod est nostrali similimum, ac ejusdem ferè qualitatis, sive ab aliis locis, ubi consimile reperitur;
9 Unde propterea dicebatur in culpa non faciendo diligentias, quibus adhibitis impedimentum conductoris removeri poterat, ut in his terminis appaltus salis, pro conductore contra locatorem latè deducit Soccin. *disc.* 156. *lib.* 2. Rigorosa tamen, & exorbitans videbatur, nedum Cameræ, sed etiam mihi licet eorum Advocato hujusmodi conductorum prætensio, prefertim quia provisio salium *Barlettæ* de Superiorum etiam consilio, & consensu fuit universalis, etiam per Thesaurarios Romandiolæ pro aliis Provinciis, & in locis ex salinis Cerviæ provideri solitis, sed non fuit opus de his disputare, quia ex compromisso inito in ipsos partium Advocatos sequuta est concordia.

CERVIEN., SEU RAVENNATEN. REMISSIONIS PENSIONIS PRO LUCATELLIS, ET MAJOLIS JAM THESAURARIIS ROMANDIOLÆ CUM CAMERA APOSTOLICA.

Casus sopitus per Concordiam.

De remissione pensionis facienda Appaltatori salinarum, ob istarum sterelitatem, unde consueta salis quantitas percipi non potuit; Et quando hujusmodi sterilitas casui, vel potius Appaltatoris culpæ tribuenda sit.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Attestationibus magnatum, & Cardinalium ob excellentiam dignitatis est diferendum.*
3 *De contingibili salinarum Cervensium sterelitate.*
4 *De distinctione Bartoli circa actionem competentem conductori impedito inter impedimentum culposum, & casuale.*
5 *Quando dicatur deficere, vel impediri substantia rei vel potius damnum esse in fructu.*
6 *Appaltus distributo pretio in singulos annos, an dicatur importare locationem, vel venditionem. Distinguitur.*
7 *Locator non tenetur conductori de non implemento, seu non præstatione illius rei, quam est in facultate conductoris accipere, ac habere potest à seipso.*
8 *Non sunt adhibendæ diligentiæ verisimiliter non profuturæ.*

DISC. CVII.

1 THesauriariæ generali Provinciæ Æmiliæ vulgo *Romandiolæ* nuncupatæ, annexus esse solet appaltus salinarum Cerviæ, Cesenatici, & Comacli, sub suo tamen censu separato cum propriis, & separatis capitulis, inter quæ illud in appaltu concesso cum dicta Thesauraria Lucatellis, & Majolis continetur, quod ubi ob malam temporum qualitatem non fabricaretur consueta quantitas salis, neque Camera aliunde suppleret usque ad summam saccorum 57. m. in singulis annis, diminui debebat census pro rata salis deficientis; Unde cum de annis 1650. & duobus sequentibus ob maris tempestatis, temporumque intemperiem, dictæ salinæ Cervienses omninò steriles effectæ essent, itaut ferè nulla quantitas salis ex eis percipi potuerit; Petebant idcirò dicti Appaltatores à Congregatione Camerali in computorum solutione defalcum, seu bonificationem census ex dicta causa, dictæque petitioni de more contradicentibus Cameralibus, pro dictis Thesaurariis scribens dicebam omninò indebitam esse oppositionem.

Salinarum enim sterilitas nororia erat, ac etiam probabatur per attestationes Cardinalium Donghi, & Cibi, qui fuerant in ea Provincia Legati, quibus ob conspicuam qua-
2 litatem, & dignitatis excellentiam deferendum erat, ut *decis.* 181. *num.* 14 & 15. post Zacchiam *de obligat. decis.* 594. *num.* 16. *par.* 5. *recent. decis* 92. *par.* 10. *recent.* & sæpiùs, præsertim cum ageretur de re verisimili, & contin-
3 gere solita, ut de alia earumdem salinarum sterelitate habetur apud Surd. *cons.* 563. *post. num.* 5. *vers. secunda excusationis causa &c.* & comprobari dicebam ex eisdem capitulis expressè providentibus de isto casu prævisо, utpotè contingibili, & contingere solito.

Quo posito, ex recepta distinctione Bart. quem cæteri communiter sequuntur *in l. si uno, §. item cùm quidem, ff. locati*, & de qua in puncto appaltus salium, Soccin. *consil.* 156. *lib.* 2. & Surd. *consil.* 507. dum rei conductæ usus ex 4
casu impeditus fuerat, quamvis conductori non competat actio ad interesse, prout competeret, si culpæ locatoris casus adscribi posset, competebat tamen exceptio diminutionis pensionis, præsertim quia ad tollendum omnem juris ambiguitatem, id expressè conventum fuit per pactum, per quod etiam in terminis consuetis remissionis pensionis, juxta terminos textus *in cap. potuit, & cap. propter sterelitatem extra locati*, cessat omnis dubietas juxta cons. Angeli 312. & aliorum traditionem admissam apud Coccin. *decis.* 422 atque habetur sæpiùs deductum in hac materia de falchi *hoc eod. tit.* præsertim *disc.* 65. & altero *de locato disc.* 1.

Et clariùs dicebam procedendum non esse cum terminis consuetis remissionis faciendæ ex causa damni obventi in fructibus juxta dictorum jurium dispositionem, quia in alio capitulo de hoc impedimento in fructuum esitatione, sive impedimento ex causa pestis, belli vel alia, expressè & distinctè conventum fuit, unde per partes agnitum fuit in isto casu tractari de peremptione, seu deficientia substantiæ.

Licèt enim ex alias hoc titulo deductis substantia tunc
5 propriè perire, seu deficere dicatur, quando deficit, vel impeditus est usus ipsius causæ productivæ fructuum, secus ubi ex accidenti impeditur; vel diminuitur effectus ipsius causæ, ipsa nempè fructuum perceptio, firma remanente ipsa causa productiva, ut in præsenti pro ratione dubitandi dici posse videbatur, dum sterilitas solùm consueti fructus perceptionem impedierat, eo modo, quo in vinea, vel alio prædio, vitio Cœli antiquo anno, vel tempore, siccitas, inundatio, vel imbres consuetam fructuum perceptionem impedire solent; Nihilominus in præsenti procedendum erat cum terminis deficientis substantiæ, vel quia ita partes ex conventione agnoverunt, ut suprà, vel etiam quia in effectu locatæ non erant salinæ ad integrum fructum percipiendum, eo modo, quo locatur vinea, vel ager, cujus integer fructus à natura productus conductoris commodo, & utilitati cederet, quo casu conductor futuram aleam, seu fortunam emisse dicitur, itaut quem admodum ex naturæ beneficio, & liberalitate magnum lucrum in casu fertilitatis consequitur, ita ex ejusdem naturæ defectu damnum sterilitatis patiatur, juxta regulam text. *in l. secundum naturam de regulis juris.* Et ex qua ratione denegatur conductori remissio pensionis ob damnum sterilitatis in fructibus, nisi esset intolerabile.

Non tamen ita est in præsenti conductione, quia si in casu fertilitatis, salinæ magnam salis quantitatem producerent, non possunt Appaltatores in proprios usus convertere, nisi dictam præscriptam quantitatem saccorum 57. mil. reliquum verò, detractis expensis culturæ, & fabricationis, cedit juxta formam Capitulorum commodo Cameræ, quæ reponere, & conservare solent in horreis, ac conservis, ut ita in aliquo salinarum accidenti populorum necessitati consuleret, donec aliundè provideret. Igitur nulla ratio patitur, ut qui commodum fertilitatis sentire non debet, sterilitatis incommodo subjaceat.

Atque licet ob distributum pretium in singulos annos, ex magis recepto Doctorum sensu, hujusmodi appaltus

ſonent in locationem magis, quam in venditionem juxta dictum punctuale conſ. 156. Soccini, locatio tamen potiùs reſidere videtur in jure adminiſtrandi ſalinas, & privativè ad quoſcumque vendendi, ſed diſtribuendi dictam ſalis quantitatem, ſed reſpectu ipſius materiæ videtur potius ſpecies emptionis, & venditionis, quod ſcilicet cenſus ſit pretium dictorum ſaccorum 57. mil. cum privilegio dicti juris privativis, itaut intrent termini rei non traditæ per venditiorem emptori, ut pro rata ejus, quo non traditur, dummodò non ex ipſius emptoris facto pretium ſolvendum non ſit, cum declarationibus tamen, de quibus in Romana locationis Venæ ferri hoc titulo ad materiam mineralium *diſc.* 117.

Ponderabantur hæc concernentia materiam defalchi, non quod in illis annis, in quibus fuit ſterilitas, damnum non eſſet intolerabile, cum ferit ferè in totum, ſed ad tollendam Cameralium prætenſionem, ſuper totius novennii, quo appaltus durat peræquatione, ut ſcilicet compenſata utilitate omnium annorum fertilium, inſpicitatur, an ſinguli remaneant ita damnificati, quod dici poſſet damnum intolerabile, de quo peræquationis, ſeu compenſationis puncto particulariter habetur *d. diſc.* 66. & *in aliis hoc cod. tit.*

Prętendebant Camerales ſterelitatem adſcribendam eſſe ipſorum Appaltatorum culpæ ob minùs diligentem ſalinarum culturam, ſed de facili obiectum remotum fuit in facto, cum atteſtationibus dictorum Cardinalium Legatorum, ac depoſitionibus multorum teſtium peritorum; Quas probationes dicebam adminiculatus eſſet ſolito, dum novum non eſt, hujuſmodi ſalinas ex temporum intemperie his accidentibus ſubiectas eſſe, ut habeturapud Surd. *diſt. conſil.* 563. Unde Camerales ad aliud obiectum recurrebant, quod cum in appaltu continerentur non ſolum ſalinæ Cervienſes, ſedetia Ceſenatenſes, & Comaclenſes, debebant in iſtis illis impeditis adhibere diligentias, ac neceſſariam ſalis quantitatem fabricare; cum locator non teneatur pro ea re non tradita, quam conductor ex lege conventionis ſibi ipſi præſtare debet, ac per ſe ſtat, quominus recipiat, ut in hujuſmodi mineralium materiis deductum habetur in dicta Romana locationis Venæ *diſc.* 117. & *alibi*.

Sed facilis etiam erat reſponſio cum ſolo facto, quod ſcilicet, quamvis ſalinæ Ceſenatici, & Comacli juxta antiquorum capitulorum formam venirent ſub hoc appaltu, conſuetudo tamen dedit eas non fuiſſe coli ſolitas, itaut adeò ſteriles, & incultæ effectæ eſſent, quod nonniſi magno ſumptu ad priorem formam reduci poſſent, & adhuc inutiliter pro primis annis, unde diligentiæ fuiſſent inanes, propterea non adhibendæ, quia non tenetur quis adhibere diligentias veriſimiliter non profuturas; ut benè in his proximis terminis Surd. *deciſ.* 87. *num.* 9. & *ſeqq.* Magon. *deciſ. Flor.* 67. *n.* 22. quinimò fuiſſet ſe eſponere veriſimili, ac probabiliter certo periculo, ſeu damno magnorum ſumptuum inutilium, quia cum dictæ alienæ eandem habere ſituationem, nec adfit aliqua promontorii diverſitas, ob quam dici poſſet, quod tempeſtates maris unas devaſtantes, alias immunes relinquerent, itaut cauſa, ſeu ſterilitatis eſſet omnibus æqualis, utique fatuitas fuiſſet videndo ex eadem cauſa effici ſteriles ſalinas uberiores, & benè cultas, aſſumere colendas cum magno ſumptu incultas naturaliter ſteriliores, & eidem infortunio pariformiter ſubjectas; quia tamen in dictorum computorum ſolidatione, pleræque alienæ aderant controverſiæ, idcircò pro omnibus deventum fuit ad ſatis honeſtam concordiam, cum cujus medio conſuetudo ferè omnes controverſias inter Cameram, & Appaltatores terminari; Habita tamen fuit ratio quaſi ex integro hujuſmodi remiſſionis, cujus petitio verè juſta, & fundata videbatur.

FERRARIEN. SALIS PRO FRANCISCO RIMBALDESIO APPALTATORE GENERALI FERRARIÆ CUM CAMERA APOSTOLICA.

Caſus deciſus per Congregationem Captorum pro Appaltatore.

Obligatio præſtandi Appaltatori certam quantitatem ſalis ex conſuetis ſalinis, An dicatur ſtare taxativè vel demonſtrative, itaut dicatur obligatio ſpeciei, vel generis, Et locatore non adimplente, ad quid erga conductorem teneatur, An ſcilicet ad ſolam remiſſionem penſionis, vel etiam ad intereſſe, & quatenus iſtud prætendi poſſit, An debeatur ſolum intereſſe intrinſecum, vel etiam extrinſecum, & quale.

SUMMARIUM.

1 *Facti ſeries.*
2 *De diſtinctione Bart. ſuper actione competente conductori impedito uti re locata.*
3 *Ubi impedimentum eſt culpa locatoris, competit actio etiam ad lucrum amiſſum.*
4 *Debitor ſpeciei peremptæ ſpecie liberatur, niſi peremptio ſit ex culpa, ſed debitor generis non liberetur.*
5 *Promiſſo ſalis in genere, intelligitur tamen de conſueto.*
6 *Princeps proibens ſubditis ſalis fabricationem, vel proviſionem, tenetur eos providere, & non excuſatur ob ſterilitatem, vel aliud impedimentum ſuarum ſalinarum.*
7 *Princeps tanquam ſubditorum pater, & Reipublicæ maritus tenetur providere de victualibus, & aliis humano uſui neceſſariis.*
8 *Culpa officialium, & miniſtrorum tribuenda eſt præponenti.*
9 *Diſtinguuntur ſpecies intereſſe, & quale ſit extrinſecum, vel extrinſecum.*
10 *De pretiorum variatione, & quando dicatur invariabile.*
11 *In rebus, quorum pretia alterationem non recipiunt, intereſſe intrinſecum dicitur totum illud, pro quo vendi ſolent.*
12 *Pretium intrinſecum ſalis, reſpectu Appaltatoris dicitur etiam illud, quod provenit ex augmento extrinſeco ratione Regaliæ.*

DISC. CIX.

AD tollendam diſſentionum occaſionem inter Sedem Apoſtolicam, & Duces Ferrariæ ſuper uſu ſalinarum Comacli, & ſalis fabricatione in eis, vel aliis dicti Statu Ferrariæ locis facienda, inita fuit conventio ſub Julio II. ac deinde ſub Adriano VI. per quam promiſit Camera Apoſtolica ſingulis annis providere dictum Ducem à prædicta ſalis fabricatione abſtinentem; ſed ſale ſibi, & ejus populi neceſſario in quantitate ſaccorum 20. m. per Theſaurarios Romandiolæ gratis ex ſale fabricato in ſalinis Cerviæ præſtanda, Devoluto autem dicto Statu, ejuſque poſſeſſione per Sedem Apoſtolicam adepta ſub Clemente VIII. omne publici, & fiſcales redditus vectigalium, aliorumque jurium incluſis etiam Vallibus, ſeu Piſcheriis Comaclenſibus, in appaltum per Cameram Apoſtolicam dari conſuerunt conductoris, qui nuncupari ſolet Appaltator generalis, cui in capitulis appaltus Camera pro fornitura, ſeu uſu Civitatis Ferrariæ, & aliquorum locorum adjacentium, promittit dare gratis ſingulis annis ſaccos 5. mil. ſalis, declarando eſſe quartam partem illorum ſaccorum 20. mil. qui Ferrariæ Ducibus, ut ſuprà præſtari ſolebant, cum facultate illum populi vendendi, ſeu diſtribuendi pro certo pretio inalterabili in tabellis preſcripto; Necnon pro ſaliendis piſcibus Comacli, illiuſque Civitatis uſu præſtare alios ſaccos 2000. ſoluta quadam modica ſumma Theſaurariis Romandiolæ pro valore materiæ.

Conceſſo autem dicto appaltu de anno 1659. pro annis novem cum dimidio Franciſco Ribaldeſio cum conſuetis capitulis, præſertim ſupradicto præſtationis dicti ſalis per dictos Theſaurarios Romandiolæ ex ſalinis Cerviæ juxta ſolitum faciendæ; Cum ob dictarum ſalinarum ſterelitatem in primis tribus ſubſequentibus annis, Appaltator prædictus, non obſtantibus diligentis, ac proteſtationibus tam contra dictos Theſaurarios, quam contra eadem Cameram, integram ſolitam quantitatem habere non potuiſſet, itaut uſque ad menſem Auguſti anni 1653. (quando idem Appaltator, ut populorum neceſſitati conſuleret non ſine labore obtinuit facultatem ſe providendi propriam auctoritate de ſale externo) deficerent ad integrum implementum ſacci 4000. circiter; Idcircò in reditione, ſed ſolidatione computorum, petiit ex cenſu, ſeu penſione ſcut. circiter 100. m. ſingulis annis pro dicto appaltu debita, defalcari pretium dictæ ratæ ſalis non tradidit in ſumma ſcut. circiter 13. mil. Cui petitioni ſe opponentibus de more Cameralibus, aſſumpta deſuper diſputatione in Congregatione computorum.

Dice-

Dicebant Camerales, quod cum deficientia provenerit à fortuito caſu ſterelitatis ſalinarum ex maris tempeſtati-
2 bus, ſeu aeris intemperie reſultantis, ad aliud Camera teneri non debebat, niſi ad ſe abſtinendum ab exactione penſionis; ſeu pretii, per Appaltatorem alias pro re dirata ſolvendi, ſi traditio ſequuta eſſet, cum actio ad intereſſe ſolùm intret, ubi ex culpa locatoris implementum non ſequitur, juxta magiſtralem, & receptam diſtinctionem Bart. *in l. ſi uno, §. item cum quidam ff. locati* Unde cum pro ſacchis 5000. præſtandis pro fornitura Ferrariæ Appaltator nihil ſolviſſet, quia dantur gratis, & pro aliis ſacchis 2000. Comacli ſolvendum eſſet quid modicum, ſufficere debebat Appaltatori ſe non conſtitui debitorem de eo, quod alias ex dicta cauſa ſoluere debuiſſet.

Pro Appaltatore autem ſcribens dicebam, quod admiſſo etiam dictarum ſalinarum ſterilitatem non fuiſſe culpoſam, ſed caſualem, adhuc tamen Camera locatrix dice-
3 batur in culpa, qua concurrente, ex eadem recepta theorica Bartoli, tenebatur nedum ad remiſſionem pretii, ſeu penſionis, ſed ad totale intereſſe etiam ratione lucri amiſſi, ut in individuo Appaltatoris ſalium Marchiæ cum Camera, Soccin. *conſil.* 156. *lib.* 2. & in terminis Appaltatoris gabellæ vini Urbis, cui ex facto Cameræ locatricis defectum eſt in implemento promiſſorum, eſt bona *deciſ.* 285. poſt Pacificum de Salviano, ubi de reficiendo intereſſe etiam ratione lucri.

Culpam verò dicebam incontrovertibilem, quia promiſ-
4 ſio præſtandi dictam ſalis quantitatem non erat præciſè reſtricta ad ſpeciem ſalium Cerviæ, itaut eſſet obligatio ſpeciei, quam peremptâ, regula eſt debitorem liberari, ſed erat obligatio generis, quod nunquam perit, cum tamen etiamſi obligatio eſſet ſpeciei, ejus peremptio data culpa non liberet, ad text. *in l. ſi ex ligati, l. inter ſtipulantem, §. ſacram, & l. ubi autem, §. illud, ff. de verb oblig. cum concord.*

Et quamvis ſtante uſu propriarum ſalinarum, ex quibus ſolùm, & non aliundè iſta ſalis quantitas ſemper præſtari ſolita eſt, Cameræ promiſſio intelligenda veniat de hac
5 ſpecie ſolita, ut in individuo ratiocinatur, & firmat Surd. *conſ.* 563. *num.* 14. & *habetur diſc. præced.* Hoc tamen verum dicebam ad effectum, ut Appaltator recuſare non poſſet hanc ſalis ſpeciem, neque aliam iſta exiſtente prætendere poſſet, ſecus autem ad effectum inducendi promiſſionem taxativam ad iſtam ſpeciem, itaut ea perempta liberetur; Quidquid enim ſit de ſubſiſtentia opinionis Surdi loco citato in caſu ſuo, in quo tractatur de obligatione cujuſdam privatæ perſonæ veriſimiliter ex facti circumſtantiis ad hanc ſpeciem taxativè reſtricta; In caſu noſtro id aſſeri non poterat ex diverſa facti qualitate.

Cum etenim ſalis uſus, hominum, ac aliquorum animalium victui ſit præciſè neceſſarius, atque Princeps ſub
6 rigoroſiſſimis pœnis populis ſibi ſubditis proibeat hanc ſpeciem fabricare, vel aliundè ſibi providere, quam ab ejus manibus privativè ad quoſcumque; Utique de neceſſitate reſultat ejuſdem Principis obligatio eoſdem ſubditos providendi de hac ſpecie per ipſum prohibita, & uſui adeò neceſſaria, cum alias nimis iniquum, & humanæ rationi contrarium eſſet, ut Principi licita ſit dicta prohibitio abſi-
7 que hujuſmodi correſpectiva obligatione, dum etiam dictæ prohibitionis particulari ratione ceſſante, adhuc generaliter Principi tanquam ſubditorum patri, & Reipublicę marito, neceſſitas incumbit, ubi victualium, rerum humano uſui neceſſarium penuria occurrat aliundè providere, quoniam correſpectivè ad hanc obligationem vectigalia, tributa, obſequia, & alia juré à ſubditis exigit, arg. text. *in l. 1. Cod. ut nemini liceat in emptione ſpecierum lib.* 10. & aliis allegatis, Tuſchus *in verbo Princeps concluſ.* 679. *num.* 17. Capoblanc. *de Baronib. pragm.* 1. *num.* 185. & habetur in Spolet gabellæ *diſc.* 44. *ac in aliis hoc tit.* Et ſic culpam conſiſtere dicebam in eo, quod cognita ſalinarum accidentali ſterilitate proviſum non fuerit de ſale aliundè, maximè quia iſtam obligationem rectè agnoſcunt Conſtitutiones Apoſtolicæ de hac ſalis materia loquentes, præſertim ultima Clementis VIII. *inter ſuas la* 49. §. 3. ac etiam ejuſdem Appaltus ſalinarum capitula, in quibus præviſo caſu ſterilitatis, diſponitur de providendo ſale aliundè.

Dabam in hoc exemplum practicum de habente caupo-
nam in regione unicam, cum prohibitione tam conductori, quàm loci incolis emendi aliundè vinum, quàm illud quod ex conſuetis vineis domini in dicta caupona vendi ſolet; Si enim illius dominus eam in appaltum concedat cum dicto jure privativo, & cum obligatione præſtandi ſingulis annis, vel menſibus certam vini quantitatem, utique obligatio intelligitur de vino, quod ex domini vineis colligi ſolet, quod appaltator recuſare non poteſt; Sed ſi ob dictarum vinearum ſterilitatem vinum non colligatur, non inde tamen inferri poteſt locatoris obligationem remanere ſolutam tam erga appaltatorem, quàm erga illum populum aliundè de hujus neceſſarii victualis ſpecie ſe providere prohibitum.

Et quamvis ex parte Cameræ replicaretur, hujuſmodi verè inevitabilem culpam non providendi de ſale aliundè, non ſibi adſcribendam eſſe, ſed Theſaurariis Romandiolę, quibus ut poté ſalinarum Appaltatoribus in eorum Capitulis datum erat in commiſſis; Replicabam tamen, quod quidquid ſit hujuſmodi Appaltum obligatione, de qua Camera cum ipſis videret; Ad noſtrum tamen Appaltorem non pertinebat de his inſpicere, cùm ipſe cum Camera contraxiſſe, ejuſque obligationem ſuſcepiſſet, ac fidem ſequutus eſſet, acceptando ſolùm couventi traditionem à dictis Theſaurariis tamquam ipſius Cameræ officialibus, & miniſtris, quorum proindè culpa eidem imputanda erat, ad rex. *in l. ſi ſervus ſervum, §. ſi fornicarius, ff. ad l. videamus, ff. locato, l. nullus, & l. neminem, C. ad Decurionibus*, in quibus juribus clarè probatur dominium teneri de facto famuli ſive prępponentem de culpa præpoſiti, & ſequuntur communiter DD. de quibus plenè Farinac. *q.* 110. Rovit. *dec.* 79. Greg. *dec.* 233. *n.* 1. & *per tot.* Ottob. *dec.* 202. *n.* 9. & *ſeqq.* & *cæteri*; Atque in ſpecie ſatis conferunt deducta per Socc. *d. conſ.* 156. *lib.* 2. ubi firmat Cameram locatricem teneri erga Appaltatorem ſalis de culpa tertii ab eadem Camera cauſam habentis, vel quem prohibere poteſt.

Licèt autem hęc in puncto juris vera videantur, itaut in controverſia inter duos privatos probabiliter conductor to- 8
tale intereſſe etiam lucri amiſſi juxta dictam Bart. diſtinctionem prætendere poſſet; Attamen ex prudentialibus motivis ad computorum ſolidationem facilitandam, ex omnium pro Appaltatore ſcibentium conſilio, ſuſpenſa prętenſione, quam ratione culpæ Appaltator habere poſſet ſuper totali intereſſe etiam extrinſeco lucri amiſſi reſtricta ſuit prætenſio ad ſolùm intereſſe intrinſecum, ſeu remiſſionem illius ratæ cenſus, vel penſionis, quæ correſpectivè ad hanc ſalis traditionem ſolvebatur, perindè ac ſi non implementum à caſu, non autem à culpa proveniſſet.

Prætendebant Camerales, juxta ſupradictam Bartholi theoricam, ad aliud non teneri, niſi ad intereſſe, ſeu pretium intrinſecum ſalis, quod conſiſtere dicebant in illis quatuor, vel quinque juliis, qui ob fabricaturæ, & cuſtodiæ expenſas ſalinarum Romandiolæ Theſaurariis pro rata ſaccorum 2. m. ſalis Comacli ſolvuntur, quaſi quod iſtud ſit ipſius promiſſæ materiæ ptetium intrinſecum; Verùm hujuſmodi prætenſionem nimis injuſtam, minuſque fundatam dicebam.

In hac enim materia intereſſe, aliud eſt illud extra rem, 9
ſeu ut alii dicunt extrinſecum, & accidentale, aliud verò intra rem, quod alii dicunt intrinſecum, & naturale; Illud extra rem, quatenus ad hanc ſpeciem pertinet, exemplificari poſſe dicebam in eo majori lucro, quod Appaltatoris induſtria, & diligentia reportare poterat in vendendo ſalem exteris, cum quibus certam taxam præſcriptam non habebat, ſive in eo lucro, quod facere potuiſſet in carnibus, vel piſcibus ſale conditis, tanquam per ſpeciem mercaturæ, & induſtriæ, quàm ex non implemento locatoris exercere non potuit, & hoc eſt illud intereſſe, quod non venit, niſi in caſu culpæ; Illud verò intra rem, in cæteris ſpeciebus, & victualibus, prout ſunt frumentum, vinum, oleum, & ſimilia, dicitur incertum, & variabi-
le, utpotè pendens à majori, vel minori æſtimatione jux- 10
ta temporum varietates, & accidentia, ſive juxta venditoris induſtriam, ad notata per ſcribentes, præſertim Rebuff. & Caball. *in l. unica, C. de eo quod intereſt*, & alios deductos *dec.* 304. *par.* 9. *rec.* ubi benè de his terminis intereſſe diſcurritur, itaut neceſſaria ſit liquidatio.

Sed in his materiis habentibus à publico pretium determinatum, & uniforme, illud dicitur certum, & invariabile, utpotè pendens à Principis taxa nunquam variabili, itaut tempore varietates, & accidentiæ, vel hominis induſtria nihil operetur, nullamque cauſent alterationem, ideò- 11
que abſque alia liquidatione, totum id pro quo vendi potuiſſet quantitas ſalis non traditi, dicitur pretium intrinſecum, cujus amiſſio ex non implemento reſultans, damni certi potius, quam lucri amiſſi ſpeciem habere dicitur, atque in eo conſiſtere dicitur pretium cenſus, ſeu penſionis, ut egregiè in his præciſis terminis ita diſtinguendo, Socc. *d. conſ.* 156. *l.* 2. *nu.* 10. & 11.

Siqui-

Siquidem licet pretium ipsius materiæ sit satis modicum, & vile, nihilominus respectu tam Camerę locatricis, quàm
12 Appaltatoris, pretium conventum principaliter consistere dicitur in jure privativo vendendi pro majori pretio, in cujus extrinseca alteratione Principis Regalia, necnon vectigal, & substantia appaltus consistere dicitur, ut per Socc. *d. consil.* 156. & sæpiùs hoc tit. ad eamdem materiam habetur deductum, unde quando Appaltator conventam pensionis, seu census quantitatem solvere promisit, inter alios appaltus effectus, respectum habuit ad hanc salis gratuitam quantitatem, cujus emolumentum, stare pretii taxa, & rei necessario usu erat certum, & sine quo tantùm censum non promisisset.

Juxta præmissa judicatum fuit, bonificando scilicet Appaltatori totum id, quod ex dictæ deficientis quantitatis venditione juxta taxam retractum esset, si traditio sequuta fuisset, quamvis hæc resolutio post plurium annorum decursum causavit potius præjuditium hæredibus dicti Appaltatoris, ex iis quæ habetur in Ferrarien. decupli *hoc eod. tit. disc.* 119.

SPOLETANA PRETII SALIS PRO THESAURARIIS MARCHIÆ CUM COMMUNITATE NURSIÆ

Casus decisus per Cameram pro Communitate.

An aliqua Communitas, vel populus ex temporis observantia præscribere possit sibi deberi salis distributionem pro minori pretio, quam alibi distribuatur; Et an in regalibus, seu vectigalium exemptio competat manutentio.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Pretium pro quo sal vendi solet, distinguitur in tres species.*
3 *Quod tempus requiratur ad præscriptionem exemptionis à gabella, vel illius diminutionis.*
4 *Gesta per conductores in committendo, vel omittendo non præjudicant locatori.*
5 *In juribus incorporalibus non acquiritur possessio sine scientia, & patientia ejus, contra quem acquiri prætenditur.*
6 *Appaltator salium, seu salariæ duplicem personam gerere dicitur, & quomodo.*
7 *Novum augmentum vectigalis, vel gabellæ superveniens durante appaltu exigitur per appaltatorem tanquam administratorem.*
8 *Ultra augmentum gabellæ salis, quod exigitur per Cameram, solvendum est id, quod importat diminutio, seu calum.*
9 *Pretia rerum in appaltibus, seu venditionibus generalibus diversa esse solent à venditionibus particularibus, & diminutis.*
10 *Vectigal est de Regalibus Principis.*
11 *In Regalibus non datur remedia possessoria contra Principem sine titulo.*
12 *Declaratur.*
13 *In exactione vectigalium spectanda semper est consuetudo.*
14 *De constitutionibus revocatoriis exemptionum.*

DISC. CX.

1 ANtequam per Urbanum VIII. tres gabellæ nuncupatę *primi, secundi, & tertii augmenti* super sale imponentur, itaut in ejus venditione per Appaltatorem facienda haberetur solùm ratio valoris intrinseci, consistenti in expensis fabricaturæ, vecturæ, custodiæ, & diminutionis vulgò *calo* nuncupatæ, ac etiam aliqua ratio, sed modica illius antiqui vectigalis, quod in jure privativo vendendi hanc speciem consistit, ut infrà; Incertum est ex quo initio, quave ratione, in Oppido Nursiæ, & Castris adjacentibus sub eadem Communitate venientibus, antiqua observantia dederit salis venditionem, seu distributionem per Thesaurarium Marchiæ fieri pro satis minori pretio, quàm in aliis locis dictæ Thesaurariæ subjectis fieri solitum esset, nempè ad rationem librarum 24. pro quolibet julio, quod idem est, ac duorum quadrantium, & duodecimæ partis alterius quadrantis pro qualibet libra; Postquam verò supervenerunt dicta nova augmenta, prædictæ Communitatis industria effecit, quod plurium annorum spatio, in ejusdem materiæ venditione continuatu esset ad solam rationem quadrantium octo pro qualibet libra, & sic pro longè minori pretio, quàm in aliis locis, eo quia eadem Communitas curavit sub nomine alicujus civis absque aliquo privato lucro, ad solam publicam utilitatem sumi subappaltum salis pro dicto loco, & pluribus adjacentibus, atque venditionem ad minutum fieri solùm pro eo pretio, quod subappaltus importaret.

Cùm autem Thesaurarii, terminato forsam subappaltu, voluissent per seipsos, sive eorum ministros salis venditionem ad minutum facere pro eo pretio, quo juxta taxam à superioribus factam in aliis locis Thesaurariæ subjectis vendi solet, se acriter opposuit Communitas, introducendo causam in Camera, per quam non obstantibus deductis, tam ex parte Appaltatoris, quàm Cameralium illi adhærentium, concessa fuit manutentio Communitati, cum sensu etiam, quod bonum jus in petitorio eidem assisteret, reassumptaque pluries disputatione, perstitum semper fuit in decisis; Resolutionis autem fundamenta, quæ fuerint, incertum est, cùm ab hoc Tribunali edi non soleant decisiones de quibuscumque resolutionibus causam reddentes, ut ex laudabili stylo practicat Rota; Et verè disputando istam causam, tanquam Thesaurariorum Advocatus, dictæ resolutionis probabile fundamentum percipere non potuit, unde intellectus non acquievit.

Distinguebam siquidem pretium salis in tres species, 2
quarum prima consistit in intrinseco, & naturali, constituto ex solo valore ipsius materiæ, prout emitur in salinis, ac important expensæ, vecturæ, custodiæ, diminutiones, seu cali, & ministrorum, & hoc pretium ex calculo diligenter, per peritissimos viros facto ostendebatur importare quadrantes duos, & aliquid plus pro qualibet libra; Secunda species consistit in pretio accidentali ratione Regaliæ, seu antiqui vectigalis consistentis in eo privativo jure vendendi sub certo censu, seu annua pensione per Cameram in Appaltum concedi solito, de quo agit Soccin. *sæpius citato cons.* 156. *l.* 2. & hoc ex eorundem peritorum calculo importat quadrantem unum, & quartam partem alterius; Tertia species est pretii constituti ex superindicto, seu tribus augmentis, ut suprà per Urbanum VIII. impositis, importantibus quadrantes septem pro qualibet libra, & forsam plus; Licèt enim dicta tria augmenta juxta arithmeticam computationem ad commodum Principis importantem solùm quadrantes 6. cùm quodlibet augmentum impositum fuerit ad rationem duorum quadrantium, nihilominus donec procedatur ad diminutam venditionem, in qua Princeps hoc vectigal hoc medio à subditis exigere dicitur, diminutiones, aliæque causæ, unum quadrantem, & ultrà important, ut in dicto calculo convincenter ostendebatur.

Quo facto sic stante, impossibile dicebam tam in possessorio, quàm in petitorio, canonizari debere dictam prætensam possessionem Communitatis, cogendi Cameram, vel ejus Appaltatorem ad vendendum ad solam rationem quadrantium 8. quamvis admitteretur à dicto populo ex longæva observantia quæsitum esse jus continuandi in distributione pro diminuto, & longè inferriori pretio librarum 24. pro quolibet julio, idest duorum quadrantium, & duodecimæ partis alterius pro qualibet libra, ita addendo istis solùm tertiam pretii speciem consistenti in tribus novis augmentis, adhuc solutio ad minus facienda esset ad rationem quadrantium novem, & aliquid plus, ut suprà, cùm respectu novorum augmentorum dari non posset observantia habilis ad inducendam aliquam prescriptionem exemptionis in toto, vel in parte, quia augmenta erant moderna, & infrà spatium 30. annorum, quod ad 3
minus ad hujusmodi præscriptionem inducendam est necessarium, ex deductis apud Capyc. Latr. *consult.* 66. & 68. *& non semel in aliis hoc tit. ad materiam gabellarum.*

Prout neque in possessorio, tam ex decreto irritandi apposito in chirographis super dictorum augmentorum impositione emanatis, cujus decreti natura est inficere quemcumque titulum, & possessionem; Unde propterea juxta receptissimam quotidianam propositionem, ubi certum est illud intrare, impendit remedium manutentionis; Quam etiam, quia hæc modici temporis possessio quæsita prætendebatur ex observantia unius Appaltatoris prædecessoris, qui solùm spatio novennii intermediaverat, cujus gesta præjudicare non potuerunt Cameræ, juxta text. clarum *in l. locatio* 9. §. *earum, ff. de publicanis*; Et in puncto manutentionis non dandæ adversus dominum ratione possessionis resultantis ex actibus gestis per conductores, Burat. *decis.* 753. & cæteri apud Postium *de manutenendo obser.* 35. *num.*

num. 64. Et confert regula generalis, ut ex facto conductoris, seu arrendatarii non præjudicetur domino, sive illud consistat in committendo, sive in omittendo, ut præsertim habetur in materia decimarum *sub eo tit.* deductum, & alibi etiam hoc titulo ad materiam gabellarum.

Præsertim ubi agitur de juribus incorporalibus, in quibus non datur vera, & materialis possessio de facto, sed solùm quasi possessio ficta, habens pro fundamento scien-
5 tiam, & patientiam, quæ stat loco possessionis, & sine qua impossibile est istam dari, ubi præcipuè non intercedit tempus longissimum, ex quo illa præsumpta resultet; Unde ubi etiam ex infra dicendis ista Communitas ex privilegio, vel consuetudine censenda esset exempta ab antiquo vectigali, itaut pretium de præterito solvi solitum ad rationem unius julii pro quibuslibet 24. libris, ad solum materiæ intrinsecum valorem referendum esset (cùm circa dictum valorem respicientem justitiam merè commutativam inter Appaltatorem, & emptores salis cadere non videantur termini exemptionis, & privilegii;) Adhuc tamen inevitabiliter dicebam prætensam possessionem, seu observantiam ad istos limites regulandam, substineri non posse in quadrantibus 8. stantibus dictis novis augmentis importantibus quadrantes 7. & ultra, circa quæ augmenta nulla considerari poterat exemptio ex privilegio, vel antiqua præscriptio quæsita, ut supra.

Et quamvis plerique judicantium in eo se fundarent, quod augmenta prædicta importarent solùm quadrantes 6. qui juncti cum antiquo pretio consueto prædictis quadrantibus 8. respondebant, cum sola differentia unius duodecimæ partis alterius quadrantis, de qua tanquam re minima curandum non erat; Attamen hoc videbatur æquivocum clarum; Appaltator enim in hoc duplicem personam repræsentare dicitur; Unam salinatoris, sive Appaltatoris solius privativi juris vendendi, seu antiqui vectigalis juxta
6 cum statum, qui in specie consideratur apud Soccin. *d. cons.* 156. *lib.* 2. Alteram administratoris, sive diversi Appaltatoris hujusmodi trium augmentum, quæ utpotè continentia novam, & separatam gabellam, novum ac diversum negotium constituere dicebantur, itaut tam in dominio, quam
7 in administratione, vel appaltu, penes diversam personam esse valeant, ut de novo augmento gabellæ super serico, & similibus, habetur apud Revert. *dec.* 258. *n.* 2. ubi quod hoc augmentum dicitur nova, & diversa gabella, atque in dies ubique practicatum videmus.

Huic igitur diversæ personæ habenti in administrationem, vel appaltum dicta nova augmenta, ponuntur in calculo ad ejus gravamen quadrantes sex, habita ratione quantitatis salis, prout in salinis ei traditur; Unde cùm antequam deveniatur ad actum diminutæ venditionis, qua mediante dicta augmenta à singulis de populo exiguntur, sal notabilem faceret diminutionem juxta materiæ naturam
8 de qua in specie in Rom. Malgotti *hoc tit. disc.* 143. idcircò istud decrementum, quod juxta experimentum importat unum quadrantem, & ultra, etiam à populis est exigendum in pretio, cùm Camera illud administratori non bonificet; Neque aliqua justitiæ commutativæ ratio postulat, ut appaltator consideratus tanquam simplex administrator in hoc damnum pati debeat de suo.

Magnam fecit impressionem apud judices demonstratio ex parte Communitatis deducta, quod Appaltatores ab ipso initio impositionis augmentorum usque ad innovationem, quæ liti causam dedit, vendiderint hujus loci subappaltatori salem ad rationem scut. 14. cum dimidio pro quibuslibet 1000. libris, quod pretium computatis etiam expensis, vecturę, & aliis à subappaltatore faciendis in singulas libras repartitum importat solùm quadrantes septem & quartam partem alterius, ut ipsi dicebant, unde continuando Appaltator venditionem ad rationem quadrantium 8. erat potius in lucro, quam in damno, ideoque curare ad eum non pertinebat de illo majori lucro, quod per subappaltatorem fieri deberet.

Sed hoc pariter videbatur equivocum magis clarum,
9 cùm à diminutis venditionibus, ad appaltus generales, seu venditiones, quæ infimul in magna quantitate fiunt in his materiis, non rectè arguere liceat ratione periculi, cui emptor, sive subappaltator se exponit, cum suo risico se obliget levare, & solvere certam quantitatem hujusmodi materiæ, quæ potest non integrè vendi, & ea rata, quæ superest invendita elapso tempore appaltus, remanere inutilis, in flumen projicienda, vel locatori pro vilissimo pretio restituenda, ideò in hujus periculi compensationem locator, sive Appaltator generalis pro longè minori pretio hanc materiam vendere solet, quam in diminutis venditionibus soleat, cùm ita reddatur certus de illius quantitatis smaltimento, in quo majori, vel minori tota utilitas hujusmodi mineralium consistere dicitur, ut in specie de hoc fusius actum habetur in Romana locationis venæ ferri *decis.* 117. *hoc tit.* Et talis erat casus in præsenti, quia subappaltatores, qui pro dicto minori pretio salem a Thesaurariis emerant, se obligaverant solvere singulis annis pretium milliarium 345. sive levaverint, & vendiderint, sive non, unde pretii diminutio est pura compensatio hujus oneris, & periculi, ac propterea omninò fallax videbatur hoc argumentum.

Procedunt hæc, admittendo etiam antiquam observantiam, quodque iste populus legitimè quæserit, distributionem salis sibi faciendam esse ad dictam rationem unius julii pro quibuslibet 24. libris; Sed neque id admittendum esse acriter insistebant Camerales, & cęteri pro Thesaurario scribentes, quia detractis etiam novis augmentis, atque discurrendo in solis terminis status antiqui, cùm pretium salis, attento tam valore intrinseco materiæ, quàm extrinseco vectigalis ad Principem spectantis, importet quadrantes 3. & quartam partem alterius quadrantis, neque præscriptio, vel præsumptum privilegium solvendi minus referri posset ad valorem intrinsecum consistentem in justitia merè commutativa ratione expensarum, quæ in ipsius materiæ fabricatione, & custodia de facto fiunt; Idcircò de necessitate referenda ad vectigal Principis, quod non dubitatur esse de Regalibus, ex deductis in terminis sa- 10
lis, & salinarum per Alfar. *de officio fiscali gloss.* 20 §. 4. *n* 82 *cum seqq.* Solorz. *de jure Indiarum tom.* 2. *l.* 5. *c. unico n.* 34. Larrea *alleg.* 77. *n.* 7. *& alleg.* 80. *n.* 15. Montan. *de regal. tit. piscationum redditus, & salinarum n.* 2. *fol.* 294. Borell. *de præstantia Regis Catholici c.* 25. *& cæteri*; Unde inferebant ad conclusionem, quod in Regalibus non datur contra Principem manutentio, vel aliud remedium possessorium sine 11
titulo, ex plenè deductis per Galeot. *responsio fiscal.* 12. *n.* 393. *& 444. cum seqq.*

Verùm de hujus motivi relevantia Ego satis dubitabam, quia Regalia consistit in ipso jure privativo vendendi salem alterato pretio, sub quo publicum vectigal ab emptoribus solvi dicitur; Unde ubi privatus hoc jus prętenderet, rectè intraret inspectio, an sine legitimi tituli justificatione sibi remedia possessoria competere valeant, necne; Sed de hoc non agebatur in pręsenti, quia solùm iste populus prætendebat ex longissima possessione, & observantia acquisivisse franchitiam, seu exemptionem à vectigali, seu onere, quæ exemptio cum hujusmodi regulis non procedit, sed consuetudo in vectigalium exactione spectanda est, ex deductis per Capyc. Latr. *consult.* 66. & 68. & sæpius in aliis *hoc titulo.*

Eo magis, quia talis erat ejusdem Cameræ voluntas, dum in capitulis appaltus cum Thesaurariis, expressè illis injungebatur, quod salem pro consueto pretio distribuere deberent, neque solitum alterare possent; Nec videbatur à verisimilitudine alienum, huic populo Sedem Apostolicam, ob aliquod fidelitatis meritum, vel servitium, concessisse gratuitam salis distributionem, soluto tantùm eo intrinseco valore, quem ipsius materiæ impensæ importarent, & cui consueta quantitas adamussim respondere videtur.

Solidius autem motivum in hoc consistere dicebam in Constitutionibus revocatoriis franchitiarum, & exemptionum, sed hoc motivum, quod postea in mentem venit, tunc deductum non fuit.

URBINATEN. PRETII SALIS PRO ANDREA ANGELO VALENTE CUM LUCATELLIS, ET MAJOLIS ALIAS THESAURARIIS ROMANDIOLÆ.

Casus sopitus per concordiam.

Salis consignatio, an sit facienda in pondere, vel in mensura, ubi præsertim variatur species, itaut nova, & insolita sit ponderosior; Et quando conventum in mensura possit dari in pondere.

SUMMARIUM.

1 *Casus controversiæ.*
2 *De differentia inter observantiam interpretativam, & præscriptivam.*

3 *De modio, seu modiolo, ut sit species mensuræ.*
4 *Quando species deducta in contractum adest, illa est præstanda, & non admittitur æquipollens.*
5 *Observantia consignandi in pondere, an tollat obligationem præstandi cum mensura, quandoque numerabilia, vel mensurabilia ponderantur, & econtrà.*
6 *Quid interfit frumentum esse ponderosius.*
7 *Substantia, & utilitas appaltus salis, in quo consistant.*

DISC. CXI.

1 CONcessa per Cameram *Valenti* Thesauraria Urbini, cum obligatione præstandi, & respectivè levandi certam quantitatem modiolorum salis salinarum Cerviæ, juxta consuetam mensuram præstandam à Thesaurariis Romandiolæ, quibus dictæ salinæ sunt annexæ; Observantia dedit, quod loco mensurandi salem cum modiolo, ille consignari solitus fuit in pondere, ad rationem scil. librarum 292. pro quolibet modiolo, quem tanti importare experientia dederat; Cùm autem ob dictarum salinarum Cerviæ sterilitatem, opus fuisset salem exteriuum salinarum *Barlettæ* introducere, ac subappaltatoribus, & aliis distribuere longè ponderosiorem, unde propterèà attento pondere ad dictam rationem librarum 292. pro quolibet modiolo, daretur satis minor consueti salis quantitas, quæ attenta mensura esset majoris ponderis; Hinc orta est quæstio, an juxtà mensuram, vel potius juxta pondus, dicti salis exteri quantitas ponenda esset in calculo, dum illa modioli mensura, quæ in sale Cerviæ importabat in pondere libras 292. in hoc sale extero importabat libras 366. Et introducta causa in Camera.

Pro *Valente* scribens dicebam, consignationem faciendam esse ad rationem mensuræ non ponderis, quia sic in contractu appaltus conuentum fuit, ibi, *di farli consegnare mogeiti 6. mil. di sale alla misura solita.* Unde cùm verba contractus sint clara, illa debent attendi ad regulam text. *in l. semper in stipulationib. 35. de regulis juris*, cùm in hac materia ponderum, & mensurarum controversia cadat inter DD. circa speciem, seu qualitatem generis conventi, quæ scilicet mensuræ species attendenda sit, quoties diversæ habentur, juxta deducta in Ferrarien. Datii salis *disc.* 82. non autem circa substantiam, seu genus conventum, quia cùm expresè dictum sit, consignationem fieri debere ad mensuram, dici non potest faciendam esse in pondere, quod est genùs omninò diversum ab eo, quod expresè, & clarè conventum est, ac propterèà cùm conventio sit clara, locus non est argumentis, & conjecturis, ad text. *in l. ille, aut ille, ff. de legatis tertio*, cujus dispositionem procedere in omni materia, etiam in actibus inter vivos plenè firmatur *dec. 44. p. 11. rec. num.* 14. ubi concordantes.

Hinc propterèà dicebam non obstare consuetudinem, seu observantiam faciendi hujusmodi consignationem in
2 pondere, & non in mensura, quia observantia magnificienda est in ambiguis, & dubiis, in quibus optima interpres reputatur, secus autem in claris, in quibus non cadit terminus interpretationis, unde potius præscriptiva, seu destructiva status præcedentis, & novi status inductiva dicenda est, ad communiter notata *in l. si de interpret. ff. de legib.* Barb. *in l. quæ dotis nu. 47. & seqq. ff solut. matrim.* Greg. *dec.* 184. *dec.* 319. & 351. *p.* 6. *rec.* & benè in proposito *decis.* 430. *numer.* 3. *part.* 4. *recent.*

Clara etenim erat conventio, tum quia verba appaltus expresè sonabant in mensuram, ut suprà, tum etiam quia
3 relationem habebat ad modiolum quem esse mensuræ genus ex Plauto, & aliis observat Calep. *in verbo modiolus, & de verbo modius*, quod contineat mensuram, habemus in jure nostro dispositum *in l. 1. C. de canonibus civilibus lib. 11. & in l. C. de conditis in horreis publicis eodem l. 11.* ac alibi; Et de facto sales *Barlettæ* in illis salinis, earumque membris, & subappaltibus, vendi, & consignari solent ad mensuram cujusdam parvi modii, ut Ego tanquam in ea Regione versatus, testabar tanquam de notorio incontrovertibili.

Nec obstare dicebam, in salinis Cerviæ consignationem fieri solitam esse in dicto pondere librarum 292. quanti experientia, seu perequatio facta ostenderat modiolum importare, quia eadem perequatio probat existentiam in rerum natura hujusmodi mensuræ, sine qua impossibile fuisset illam facere, ac scire quantitatem ponderabam, unde posito, quod mensuræ genus non sit omninò immaginarium, sed ejus existentia in rerum natura habeatur, tunc dum ipsa species promissa adest, illa est præstanda, neque admittitur æquipollens, nisi in casu impotentiæ, quando scilicet impossibile est ipsam conventam speciem præstare, juxtà Gloss. *in l. stipulatio, §. opus autem, ff. de novi operis nunciatione cum concordantib.* per Rot. *decis.* 192. *num.* 18. post Zacchiam *de obligatione Camerali*; Et in specialibus terminis mensuræ, quod ubi illa in rerum natura reperitur, juxta eam solutio facienda sit, habemus decisiones Seraphini 1461. & 1499. 4

Et quamvis in pondere non in mensura consignatio salium Cerviæ fieri solita esset, in quo solito altera pars totum constituebat fundamentum, stantibus illis verbis, *alla misura solita*, dicebam tamen nunquam adjectivum 5
posse destruere substantivum, ut ita sequeretur, quod juxtà hunc intellectum ipsa substantia mensuræ omninò tolleretur, quæ tamen ex dicto solito verè non cessat, cùm illud inductum solùm sit gratia majoris commoditatis, seu facilioris expeditionis in consignando, stante qualitate dicti salis Cerviæ, qui tanquam nimis humidus, & terrosus, non est ita de facili aptus ad expeditam consignationem per mensuram, sicuti est per pondus, atque hæc est ratio differentiæ, cur in hac salina consignatio fiat per pondus, & in illa *Barlettæ* fiat per mensuram, quia illa salis species tanquam arida, & minus terrosa facilior est ad mensuram, quàm ad pondus, & sic totum circa unam, vel alteram observantiam resultat à majori commoditate, & faciliori expeditione.

Ad quod comprobandum adducebam quotidianum exemplum, seu praxim in materia monetarum, quia ubi frequens est usus monetæ æreæ, quamvis omnes solutiones, utpotè quantitativæ in numero, non autem in pondere, vel mensura faciendæ sint, attamen gratia majoris commoditatis, & expeditionis frequenter fiunt, vel in pondere, vel in mensura, quæ juxta experimentum numerationi æquipolleat, quod non semel etiam in moneta aurea in Monte Pietatis Urbis, & aliqui, quoties agitur de notabili quantitate practicari solet, unde si ob deficientiam monetæ regionis minus ponderosæ, eadem summa scut. exempli gratia 1000. solvi debeat, nullatenus dicendum videtur debitorem posse admitti ad præstandum idem pondus, quod in alia moneta præstari solebat, quia stante monetarum diversitate idem effectus non resultat, cùm pondus istius monetę non contineat illam numericam quantitatem, quæ ex debito obligationis præstanda est.

Sic pariter exemplificari posse dicebam in frumento, seu, farina cujus consignatio, quamvis de rei natura fieri soleat, & debeat in mensura, sæpè tamen, ac frequentiùs fit in pondere, ut præsertim in farina passim practicatur, quod ex experimento certarum librarum pondus equipollet mensuræ rubri, seu modii, & tamen si deficiente frumento istius regionis, quod est levius, cogatur debitor, ut suam impleret oligationem, loco illius dare frumentum Marchiæ, vel Apuliæ, quod est longè ponderosius, utique vanum esset dicere, quod loco centum modiorum, vel rubrorum illius frumenti levioris, quod est in obligatione, admittendus esset debitor ad prestandum in pondere tantam dicti frumenti exteri quantitatem, quæ eidem ponderi frumenti nostralis correspondeat, quoniam ita non esset dare integra rubra centum, quæ sunt in obligatione, sed solùm 70. vel 80. quæ tantùm ponderant, quantum 100. alterius frumenti levioris.

Et nihilominus iste casus est fortior, ac aliquam probabilitatem fortè habere videretur debitoris prætensio, quia alterius frumenti qualitas ponderosior producit effectum 6
majoris utilitatis, cùm ob magis aridam qualitatem, ejus farina majorem recipiat aquam, ideòque majorem panis quantitatem producat, ut experientia docet, unde sequitur, quod frumentum dulce, & minoris ponderis aliquo viliori pretio ex dicta ratione venditur, quàm ponderosius, & magis aridæ qualitatis, ut frequentissimè practicatum vidi in dohanis Salerni, & Abellini, quæ sunt maximæ hujus frumentariæ materiæ emporia.

Non sic est in sale, cujus magis arida, & minus terrosa qualitas prodesse quidem potest ementibus, seu revendentibus ad minutum, tam ratione majoris ponderis, quàm etiam majoris conditurę, cùm experientia docuerit eundem effectum facere in carnibus, vel caseis condiendis unam libram dictis salis exteri *Barlettæ*, ac unam cum dimidio, & plus salis Cerviæ, ut habetur suprà in Fulginaten. salium *disc.* 107. Sed hoc nullam affert utilitatem, quinimò damnum notabile salariæ Appaltatori, cujus utilitas non consistit in intrinseca bonitate materiæ, quæ de per se satis modicum habet intrinsecum, & natura-
lem 7

lem valorem, sed consistit in majori, vel minori esitatione & sic in ipso jure privativo vendendi, cujus ratione solvitur pensio, ut in puncto Appaltatoris salium Marchiæ, Socc. *cons.* 156. *lib.* 2. & latius habetur *d. disc.* 107 & *discur.* 105. Sæpè enim contingit, quod terminato tempore appaltus, remanet Appaltatori aliqua sali quantitas invendita, quam ex lege appaltus, vel proiicere debet, vel successori pro vilissimo pretio revendere, ne novum appaltum impediat, ut fusius habetur in Romana locationis venæ ferri pro Principe Ludovisio *hoc tit. disc.* 117. Et sic major salis bonitas, & salsedo præjudicat Appaltatori in esitatione, seu smaltimento, quia quo magis sal condit, eo minor quantitas per populos emitur, ideoque Appaltatori expedit esse minus bonum, quia in minori bonitate sua utilitas consistit. Eo magis, quia ut *in d. disc.* 117. habetur, non solùm Appaltator ex majoris salis exteri acrimonia præjudicatus remanet ex jam dicta ratione, sed etiam ex alia, quod pupuli hujus salis usui non assueti, illum videntes nimis aridum, & mordacem, crediderunt caseis, præsertim & piscibus condiendis minus aptum, & præjudicialem, ac etiam periculosum, ut daretur ovibus, & animalibus viventibus, unde ab illius usu quantum possibile fuit abstinere curarunt, ideoque duplex damnum ita Appaltator sentiret, recipiendo scilicet ratione ponderis minorem quantitatem, quam sibi debita esset, & istam minus aptam illi majori esitationi, seu smaltimento, in quo ejus utilitas consistit; Et ex his satis probabiles credebam partes Valentis; Concordiam tamen controversiam terminav*it*.

CERVIEN. SALIUM

PRO BONIFACIO GRANARA THESAURARIO ROMANDIOLÆ

CUM CAMERA, ET LUCATELLIS, ET MAJOLIS THESAURARIJS PRÆDECESSORIBUS.

An Appaltator circa finem Appaltus distribuere possit Communitatibus, & populis salem excedentem usum temporis, quo ejus Appaltus durare debet; Ideoque dicti excrescentis salis pretium, an cedere debeat commodo ipsorum Appaltatorum distribuentium, vel potius successorum pro rata temporis sub eorum novo appaltu cadentis; Et an Camera teneatur in hoc novis Appaltatoribus assistere, ac aliàs teneri ad quanti interest.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *In qua dicatur consistere appaltus salinarum, & salis.*
3 *Appaltator salis non potest illum vendere pro usu cadente post suum appaltum finitum, & terminatum.*
4 *Dantur similia de usufructuario, conductore, Prælato, appaltatore gabellarum, & similibus.*
5 *Ubi quis facit actum principaliter ad suam utilitatem, non spectatur damnum, quod accessoriè, & consecutivè alteri resultat.*
6 *Declaratur in usu licito, & non protracto in tempus prohibitum.*
7 *Locator tenetur removere impedimentum proveniens à tertio, quem ipse prohibere potest.*

DISC. CXII.

POst terminatam in Lucatellis, & Majolis Thesauriam Romandiolæ, & successivè appaltum salinarum Cerviæ eidem Thesauriariæ annecti solitum, ut habetur in præcedenti; utrumque appaltum suscepit pariter ad novennium Bonifacius Granara cum consuetis capitulis, in quibus quoad concernentia appaltum salinarum, conventum est de dicta consueta quantitate saccorum 57. m. Appaltori præstanda, & per ipsum communitatibus, & locis in solita tabella descriptis distribuenda, juxta diversa pretia in eadem tabella præscripta, ut singularum Provinciarum, vel locorum diversa antiqua consuetudo introduxit; Cùm autem dicti prædecessores appaltatores, reversis salinis ad fertilitatem, in ultimo anno talem fecerint salis distributionem, præsertim in Provincia Marchiæ, & Statu Urbini, quod ferè ad totius primi anni novi appaltus provisionem sufficeret, unde in eodem anno impedita remanebat novo Appaltatori consuetæ quantitatis esitatio; Hic prætendere cępit, quod dicti salis in excrescenti quantitate distributi pretium extrinsecum, seu accidentale, illud scilicèt, quod fabricaturæ, vecturæ, & custodiæ expensas superat, deberet ejus commodo cedere prætendendo etiam Cameram locatricem teneri sibi assistere cum subsequuto effectu, aliàs ad quanti intererat non sequi; Unde introducta causa in Camera coram Pallavicino.

Pro dicto Granara novo Appaltatore scribens, dicebam petitionem esse justam, & rationi consonam, quia hujusmodi appaltus substantia juxta sæpius allegatum consilium 2
156. Socc. *l.* 2. consistit, non in ipsa materia salis, sed in jure privativo vendendi, ac percipiendi illud extrinsecum, & majus pretium, in quo, ut in præcedentibus pluries deductum est, consistere dicitur illud vectigal, quod Princeps ab ejus subditis mediante hujus materiæ usu exigit; Unde cùm hoc vectigal à populis solvi videatur singulis diebus, 3
& temporibus, in quibus utuntur dicta materia de necessitate ab Appaltatore tanquam Principis officiali pro alterato pretio emenda, idcircò sequitur, quod prædecessor Appaltator ejus jure jam resoluto, & expirato officio, idem vectigal ad privatam utilitatem exigat, unde intrare dicebam terminos usufructuarii non valentis imminente sui juris expiratione ita agere, quod proprietarium supplantet, 4
atque in istius præjudicium preventivos fructus percipiat, post suum jus expiratum per successorem percipiendos; Sive terminos Prælati, vel Beneficiati non valentis percipere anticipatas solutiones, vel colligere immaturè fructus post suum jus expiratum per successorem percipiendos; Quod etiam habetur in specialibus terminis conductoris, ut non possit in fine conductionis ita prædium conductum erodere, ut locatori, vel novo conductori præjudicet, quia esset percipere fructus pro tempore non suo.

Et in terminis magis specialibus Appaltatoris gabellarum, ut non possit in fine sui appaltus gabellæ pretium diminuere, ut successori præjudicet est magistralis decisio Franch. 96. cujus auctoritate id generaliter firmat Cöhell. *ad Bullam boni regimin. c. 46. n.* 42. ubi in specie exemplificat in Appaltatore salis, & agitur in Romana Bulli alearum *hoc eod. tit. disc.* 79. & 80. Et aliqua ad hujusmodi minerarium materiam in proposito habentur in Romana locationis venæ *hoc pariter tit. disc.* 117.

Unde propterea suffragari non dicebam prædecessoribus Appaltatoribus genericam regulam, pro unico fundamento adductam, ipsos eorum jure usos esse, non ut successori præjudicarent, sed principaliter, ut sibi ipsis prodessent, 5
ideoque spectandum non esse consequutivum præjudicium alteri resultans ex actu ad propriam utilitatem, utendo jure suo principaliter ordinato, juxta communem nostrorum traditionem *in l. altius, C. de servitutibus, & aqua*; Quo- 6
niam istam propositionem procedere dicebam in sui juris usu licito, non autem in abusu, percipiendo id quod sibi non competit, ac respicit tempus in quo jam suum jus expiravit, nam conductor, vel usufructuarius vineæ, relinquens, ut nostri exemplificant, in ejus ultimo anno vires longiores, actum gerit de tempore, quo suum jus durat, illumque agit principaliter ad suam utilitatem, ut ita majorem vini quantitatem percipiat, sed non inde sequitur benè agere, cùm ita abuti dicatur jure sibi competenti, quo discretè, & juxta solitum uti debet, ne locatorem, vel successorem in appaltu supplantet; Ac etiam quia ita esset percipere fructus pro tempore non suo; Ad quod etiam conferunt ea, quæ habentur deducta in Romana officiorum pro Maximo *hoc tit. disc.* 3. & in Senogall. *sub tit. de feudis disc.* 1. sub facultate subinfeudandi cum similibus.

Hujusmodi verò petitioni assistere teneri dicebam Cameram locatricem, aliàs ad quanti interest obligatam esse, etiam ratione lucri amissi ob patientiam non præstitam; 7
Ipsa enim concessit appaltum per novennium, cujus integro tempore durante promisit, Provincias, Civitates, & loca in tabella descripta ab Appaltatore sumere debere salem eorum usui necessarium, vel consuetum, & non posse habere aliundè; Unde cùm hoc jus privativum ita impeditum remaneret facto tertii ab eadem Camera locatrice jus habere prætendentis, & quem tanquam subditum ipsa poterat prohibere, dicebam versari in casu præciso consiliorum 156. Soccini *l.* 2. & Ancharani 414. in quibus agitur in individuo de interesse Appaltatori per Cameram locatricem reficiendo, ex eo quod aliqui populi, vel loca non emerent consuetam, seu debitam salis quantitatem ex facto ejusdem locatoris, seu tertii, cui ipse providere poterat, ac impedimentum removere; Ad favorem Granarę prodiit sententia coram Pallavicino, in alia instantia confirma-

firmata coram Aquino, & introducta causa coramCaetano, Lucatelli cesserunt liti acceptando sententias, solumque remansit disputandum super liquidatione quantitatis salis, & pretii.

ROMANA PECUNIARIA SEU ADMINISTRATIONIS PRO JO: BAPTISTA MAGALOTTO CVM APPALTATORE SALARIÆ VRBIS.

Cusus resolutus per Cameram cum quodam temperamento posteà concordatus.

De diminutione quæ sequi solet in sale, tam pro asportatione de loco ad locum, quàm ex mora in repositoriis, & ex diminutis venditionibus, ad effectum bonificandi administratori dictam diminutionem.

De materia liquidationis, & quando ab ista detur appellatio suspensiva etiam in executivis

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *A liquidatione datur appellatio etiam in executivis.*
3 *Quando dicatur vera liquidatio, vel non ad istum, & alios effectus.*
4 *Quando sal dicatur magis, vel minus ponderosus.*
5 *Debitor speciei, vel generis condemnari non debet ad pretium, nisi quando aliàs obligatio impleri non potest.*
6 *Ad favorem Appaltatorum procedi solet cum subappaltatoribus eadem manu Regia, & via executiva, cum qua Camera procedit contra eos.*
7 *Judex, an & quando teneatur judicare secundùm allegata, & probata, vel procedere possit per extrajudiciales informationes.*
8 *Sententia excessiva, an annulletur in totum, vel substituatur in parte debita.*

DISC. CXIII.

CONsuevit Appaltator generalis salariæ urbis in Provinciis, seu locis ad eam spectantibus, salis venditiones facere, ut vulgò dicitur, *all'ingrosso*, mercatoribus,
1 vel tabernariis, illum deindè ad minutum revendentibus, pro satis minori pretio, quam diminutæ venditiones importent, cùm ex istis retrahantur scut. 18. pro quolibet sacco, qui ab Appaltatore generali solitus erat vendi revenditoribus ad rationem scut. 12. habita ratione diminutionis quæ fit pro transportatione de loco ad locum, mora in magazenis, seu repositoriis, & in minutis venditionibus, necnon habita ratione expensarum vecturæ, ac mercedis revenditorum; Cùm autem Appaltatores ad facilitandam salis esitationem, in qua majori, vel minori utilitas, vel respectivè jactura appaltus consistere dicitur,) deputassent Magalottum ministrum Narniæ residentem ad dictam esitationem faciendam, cum mercede scuti unius pro quolibet rubro: Hic autem tractu temporis expertus esset, magis Appaltatoribus expedire, ut in singulis locis, pro quibus dicti revenditores salem emebant, venditio fieret ad minutum nomine ipsorum Appaltatorum, & per eorum ministros; Idcircò ita per plures annos sub ejus generali administratione, & superintendentia practicatum fuit; Terminata verò dicta administratione, ortisque inter eos pluribus controversiis, & præsertim super deficiente quantitate salis traditi ob diminutionem, seu calum ab administratore prætensum, ab Appaltatoribus autem impugnatum; Introducta lite in prima instantia coram Thesaurario generali, hic bonificata diminutione, seu calo salis in certa sibi visa quantitate, pro residuo alterius quantitatis deficientis mandatum executivum relaxavit in quadam quantitate pecuniaria, perinde ac si dicta deficiens quantitas vendita esset ad dictam rationem scut. 12. pro quolibet rubro, unde interposita appellatione in Camera, ibique assumpta disputatione, an admittenda esset appellatio etiam ad effectum suspensivum.

In hoc statu ad causæ defensionem à Magalotto assumptus, dicebam quod absque aliqua justitiæ, & meritorum inspectione, appellatio de plano intrabat ratione liquidationis, à qua etiam in exequutivis datur appellatio suspensiva, quia hæc dari non dicitur ab executione, seu subipsius obligationis, sed ab isto incidenti liquidationis, in qua Judex decipi potuit, declarando majorem summam,
2 quam verè debitam, ex deductis per Scacc. *de appellation. qu. 17. limit. 9. nu. 36. & seqq.* Greg. *dec. 232. nu. 2.* Rot. *dec. 379. nu. 2. & 3. par. 9. rec.*

Præsertim quia non tractabatur de liquidatione intrinseca, & in sui substantia certa ex solo calculo aritmetico certificanda, quę in effectu non dicitur vera liquidatio, ex deductis *dec. 608. nu. 5. par. 3. rec. 586. n. 3. par. 5.* Otthob. *dec. 201. n. 4.* Tusculana Salviani 22. Maii 1654. coram Zarata, & in aliis, cùm ista liquidatio, utpote consistens in 3
solo judicio intellectus, à solo judice absque extrinsecis probationibus fieri possit, ac assimilitet liquidationi, seu exceptioni pendenti à puncto juris, sed agebatur de liquidatione extrinseca, & varia, pendente ex testium depositionibus, vel peritorum judiciis, & relationibus juxta varias facti circumstantias.

Salis enim decrementum non est semper uniforme, quia cùm illud resultet ab exsiccatione illius aquæ, seu terræ cum sale admixtę, quæ ubi magis adest, reddit materiam ponderosiorem, & ubi deficit illam reddit leviorem, ut in specie observat Rovit. *super pragmaticis in rubr. de sale n. 4. & 15.* idcircò una, & eadem quantitas & qualitas, majus decrementum pati potest, quam altera ex accidentibus, & facti circumstantias, vel scilicet ratione aeris magis, & minus exsiccantis, seu ipsiusmet salis materiam liquefacien- 4
tis, dum asportator de loco ad locum, vel ratione majoris, & minoris permanentiæ in magazenis, ac repetitæ mutationis de uno repositorio in alterum, cùm soli, & murorum ariditas, humiditatis, materiæ, exsiccationem notabiliter causare soleat, unde de necessitate hujusmodi liquidationem faciendam esse dicebam judicio peritorum, pensatis omnibus dictis facti circumstantiis, majorem vel respectivè minorem diminutionem causantibus, ideòque dupliciter suspensivam appellationem intrare; tum ex ratione, & natura liquidationis extrinsecæ facienda per testes, & peritos, qui prout, & idem Judex decipi potuerunt; Tum etiam ratione manifesti gravaminis, quod Judex in dicta liquidatione inutlerat, non eligendo formiter peritos, qui partibus auditis, & servatis servandis eorum judicium dederint, sed ex ejus capite, & per solas extrajudiciales informationes.

Ac etiam quia, ubi de justitia non esset admittenda tanta diminutio, quanta per dictum administratorem in reddition ejus rationum deducebatur; Adhuc tamen condemnatio sequi debuisset in reliquatu in ipsa specie salis tradita, dum non probabatur sequutam esse illius venditionem, ideòque indebitè condemnatio sequuta fuerat in quantitate, cum debitor generis, vel speciei condemnari non possit, nisi ad ipsam speciem, vel genus, non autem ad pretium, nisi concurrentibus mora, & ipsius rei peremptione, 5
itaut obligatio adimpleri aliàs non possit, quam in æquivalenti, ad communiter notat. *in l. virum, ff. si cert. petat. cum concordan.*

Quamvis autem ex præmissis, in stricta juris censura, appellatio sine dubio admittenda esset, atque partes Cameræ solùm esse debuissent in hoc puncto determinando; Ex 6
quodam tamen istius Tribunalis stylo, præsertim in causis Appaltatorum Cameralium, quibus justum, & conveniens videtur, ut cum suis subappaltatoribus eadem summaria justitia administretur, cum qua ipsi manu Regia, & sola facti veritate intpecta per Camerales urgentur; idcircò per extrajudiciales informationes à peritis exquirere voluit, quantum verisimiliter juxta experientiam, pensatis omnibus facti circumstantiis, dictum decrementum importaret, dictaque informatione habita, decisivum judicium super ea non formando, sed utriusque partis jura in ulteriori discussione præservata relinquendo, in parte admisit appellationem ad utrumque effectum, in parte verò, in qua debitoris prætensio circa dictam diminutionem visa est excessiva, admisit ad solùm devolutivum, itaut interim executio non retardaretur.

Resolutio mihi, quamvis pro debitore scribenti visa non est à justitia aliena; Licèt enim in stricta juris censura, Ju- 7
procedere debeat secundùm allegata, & probata, non autem per extrajudiciales informationes, itaut quod non est in actis dicatur non esse in mundo, ex deductis per Gregor. & Adden. *dec. 1.* Adden. ad Buratt. *dec. 251. dec. 197. n. 12. & seqq. par. 5 rec.* Quod adeò rigorosè nostri asserunt, ut judex, qui propriis oculis viderit delictum commissum esse à Titio, condemnare teneatur Cajum, in actis, & processu convictum, sive à judicando abstinere Jas. *in §. si minus Inst. de actionib.* Rovit. *pragm. 15. de ordine Judiciorum nu. 4.*

Attamen in magnis præsertim Tribunalibus, & præcipuè in his materiis fiscalibus, receptum est, ubi non agi-
tur

tur de probatione ipsius substantiæ, sed de hujusmodi liquidationibus, vel aliis incidentibus, procedi etiam per extrajudiciales informationes, Felin. *in c. Pastoralis, §. quia verò de officio deleg.* Apont. *cons. 83. n. 4. vol. 2.* Franch. *dec. 240. n. 5.* Gramat. *dec. 62.* Capyc. Latr. *consul. 6. n. 75. & seqq.* Quod etiam non semel vidi practicatum in Rota, præsertim in materiis cambiorum, & mercantilibus dependentibus ab inspectione spaciorum, sive librorum, ac benè, & mercantiliter justificentur, si verà calculis dati, & accepti quod ad evitandas dilationes, & longos anfractus resultantes à formalibus, & judicialibus electionibus peritorum hinc inde perpetuò invicem discordantium, (unde causæ redduntur immortales,) habentur extrajudiciales informationes à peritis, qui Tribunali videantur probatæ fidei & juxta illas proceditur, præsertim in his materiis pendentibus à regulis generalibus, & invariabilibus, ut in specie fuit practicatum in Romana cambiorum inter Valentem, & Raymundum, *de qua sub tit. de cambiis disc. 1. & 2.*

Prout licèt etiam de juris rigore, sententia vel decretum excessivum condemnans ultra debitum admittat appellationem in totum, etiam in parte debita, ratione individuitatis, ob quam non potest in parte valere, & in parte non, Buratt. *dec. 368. nu. 7.* & ibi Adden. *nu. 8. & 9.* Nihilominus de stylo originaliter in Tribunali Auditoris Cameræ, & deindè per alia Tribunalia amplexo, in materiis executivis, & de sui natura suspensivam appellationem non admittentibus, ubi aliqua pars debiti in decreto contenta videatur indebita, vel turbida, in hac tantùm admittitur appellatio suspensiva, demandando executionem pro parte debita, quoties adhuc res est integra, & processum non est ad executionem, in cujus casu stylus cessat, & excessus quamvis in minimo in totum vitiat, Salust. Tiber. *in prax. lib 1. c. 37. n. 4.* Adden. ad Buratt. *dec. 91. nu. 6.* Duran. *decis. 388. n. 3. & 4. & aliàs sæpè*; Licèt à moderno tempore Signatura Justitia practicare cœperit dictum stylum, etiam post factam, non tamen consumatam executionem, mandando illam substineri, & consumari in parte, quæ sibi liquida, & debita, concedendo suspensivam appellationem in parte indebita, vel turbida, ut ita reorum, & solvere debentium subterfugia evitentur, quod non est à justitia, & ratione alienum; Causa verò ulteriorem non habuit prosequutionem, utpotè per concordiam sopita.

URBINATEN. PRETII SALIS PRO VALENTE APPALTATORE SALARIÆ URBINI CUM LUCATELLIS, ET MAJOLIS THESAURARIIS ROMANDIOLÆ.

Casus decisus per Cameram pro Thesaurariis.

De augmento monetæ, in qua salis pretium solvi solitum, vel præscriptum est, cujus damno cedat; Et an scuti aurei attendi debeant juxta antiquum valorem, non attento eorum intrinseco augmento, vel dotius in ipsis scutis, seu æquivalenti valore ad præsens currenti.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *De distinctione, an & quando augmentum monetæ cedat commodo, vel incommodo creditoris, seu respectivè debitoris.*
3 *Quando summa, seu valor monetæ fiet taxativè, vel demonstrativè.*
4 *Observantia debet esse clara, & liquida, non autem dubia, & æquivoca.*
5 *An diminutio pretii ob anticipatam solutionem importat usuram, & econverso dilatio ob retardatam.*
6 *Ex alteratione monetarum alterantur pretia rerum.*

DISC. CXI.

1 CONduxit Philippus Valente à Camera per novennium salarias Status Urbini cum conventione, quod sal ei traderetur in salariis Cerviæ per illarum Appaltatores, quibus solvi deberet illud idem pretium, quod solvere solebat Dux Urbini, quodque Appaltator revendere teneretur salem populis ejusdem Status pro eodem pretio, quo vendebatur vivente Duce; Cùm autem de anno 1629. per Thesaurarium generalem aliosque Camerales confecta esset tabella salinarum Cerviæ, cum taxatione pretiorum, prout antiquæ consuetudines, vel conventiones singularum Civitatum, vel Provinciarum diversimodè induxerunt; Atque in dicta tabella pretium Status Urbini descriptum haberetur in scutis 19. aureis ad rationem juliorum 11. cum dimidio pro quolibet scuto, ad presens autem scutus aureus curreret juxta ejus intrinsecum valorem ad rationem juliorum 15. Hinc orta est quæstio inter dictos Thesaurarios Romandiolæ, & Appaltatorem occasione solidationis computorum, non quidem super quantitate numerica, cùm concordarent esse 19. sed super qualitate scutorum, an scilicet essent immaginarii in rerum natura non existentes, solvendi in moneta currenti ad dictam rationem juliorum 11. cum dimidio pro quolibet, itaut ex auri alterato, & excreto valore nullam alterationem recipere deberent, vel potius essent scuti aurei veri, & reperibiles, solvendi in ipsa specie vel in alia moneta æquivalenti juxta eorum currentem valorem, itaut auri alteratio alterationem pretii induxerit, & Thesaurarius Generalis in prima instantia judicavit pro Valente, pretium scilicet esse scut. 19. ad rationem juliorum 11. cum dimidio, in gradu verò appellationis, Camera contrarium sentiit.

In hac igitur disputatione concordabamus hinc inde super juris theorica generali, quam in hac materia habemus fundatam in recepta distinctione, quod aut moneta in con- 2
ventionem deducta, attento ipsius conventionis tempore erat in rerum natura, & reperibilis quamvis etiam rara, Aut è converso esset merè immaginaria, & irreperibilis, ut primo casu spectandum sit intrinsecum ejus augmentum vel decrementum, itaut solutio, vel in ea monetę specie facienda sit, vel quatenus esset in regione rara, fieri debeat cum alia moneta in æquivalenti, secundo autem casu valor sit inalterabilis ac solvi debeat in eo æquivalenti, quod currebat de tempore conventionis ex deductis per Thesaur. jun. *in ejus tract. de augmento monetæ per tot.* Gregor. *decis. 42.* Buratt. *dec. 625. dec. 430. n. 2. p. 4. rec. dec. 119.* post Merl. *de pignoribus*, & in aliis de quibus habetur infra ad materiam monetarum *disc. 126. & 128.* sed sola controversia erat super applicatione.

Dicebant enim Thesaurarii, monetæ augmentum prætendentes, quod cùm habeamus in rerum natura scutos aureos in una tantùm specie in Statu Ecclesiastico, ac præsertim in Provincia Romandiolæ currentes, cum sola differentia stamparum novarum vel veterum importante quid modicum augmentum agii pro usu mercatorum, idcirco locus non erat monetę imaginariæ, quia nunquam intrat fictio, ubi habetur veritas; Nil obstante specificatione valoris ad rationem juliorum 11. cum dimidio pro quolibet scuto, quia id sæpè contingere solet pro partium commoditate, & ad tollendas differentias super modica alteratione agii seu valoris, auri singulis hebdomadis contingere solita, ideòque stare potius demonstrativè, non autem taxativè, ac proinde non impedire effectum intrinseci augmen- 3
ti vel decrementi, Ut in puncto pensionis impositæ in scutis aureis cum expressione ad rationem juliorum 12. pro quolibet scuto, ut dicta summa stet demonstrativè, quia tunc tanti scutus currebat, non autem taxativè, neque tollat debitum solvendum in ipsis scutis, habetur in specie *d. dec. 430. p. 4. rec.* & benè declaratur *d. dec. 119* post Merl. *de pignor.* & agitur hoc tit. in supra insinuatis *disc. & 128.*

Verùm pro Valente scribens dicebam, hæc abstractè quidem vera, non tamen applicari ad factum, quinimò ex ejus circumstantiis potiùs retorqueri, quia tabella confecta fuit de anno 1629. quando intrinsecus valor scuti aurei importabat julios 14. neque attento eo tempore habebatur in rerum natura, præsertim in his partibus scutus aureus cujus valor esset juliorum 11. cum dimidio, undè propterea de necessitate dicendum erat, tabellam loqui de moneta immaginaria, Prout ità inevitabiliter judicari debuisset, si tabella tunc ex integro formata esset, neque aliud in contrarium obstaret.

Difficultas autem in eo consistebat, quod supponebatur de dicto anno 1629. fuisse solùm renovatam tabellam an- 4
tiquam, confecta forsan de tempore quo scutus aureus ad dictam rationem juliorum 11. dum dimidio currebat, Et quod magis obstabat, quod capitula appaltus de pretio loquentia relationem non habent ad tabellam, sed ad pretium, quo Dux Urbini solvere solebat, atque ex prædecessorum Thesaurariorum libris constare supponebatur Ducem solvisse ad rationem scut. 19. auri in moneta vera, unde dicebant Thesaurarii cessare omnes juris inspectiones, ubi in facto clara partium conventio aderat ad text. *in l. ille aut ille ff. de legat. 3. cum concordantibus in Romana seu Florentina*

venti na Cambiorum 3. *Junii* 1650. coram Corrado *dec.* 44. *num.* 14. *par.* 11. *rec.*

Super hoc facto controversia erat inter partes, cùm solutiones factæ per ministros Ducis Urbini, ex eisdem libris, aliisque justificationibus apparerent in moneta currenti, redactæ deinde juxta ordinem scripturæ ad scutos aureos, sed moneta soluta non correspondebat adamussim illi quantitati, quam importarent 19. scuti aurei imaginarii ad dictam rationem juliorum 11. cum dimidio pro quolibet, neque correspondebat illi quantitati, quam importarent 19. scuti auri veri ad rationem juliorum 14. quanti tunc valebant, quia quantitas soluta correspondebat valori scut. 16. cum dimidio scuti auri veri, unde propterea dicebatur ex hac parte versari in ambiguo, dictamque observantiam esse æquivocam, ideòque non attendendam ad-
4 versus legem claram tabellæ, cùm ad effectum, ut observantia suas consuetas faciat operationes, esse debeat certa clara, & liquida, non autem æquivoca, & dubia, Gregor. *dec.* 184. *nu.* 5. & 6. Buratt. *dec.* 464. *nu.* 6.

Removebatur tamen hæc difficultas per aliam partem, ostendendo ex libris, aliisque justificationibus, quod licèt pretium salis esse soleat ad dictam rationem 19. scut. aurei veri, antiqua tamen consuetudo dedit, quod hujus quantitatis solutio secum ferat dilationem unius anni cum dimidio, cujus beneficio nolente emptore uti, eoque in prompta, & numerata pecunia solvente in ipso actu confignationis salis, remissio fieret scut. duorum cum dimidio, ratione commodi repræsentationis pecuniæ, atque ita solutio sequeretur cum dictis scut. 16. cum dimidio, in quorum æquivalenti præfatus Dux dictam dilationem non curando solam emere consuevit; Et ex hoc motivo corroborato ab epistolis, & libris ejusdem Valentis se constituentis debitorem ad rationem scut. aurei veri, atque agnoscentis hujusmodi differentiam inter pretium numeratum, vel cum dicta dilatione solvendum, prodiit resolutio, quæ propterea ex præmissis visa non fuit à probabilitate aliena, quia dum conventio non habet relationem ad tabellam, sed ad id quod facere consuevit Dux Urbini, atque idem contrahens tantùm verbis, quàm factis ita observando conventionem interpretatus est, sibi proprium factum obstare debuit.

Et quamvis replicarem diminutionem pretii ob qualita-
5 tem anticipationis continere usuram, quæ in tam probo, & qualificato Principe, qualis fuit ultimus Dux non est præsumenda, ex deductis per Molin. *de contractibus disp.* 355. & Leotar. *de usur. qu.* 8. *nu.* 26. & *seqq.* & *quæst.* 30. *n.* 14. apud quos, & alios ab eis allegatos communis distinctio est, quod aut agitur de rebus habentibus pretium incertum, & variabile recipiens alterationem juxta temporum, & casuum contingentiam, quodque habere dicitur suam latitudinem infimi, medii, & maximi, & tunc ratione futuræ incertitudinis admittitur currentis pretii alteratio ob anticipatam vel postcipatam pretii solutionem, dummodò augmentum, vel respectivè decrementum sit verisimile, & futuro damno, vel lucro adaptabile, ad not. *in c. in Civitate, c. fin. de usuris* prout sunt frumentum, vinum, oleum, & alia hujusmodi; Aut de rebus habentibus pretium legitimum invariabile à lege, vel consuetudine in uniformi summa stabilitum, itaut ex tempore, vel aliis accidentibus nullam recipiat alterationem, & tunc augmentum, vel decrementum ob anticipatam, vel postcipatam solutionem continere dicitur usuram claram, quia illud provenit ex sola dilatione, in qua tanquam sub virtuali, & implicito mutuo proprie usura consistit, itaut sit accessio pecuniæ de sui natura sterilis, cùm ad aliam causam referri non possit, ut in sua materia *sub tit. de usuris*.

Ponderabam tamen hoc motivum parum esse relevans ad effectum, de quo agebatur, tum quia tam de jure, quàm de communi usu, in rerum venditionibus aliisque contractationibus pecunia prompta de facto magis æstimatur, quam dilata, dum præsertim, ista est consuetudo publica, antiqua & notoriè practicata, itaut deficiant depravata intentio feneratoris, & suffocatio debitoris, quæ sunt usuræ bases, & fundamenta. Tum etiam quia in proposito spectandum non est, quid de jure faciendum esset, sed quid de facto gestum sit ad regulandam observantiam, ac assignandam rationem, cur summa per dictum Ducem soluta, nec uni, nec alteri scutorum speciei responderet.

Verumtamen videbatur in hoc proposito considerabile fundamentum suadens monetam imaginariam, & consequenter invariabilem potius, quàm veram in auro, quia in dies aurum variationem recipit, & tamen tractatur de materia per Appaltatorem populis vendenda pro uniformi, & invariabili pretio, quod nullatenus etiam sub pœnis ab ipso alterari potest, unde esset dare inconveniens, quod data auri alteratione, Appaltator, vel non reperto Appaltatore Camera cogeretur pacti jacturam de suo, vendendo populis salem pro minori pretio, quam emerit, cùm tamen in hujusmodi pretii taxa per Superiores facta habita fuerit ratio ad pretium, pro quo Appaltator emere debet, necnon ad expensas vecturæ, & custodiæ, ac aliquod istius lucrum propter periculum, quod suscipit, & operam, quam in hujusmodi negotio impendit.

Ideò enim in aliis materiis parum curatur de monetæ alteratione, quia ex eadem alteratione, etiam rerum pretia alterantur, ad text. *in l.* 4. *C. de veterum numismatum potestate*, ubi Bart. & cæteri Grat. *dec.* 85. *nu.* 2. *cum seqq.* quæ ratio in hac specie inalterabili non cadit, atque istud motivum videbatur satis considerabile; Attamen stante dicta observantia, & ejusdem Valentis agnitione, de hoc motivo non fuit habita ratio, sed dictum, quod Appaltator stante monetæ alteratione debebat procurare à Superioribus alterationem pretii, ac aliàs sibi imputare, cur non fecerit.

ANCONITANA SALIUM

PRO BONIFACIO GRANARIA THESAURARIO ROMANDIOLÆ

CUM PETRO MIRANDA.

Casus decisus per Cameram contra Granariam.

De pretio salis quomodo liquidandum, & solvendum sit vero illius domino per eum, qui à non domino emit, & ipsam speciem consumptam restituere non potest.

Mandatum datum corresponsali ad merces vendendas quomodo probetur, & quomodo probetur etiam ejus revocatio, & an illa resultare dicatur ex corresponsalis decoctione.

Revocatio mandati dat corresponsali, an præjudicet tertio cum eo contrahenti.

Quando quis dicatur decoctus, vel decoctioni proximus & de nullitate actus gesti à proximè decocturo.

Quæ actio detur mercium domino contra tertium emptorem, ubi illæ sunt consumptæ, vel commixtæ.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Mandatum etiam per epistolas familiares dari potest.*
3 *Probatur etiam ex præsumptionibus, & conjecturis.*
4 *Sola transmissio mercium dicitur importare mandatum.*
5 *De facili præsumitur mandatum in eo, qui alia negotia gerere solet.*
6 *Ad merces in tertium distractas non competit hypotheca.*
7 *Quando domino mercium non detur jus eas vindicandi à tertio emptore bonæ fidei.*
8 *Revocatio, vel restrictio mandati quando præjudicet contrahenti cum mandatario.*
9 *Dissolutio societatis facta inter socios, an præjudicet corresponsalibus postea cum socio contrahentibus.*
10 *Decocturus habetur pro decocto.*
11 *Quando dicatur decocturus.*
12 *Mandans an sit obligatus per actum gestum per mandatarium decoctum.*
13 *Scientia decoctionis in dubio non præsumitur.*
14 *Giratæ, & contropositiones partitarum inter mercatores habentur pro solutione numerata.*
15 *Duplex est pretium salis, vel aliarum rerum, quæ per officialem, vel appaltatorem fiscalem cum jure privativo venduntur, & de specialitate in materia salis ratione Regaliæ.*

DISC. CXV.

1 PEtrus Miranda mercator in Civitate Barii commorans, certam quantitatem salis Barlettæ per mare transmisit Anconam Invitto mercatori in ea Civitate commoranti, ut de eo exitum faceret, quatenus per Tallea-carnem, & Cassionum mercatores Venetos aliàs non disponeretur

neretur, unde istis eumdem sensum habentibus, vendidit modiolos 8. mill. ad rationem juliorum quatuor cum quarta parte alterius julii in numerata pecunia Granaræ Thesaurario Romandiolæ; Cumque post quinque dies dictus Invittus defecisset, prætendens Miranda salem non potuisse ab eo vendi, egit pro ejus restitutione, vel eo consumpto pro solutione pretii contra emptorem, introductaque de super causa in Camera, de quatuor disputatum fuit.

Primò, An constare diceretur de sufficienti mandato in persona Invitti ad vendendum salem; Secundò, an stante mandatarii decoctione, censeretur revocatum mandatum, quatenus adesset; Tertiò, stante consumptione salis ex cessante mandato per mandatarium malè venditi, quæ actio, vel quale remedium competeret rei venditæ domino contra tertium, qui emit, & consumpsit; Quartò, demum posito quod competeret actio ad pretium, quomodo illud liquidandum esset.

Quoad primum, pro Granaria emptore scribens dicebam rem esse in claris pro affirmativa, dum exhibebantur litteræ Mirandæ directæ Invitto, in quibus injungebatur cura faciendi finem salium, quatenus ab illis de Talliacarne, & sociis aliter non disponeretur, qui à Venetiis scribentes eumdem sensum habuerunt faciendi finem, nec de jure dubitatur mandatum etiam per epistolas familiares dari posse, ad text. *in l.* 1. *ff. mandati, l. si procuratorem, ff. de procurat.* Mantic. *dec.* 100. *n.* 1. Rota *dec.* 198. *p.* 11. *rec.*

2 Quinimò etiam ex præsumptionibus, & conjecturis illud probatur, Mantic. *de tacit. l.* 7. *tit.* 7. Greg. & add. *dec.* 44.
3 & *cæteri*, maximè quia non agebatur de mandato ad faciendam formalem alienationem alicujus rei stabilis, pro qua juxta communem observantiam dari soleat formale, & solemne mandatum per instrumentum, ad effectum obligandi mandantem ad evictionem aliasque omentis cautelas, sed de venditione mercium de uno emptorio, vel loco ad aliud transmissarum, in quibus solus actus transmissionis ab uno mercatore ad alium dicitur importare
4 mandatum, ut per Rotam Genuæ *decis.* 14. *nu.* 4. *cum seq.* ubi de tacito mandato inter mercatores, & circa res mercantiles, præsertim quia in facto docebatur Invittum in aliis negotiis fuisse ejusdem Mirandæ corresponsalem, de facili enim præsumitur mandatum in eo, qui in aliis negotiis procurator esse solet, ut in Avenionen. pecuniaria 15. Januarii 1648. coram Dunozet. inter suas *decis.* 786. atque
5 aliàs actum esset de publico commercio præcipuè inter mercatores, si commissiones, quæ dantur pro distrahendis mercibus ad eos transmissis, essent per emptores formiter probandæ per scripturas publicas, quinimò etiam per privatas apocas, vel epistolas, quas mercium emptores requirere non solent, neque tenentur, ubi à noto mercatore, palam, & publicè mercaturam exercente emptionem fieri contingat.

Multa enim ratione publici commercii in mercibus aliisque in quotidiana contractione consistentibus concediuntur, quæ juris rigori, & regulis repugnant, Ut præsertim habemus, quod quamvis hypothecæ privilegium sit persequendi bona debitoris hypothecata penes quecumque tertium, etiamsi per mille manus transferint, nihilominus æquitas, sive commercii ratio induxit hujus regulæ limitationem in mercibus, quæ licèt sub hypotheca cadentes, donec sunt penes debitorem, attamen penes tertium foventem causam onerosam, cessante fraude, & mala fide, remanent ab illa immunes, nisi ageretur, non de mercibus
6 singularibus, sed de integra illarum taberna confideratà tanquam corpore universali, juxta theoricam Bald. *l. ubi adhuc, C. de jure dotium*, quam cæteri sequuntur apud Gizzar. *dec.* 62. Capyc. Latr. *dec.* 24. *n.* 12. Rot. *dec.* 107. *nu.* 6. post Merl. *de pign.* Caval. *dec.* 259. Ganav. *dec.* 5. apud quos habetur dicta distinctio, de qua fusius in titulo de credito.

Prout licèt rei Domino detur illius vendicatio à quocumque, penes quem invenitur, quamvis iste, in portu, in nundinis, vel alio publico emptorio emerit, ad text. *in l. incivilem, C. de fur. & habetur actum in Januen. venæ sub tit. de feud. disc.* 58. & *in Rom. mercium pro Cucurno hoc eod. tit. discur.* 129. Attamen si ematur à probato mercatore, cui idem dominus eas transmiserit, itaut non agatur
7 de rebus furtivis, quamvis corresponsalis, mandati sibi traditi limites excesserit, ex eadem ratione, de qua supra in creditore dictum est, nullatenus intrare videntur termini text. *in l. incivilem*, de quibus supra, quia omentes à mercatoribus merces in eorum tabernis, vel repositoriis existentes, non videntur obligari exquirere, an sint suæ vel alienæ, & quale mandatum habeant advertendum, ideoque sibi imputet illarum dominus, cur corresponsali minus fideli eas transmiserit, cùm penes istum reperiantur de ipsius domini voluntate, electione, quod non est in casu *d. l. incivilem*, in cujus etiam terminis omentes à mercatoribus, quibus justè credi potuit, adhuc probabilius videtur, concurrente bona fide, non debere molestari, ut habetur locis citatis, nam aliàs actum esset de publico commercio.

Et quamvis ex parte actoris diceretur, mandatum per primas litteras datum fuisse per subsequentes limitatum vel revocatum, replicabam tamen, mandati revocationem, 8
sive modificationem deduci debuisse ad publicam omnium notitiam per edicta, vel alios publicatos modos, stante precedenti mandato puro, & libero, cujus vigore emptores ignari de subsequuta modificatione, rectè mandatarii fidem sequuti sunt, Secus autem si restrictio, seu modificatio contineretur in ipso primo mãdato ab initio, quia cùm mandatario contrahens de istius facultatibus inquirere debet, ad text. *in l. sed si Pupilli, §. quod palam, ff. mandati, & l. inter causas, §. si quis debitori, ff. cod. cum concord.* per Mantic. *de tacit. l.* 7. *tit.* 23. *n.* 18. & *tit.* 26. *n. ult.* Rocc. *resp.* 17. *l.* 1. & ita benè distinguendo habetur in Romana Soccietatis de Rotignis 10. Febr. 1648. coram Ghislerio apud Salg. *in Labyr. dec.* 30. & 351. *p.* 10. *rec.* & *in eadem* 19. *Junii* 1645.
9 apud Ant. de Marin. *resol.* 207. *tom.* 2. in quibus agitur de societate simpliciter, & indeterminatè per litteras circulares ad negotiantium notitiam deducta, & deindè per apocam privatam inter ipsos socios ad certum tempus restricta, ut hujusmodi restrictio non præjudicet negotiantibus habentibus prohindè omnes socios obligatos, quamvis contractus initus esset cum uno post expiratam societatem, sive revocatum complementum, nisi revocatio per litteras circulares, aliosque modos ad publicam notitiam deducta fit, quod habetur latius tractatum in Romana creditorum Lugi, & Serenæ *sub tit. de cred.*

Et hoc etiam in illis casibus, in quibus cum mandatario, vel socio alieno nomine contrahitur, itaut sufficiens contrahendi potestas inquirenda fit, Multò magis ubi agerentur de emptione, quæ à publico mercatore, & negotiante fit de mercibus tanquam propriis, & proprio nomine, seu simpliciter alio non expresso, quia ex communi usu, quando à mercatoribus emuntur merces in eorum tabernis vel repositoriis existentes, non inquiritur, an sint suæ vel alienæ, unde quoties emptio est bona fide, itaut fraudis, & collusionis suspicio cesset, nimis publico commercio præjudiciale videretur, rigorosas juris regulas in hujusmodi mercantilibus contractationibus attendere; Atque præsupposita bona fide Judices hæc admittebant, sed punctus difficultatis erat in hujusmodi præsuppositi deficientia, à qua omnes aliæ inspectiones pendebant, ut infra.

Quo verò ad secundum punctum subsequutæ decoctionis Invitti mandatarii, an scil. per illam revocatum esset mandatum, itaut malè cum eo contractum sit, non solùm post detectam, & publicatam decoctionem (quo casu res esset plana) sed etiam ubi erat proximè decocturis, cum tali
10 casu etiam pro decocto habeatur Burat *dec.* 9. ubi add. Fenzon. *ad stat. c.* 114. *l.* 1. *cum aliis in Romana seu Neapolitana litterarum cambii, & in aliis sub tit. de cred. vel camb.* Pro actore scribentes toti insistebant in probando quando quis dicatur proximè decocturus, & quale temporis interval-
11 lum ad hujusmodi effectum requiratur, cum terminum unius mensis attenderit, Senatus valentiæ apud Leon. *dec.*... ac terminum 14. dierum ante detectam decoctionem attenderit Rota apud Buratt. *d. dec.* 9. Alii verò solum triduum, vel aliud simile modicum tempus attendant, ex allegatis per Rocc. *de decoct. mercator. notab.* 37. *n.* 108. & *seqq. post secundum. vol. cons.* Et alicubi etiam longum plurium annorum præcedentium intervallum attendatur, præsertim in Civitatem Bononiæ, ubi ex Statuto fori mercatorum, omnes qui intra quatriennium ante decoctionem contraxerunt, veniunt æqualiter per concursum, non curato privilegio vel tempore, ut *in Bonon. census* 27. *Martii* 1647. *Ghisler. Bonon. discussionis* 14. *Decemb.* 1654. & 5. *Maii* 1655. Bich. de qua causa habetur actum *in Bonon. Creditorum Crippæ sub d. tit. de cred.* Sed in præsenti causa omnem difficultatem cessare dicebant, stante Statuto Anconitano disponente, omnes actus per octo dies ante detectam decoctionem censeri gestos à decocturo, ideòque invalidos remanere.

Verùm dicebam quod in hoc scribentes laborabant in æquivoco, dictaque inspectio incongrua erat terminis. Aliud enim est, ubi agitur de actibus gestis per decoctu-

rum nomine proprio cum ejus creditoribus, sive cum aliis in istorum fraudem, & supplantationem, Aliud verò de actibus gestis cum eodem tanquam alterius mandatario, institore, seu negotiorum gestore.

Primò casu, quicquid nostri Doctores varient, veritas esse videtur, certam regulam tradi non posse, sed totum repositum esse in prudentis judicis arbitrio, ex singulis facti circumstantiis regulando, Multoties enim casus decoctionis est talis, quod etiam per plures menses à creditoribus, & alii cum mercatore contractibus prævidetur, & multò magis ubi agitur de actibus ab ipso decocturo gestis ad favorem uxoris, filiorum, seu aliorum conjunctorum in creditorum fraudem, & supplantationem, quia ut plurimum isti infames, & perditi homines, de eorum statu benè conscii, cum fallacibus apparentis negotiatores eludentes per annos, eorum futuram decoctionem prævident, itaut quo magis affectent pompas, & apparentias, eo magis augeatur suspicio; Multoties verò etiam ipsis decocturis, aliisque negotiantibus casus contingit novus, itaut actus etiam per diem vel horâ anteà gesti, bonę fidei, & in statu habili censendi sint, quia nempè casus proveniat ab insperato infortunio naufragii mercium, sive decoctionis alicujus mercatoris, vel correspondalis in diversa Civitate, vel provincia commorantis, ex quo ultimo casu probatissimos, satis idoneos mercatores scio plures innocenter propriæ decoctionis damnum, & injuriam passos esse; Sive ex morte naturali ejusdem mercatoris alioquin probi, & idonei ob pecuniarum, & bonorum occultationem à conjunctis vel famulis, ut est casus *in Rom. seu Bonon. litterarum Cambii pro Federico sub eodem tit. de cred. vel camb.* Unde erroneum dicebam in ista materia certi, & determinati temporis regulam dare.

Secus autem ubi agitur de contractu inito cum decoctu-
12 ro, tanquam alterius mandatario, seu negotiorum gestore, quia tunc, cessante in tertio contrahente collusione, vel mala fide positiva, ille qui, non mandatarii, sed mandantis fidem sequutus est, eum habet obligatum, quamvis mandatarius vel institor esset decoctus vel aliàs in malo statu, contrahenti tamen ignoto, quia mandanti imputandum est, cur personæ minus idoneæ mandatum dederit, vel merces distrahendas commiserit, ejusque statum diligentius non inquisierit; Ideòque in æquali concursu ipsius mandantis, & tertii, qui cum mandatario contraxit, quamvis uterque de damno vitando ageret, melior est conditio tertii, utpotè magis innocentis, quam mandantis culposi, ut per Jo. de Evia *l.2. commerc. terrestris c.11. n.44. cum seqq.* Strac. *de decoct. p.3. n.52.* Rocc. *in notabil. post secundum vol. cons. tit. ee decoct. notabili* 48. *nu.*148. unde nisi in tertio emptore probetur futuræ decoctionis; & præparatæ fugæ scientia, quæ in dubio non præsumitur, ex ple-
13 nè deductis per Surd. *cons.*128. *n.*40. *& seqq.* & per Rocc. *ubi sup. & notab.* 49. *nu.*150. contra mandante judicandum venit. Præsertim ubi non agitur ad effectum agendi contra mandantem, qui excipiendo allegare possit cessationem mandanti ex immutato statu mandatarii, juxta ea, quæ in proposito habentur *In d. Rom. seu Bonon. litterarum Cambii Federici*, sed ad effectum excipiendi atque excusandi malam fidem emptoris mercium jam consumptarum ned dici valeat dolo, & culpa desisse possidere, ut contra eum competere valeat actio subsidiaria ad pretium juxta ea, quæ habentur *in d. disc.*129.

Omnia hæc in puncto juris abstractè considerata videntur vera, & tanquam talia, per majorem ac saniorem Judicum partem admittebantur, sed punctus difficultatis erat in applicatione ad factum ob deficientem bonam fidem, cum cujus præsupposito, & non aliàs præmissa omnia procedunt; Facti siquidem circumstantiæ unitim consideratę, cum consueta regula, ut singula, quæ non prosunt, &c. collusionem, & malam fidem satis clarè convincere videbantur, quia Invittus reperiebatur debitor Castelli Mercatoribus Veneti, qui erat socius Granaræ in Thesauraria, sive utilium particeps, atque tractatus de hujusmodi salium emptione facienda, per menses absque conclusione ob discordantiam in pretio præcesserat, nolente Invitto venditionem concludere pro oblato pretio sine certioratione, & approbatione principalis, & tamen ista non expectata, ex abrupto intra brevem terminum detectæ decoctionis dicta venditio pro eodem pretio aliàs non acceptata conclusa fuit, unde magna resultare visa fuit suspicio collusionis, quod scil. id actum esset pro reintegatione Castelli de dicto ejus credito consequendo, Quæ suspicio major reddebatur, ex eo quod conventio super solutione pretii fuerat cum dilatione sex mensium, & deinde illa non curata, cum deductione sex pro centenario, simulatum fuit fieri in pecunia numerata, quæ nec verè intercesserat, cùm processum fuerit per simplicem contrapositionem eum dicta partita Castelli; Unde nobis bonam fidem Granariæ absentis ac ementis mediante ejus agente, & procuratore exagerantibus, ac etiam inculcantibus nullam adesse posse malam fidem Castelli Venetiis commorantis, & sic longa distantia absentis de Invitti infortunio ignari, Replicabant Judices, quod doceremus de vera, effectiva pretii solutione, quia se promptos declarabant ad admittendas omnes propositiones ex parte nostra deductas.

Et quamvis replicaretur de vera, & recepta propositione, quod inter mercatores, & negotiantes, giratæ seu partitarum contropositiones, ad evitandos inanes circuitos 14
habentur loco veræ, & effectivæ solutionis in pecunia numerata, Gabr. *cons.*155. *n.*21. & 26. *l.*1. Scacc. *de camb.* §. 2. *gl.*5. *n.*55. Buratt. *dec.*546. *num.*1. Rot. *in Rom. Cambii.* 23. *Jan.* 1645. *coram Peuntigerio;* Replicabatur tamen, & benè, id esse verum ad effectus solutionis inducendos, quoties nulla fraudis vel collusionis accedit suspicio, quæ in presenti magis augebatur ex quadam alia coriorum venditione inter eosdem apparentur facta cum pecunia numerata, quæ per eorumdem contrahentium apocam declarabatur ficta & simulata; Ideòque resolutio justa, & tionabilis visa fuit, qualem in Advocatorum congressibus contra sensum aliorum pro hac parte scribentium, semper prædixeram, ideòque exitus causæ fuit juxta meum votum, quamvis ob clientis affectionem desideraſſem proprii judicii fallaciam.

Hinc deficiente præsupposito bonæ fidei, inanis remanebat altera inspectio super qualitate actionis domino rei malè distractæ competentis contra tertium ipsam rem amplius non possidentem, utpotè consumptam seu distractam de quo puncto in his etiam terminis mercium emptarum in portu, vel emptorio à non domino, & per emptorem distractum, an ipsarum domino contra istum aliqua competat actio ad pretium, habetur *in d. disc.*129.

Præsupposita verò competentia actionis ad pretium, ex eo præsertim, quod verè illud solutum non esset tanquam malè compensatum cum debito proprio mandatarii decocti, seu decocturi, Altera disputata fuit quæstio super pretii quantitate, seu liquidatione, cum actor non acquiescens conventioni desuper habitæ cum mandatario ad jam dictam rationem juliorum quatuor, & quartæ partis alterius julii, longè majorem quantitatem prætenderet, atque ad eam rationem, pro qua ipsemet emptor eamdem mercem aliis vendiderat, quasi quod in tanta quantitate remaneret de alieno locupletatus.

Hoc tamen assumptum, injustum, & sine fundamento, etiam cum sensu veritatis, dicebam, quia licèt emptor tanquam salinarum Cameræ Appaltator pro majori pretio salem Communitatibus, & populis vendidisset, non indè tamen inferri poterat illud integrè ab extero mercatore prætendi posse, quia in venditione, quæ fit per Appaltatorem Cameralem tanquam officialem Principis Communitatibus, & populis, duplex pretium adesse dicitur, unum intrinsecum consistens in valore ipsius ma- 15
teriæ, alterum extrinsecum in jure privativo vendendi pro pretio à publico determinato, in quo consistit Regalia seu vectigal Principis, cujus ratione Appaltator pensionem solvit juxta magistrale in hac materia consil. Socc. 159. *l.*2. & sæpiùs habetur in aliis *hoc eod. tit.* Igitur prorsus vanum est dicere, quod mercator ad privatam utilitatem consequi velit istam secundi pretii extrinseci speciem à solo Principe, vel ab eo causam habente exigendam, Ideòque solùm habenda erat ratio valoris intrinseci, quantum scilicet importent pretium emptionis in salinis *Barlettæ*, necnon expensæ vecturæ, & non aliud, habita aliqua ratione periculi in itinere, ac industriæ.

Quinimò si istæ expensæ excederent valorem materiæ salis nostralis, adhuc dicebam istum valorem attendendum esse, cùm enim non ageretur de merce indifferenti existente in libero commercio, quam mercator cum eis industria, & majori diligentia, plus & minus uni vel alteri personæ vendere posset, sed de re differenti in commercio non existente, & quam ipsius dominus aliis quam appaltatori vendere non poterat ex Apostolicis Constitutionibus Greg. XIII. & Clem. VIII. id expressè prohibentibus utique nisi appaltator emisset, mercator cogebatur vel habere mercem prorsus inutilem, vel illam majori sumptu ad aliàs Provincias, & Principatus vendendâ asportare, ideoq; non

non videbatur emptorem ad plus teneri debere, quàm ad id quod impendere debuisset in salinis Cameralibus pro æquivalentis quantitatis materiæ fabricatione, aliisque expensis, quia tanti, & non ultra sua intererat, & in hoc tantùm dicebatur effectus de re aliena locupletior, cùm illud plus, pro quo venditio facta fuit percutiat vectigal seu regaliam ut supra, & ista consideratione habita processum fuit in dicta pretii liquidatione, addendo aliquid supradicto pretio convento ad rationem scilic. si memoria non fallit, juliorum quinque.

PERUSINA COMPENSATIONIS PRO THESAURARIIS UMBRIÆ CUM CIVITATE PERUSII.

Casus disputatus coram Thesaurario Generali incertus est exitus.

An Dominus salariæ actionem habeat contra eos qui salem habuerunt ab appaltatore eorum debitore cum quo compensarunt.

SUMMARIUM.

1 *Casus controversiæ.*
2 *Compensatio fit etiam in præjudicium creditorum anteriorum.*
3 *Quæ actio competat locatori contra subconductorem.*
4 *Quid contra habentem fructus rei conductæ titulo lucrativo.*
5 *Quando compensatio non intret in alterius prejudicium.*

DISC. CXVI.

1 CUm Camera Apostolica solita esset singulis annis certam salis quantitatem gratis distribuere aliquibus religiosis, & locis piis, istud onus injungere consuevit Thesaurariis Umbriæ salem prædictum ementibus, vel à Civitate, quæ est illius salariæ domina, vel ab ejusdem Civitatis appaltatoribus, bonificando ut plurimum pretium in onera per eamdem Civitatem, Cameræ vel ejus nomine d. Thesaurariis solvenda. Cùm autem salariæ prædicta per Civitatem data fuisset in appaltum, primò cuidam Ridolphino, & deinde cuidam Codanti, qui ex causa mutui vel alia debitores dd. Thesaurariorum effecti sunt, isti pro eorum crediti consequutione, compensarunt in propriis liberis pretium dicti salis de eorum ordine per præfatos appaltatores respectivè distributi; Verùm quia Civitas, appaltus integram pensionem à d. Appaltatoribus consequi non potuit, idcircò pro residuo recuperando egit contra dictos Thesaurarios tanquam debitores salis ad ipsam spectantis, & introducta causa coram Thesaurario generali hujusmodi controversiarum judice competenti in prima instantia, cum sensu etiam veritatis.

Injustam mihi videri dicebam Civitatis prætensionem,
2 quia compensatio dicitur ficta solutio, ejusque vicem habet, ideòque rectè compensatur cum eo, cui liberè solvi potest, non obstante præjudicio creditoris anterioris, cui tale nomen debitoris affectum esset quoniam quicquid dubitaverint Franch. *decis.* 53. ejusque sequaces, de quibus Giurb. *observ.*106. Salg. *in Labyr. p.*3. *cap.*5. §. *unic.* magis communis, ac in foro recepta est opinio contraria, quoties fraudis, vel collusionis suspicio deest, atque legis vel hominis inhibitio non concurrit ex deductis per Capyc. Latr. *dec.*25. Giurb. *d. obs.*106. Rot. *decis.*107. post Merl. *de pign.* quæ est eadem apud Otthob. *dec.*55. *nu.*13. & *p.*9. *rec. dec.* 183. ac frequenter deductum habetur in sua materia *sub tit. de cred.* Unde quemadmodum ementes salem ab appaltatoribus numerata pecunia tuti sunt, sic à pari, quia sibi imputet salariæ dominus, cur personæ minus idoneæ illam appaltaverit.

Adinstar ementis à conductore fructus prædii conducti,
3 quod adversus eum foventem causam onerosam nulla locatori competit actio ad text. *in l. solutum*, §. *solutam*, *ff. de pign. act.* Rov. *dec.*23. Cancer. *p.*1. *var. tit.* 14. *de locato sub n.*3. in terminis appaltuum Otthob. *dec.*40. *num.*51. & repetita post Merl. *de pign. decis.* 99. Quinimò etiamsi appaltator alicui gratuitum salem dedisset amplius non extantem, sed bona fide consumptum, adhuc salariæ dominus nullam adversus eum haberet actionem, cum nulla
4 competat personalis adversus tertium ex contractu, vel quasi non obligatum, actio autem realis non datur nisi ad rem extantem, solumque officium judicis re non extante adversus tertium intrat, vel ubi dolo desiit possidere, vel ubi res extet in æquipollenti, quia nempè sit factus effectus locupletior, cum tunc intret, vel condictio sine causa, vel æquitas desumpta ex text. *in l. si me, & Titium, ff. si cert. pet. cum concord. in Rom. pro Cucurno hoc eod. tit. disc.* 129. cùm de reliquo sufficiat rem non mala fide consumptam habitam esse ab eo, qui reputabatur ejus dominus, vel disponendi facultatem habebat, qualis dicitur appaltator, quem sive dicamus dominum fructuum rei conductæ durante locatione, sive dicamus locatoris procuratorem in rem propriam ex iis, quæ habentur *in Rom. appaltus gabellæ carnis hoc eod. titul. disc.*71. semper fateri oportet eum habere liberam dispositionem fructuum seu emolumentorum appaltus eo durante.

Difficultatem aliquam faciebat capitulum appaltus, in quo civitas locatrix assumebat in se onus exigendi à Camera Apostolica pretium illius salis, quem de Cameralium, vel aliorum Superiorum ordine appaltator personis, vel locis piis distribueret, eidem appaltatori bonificandum, quasi quod hujus salis pretium in certam causam
5 ab initio destinatum sit, quia civitas illud cum oneribus eidem Cameræ debitis compensare seu contraponere solita erat, quod Thesaurariis innotescebat, dum eis in locum Cameræ succedenti ut incumbebat eadem onera exigere, Et in hoc motivo ex parte Civitatis non deducto aliquam dubitandi rationem subesse ponderabam, sed incertum est, ex qua causa defuerit occasio ulterius disputandi, dum post unicam disputationem amplius de causa actum non fuit, forsan concordia illam terminavit.

ROMANA LOCATIONIS VENÆ FERRI PRO PRINCIPE PLUMBINI NICOLAO LUDOVISIO CUM MARCHIONE CAROLO, ET JOANNE DE RINUCCINIS.

Casus variè decisus per Rotam, deinde concordatus.

De pretio seu valore mineralium, in quo consistere dicatur, an ipsa materia tanquam valor intrinsecus, vel potius in esitatione seu jure vendendi, Et an recipiat augmentum vel decrementum ex qualitate venditionum seu appaltuum, itaut differat pretium, ubi agitur de generalibus & magnis, ac respectivè parvis, & minutis.

An in hujusmodi mineralibus detur, quod venditor licitè solvat, vel petat pretium, & retineat rem statuto tempore ab emptore non perceptam, & in quo istæ materiæ differant ab aliis mercibus, & rebus indifferentibus.

Appaltator, seu administrator generalis fodinæ ad quid teneatur, & in quo consistere dicatur fodinarum fructus seu redditus.

Et an, & quando contractus locationis, & venditionis admixtus cum mutuo dicatur usurarius.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Distinguntur puncti seu inspectiones controversiæ.*
3 *De quæstione, an contractus locationis, vel venditionis admixtus cum contractu mutui sit usurarius.*
4 *Quando intret consideratio variationis, & incertitudinis pretii maximi, medii, & infimi.*
5 *Pretium appaltuum, seu venditionum generalium est longè inferius pretio appaltuum, seu venditionum particularium, & minutarum.*
6 *De ratione, ob quam resultat dicta pretii differentia inter venditiones, seu appaltus generales, & particulares ac minutos.*
7 *De ratione, ob quam appaltus generalis cum jure privativo debet esse minus vel respectivè majus pretio.*
8 *Jus privativum est de Regalibus, & auget pretium.*
9 *Monopolium est prohibitum.*
10 *An in contractu cambii dicatur adesse mutuum verum, vel interpretativum remissivè.*
11 *Venditor non potest obtinere pretium rei non traditæ.*
12 *De jure canonico non exigitur pœna conventionalis ultra interesse.*
13 *Fallit accedente juramento, ubi obligatio consistit in faciendo.*